

Riksu ranniku hoiuala ja Pajumaa hoiuala kaitsekorralduskava 2015–2024

Keskkonnaamet 2015

Euroopa Liit
Euroopa
Regionaalarengu Fond

Eesti tuleviku heaks

SISUKORD

1. SISSEJUHATUS	9
1.1. Ala iseloomustus	9
1.2. Maakasutus	11
1.3. Huvigrupid	14
1.4. Kaitsekord	14
1.5. Uuritus	15
1.5.1. Läbiviidud inventuurid ja uuringud	15
1.5.2. Riiklik seire	16
1.5.3. Inventuuride ja uuringute vajadus	18
2. VÄÄRTUSED JA KAITSE-EESMÄRGID	19
2.1. Elustik	19
2.1.1. Taimed	21
2.1.1.1. Arukäpp (<i>Orchis morio</i>)	24
2.1.1.2. Tõmmu käpp (<i>Orchis ustulata</i>)	25
2.1.2. Linnud	25
2.1.2.1. Niidurüdi (<i>Calidris alpina schinzii</i>)	29
2.1.2.2. Tutkas (<i>Philomachus pugnax</i>)	30
2.1.2.3. Väike-laukhani (<i>Anser erythropus</i>)	32
2.1.2.4. Laululuik (<i>Cygnus cygnus</i>)	33
2.1.2.5. Sarvikpütt (<i>Podiceps auritus</i>)	33
2.1.2.6. Väikekoskel (<i>Mergellus albellus</i>)	34

2.1.2.7. Hallpõsk-pütt (<i>Podiceps grisegena</i>)	35
2.1.2.8. Heletilder (<i>Tringa nebularia</i>)	36
2.1.2.9. Liivatüll (<i>Charadrius hiaticula</i>)	37
2.1.2.10. Punajalg-tilder (<i>Tringa totanus</i>)	37
2.1.2.11. Punaselg-õgija (<i>Lanius collurio</i>).....	38
2.1.2.12. Randtiir (<i>Sterna paradisaea</i>)	39
2.1.2.13. Roo-loorkull (<i>Circus aeruginosus</i>).....	40
2.1.2.14. Tõmmuvaeras (<i>Melanitta fusca</i>).....	40
2.1.2.15. Valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>).....	41
2.1.2.16. Vööt-põõsalind (<i>Sylvia nisoria</i>).....	42
2.1.2.17. Aul (<i>Clangula hyemalis</i>).....	43
2.1.2.18. Hahk (<i>Somateria molissima</i>).....	44
2.1.2.19. Jääkoskel (<i>Mergus merganser</i>)	45
2.1.2.20. Kiivitaja (<i>Vanellus vanellus</i>).....	45
2.1.2.21. Kūhmnokk-luik (<i>Cygnus olor</i>).....	46
2.1.2.22. Mustvaeras (<i>Melanitta nigra</i>)	47
2.1.2.23. Rohukoskel (<i>Mergus serrator</i>)	48
2.1.2.24. Sinikael-part (<i>Anas platyrhynchos</i>).....	49
2.1.2.25. Sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>).....	49
2.1.2.26. Tumetilder (<i>Tringa erythropus</i>).....	50

2.1.2.27. Tundrarüdi (<i>Calidris alpina alpina</i>)	51
2.1.2.28. Tuttvart (<i>Aythya fuligula</i>)	51
2.2. Kooslused.....	52
2.2.1. Rannikulõukad (1150*)	57
2.2.2. Esmased rannavallid (1210).....	59
2.2.3. Püsitaimestikuga kivirannad (1220)	60
2.2.4. Väikesaared ning laiud (1620).....	61
2.2.5. Rannaniidud (1630*)	62
2.2.6. Püsitaimestikuga liivarannad (1640).....	64
2.2.7. Hallid luited (2130*).....	65
2.2.8. Kadastikud (5130).....	65
2.2.9. Kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*)	66
2.2.10. Lood (6280*)	68
2.2.11. Sinihelmikakooslused (6410).....	69
2.2.12. Lamminiidud (6450).....	70
2.2.13. Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510).....	71
2.2.14. Liigirikkad madalsood (7230).....	72
2.2.15. Puiskarjamaad (9070)	73
3. Ala ja selle väärtuste tutvustamine ning külastuskorraldus	75
3.1. Pihla-Ranna üldkasutatav puhkeala ja infotahvel	76
4. KAVANDATAVAD KAITSEKORRALDUSLIKUD TEGEVUSED JA EELARVE.....	77

4.1. Tegevuste kirjeldus	77
4.1.1. Inventuurid ja seire	77
4.1.1.1. Riiklik seire seirejaamades	77
4.1.1.2. Haudelinnustiku inventuur ja rändlindude loendus	77
4.1.1.3. Elupaigatüüpide inventuur	78
4.1.1.4. Poollooduslike koosluste hoolduse tulemusseire	80
4.1.2. Koosluste hooldus ja taastamine	80
4.1.2.1. Poollooduslike koosluste hooldamine	80
4.1.2.2. Poollooduslike koosluste taastamine	82
4.1.2.3. Riksu järve ja Riksu oja roostiku niitmine	84
4.1.2.4. Signaalvähi seire ja väljapüüdmine Riksu ojast ja järvest	85
4.1.3. Taristu	86
4.1.3.1. Piiritähiste hooldus	86
4.1.3.2. Infotahvli paigaldamine ja hooldus	87
4.1.3.3. Poollooduslikele kooslustele ligipääsuteede hooldamine	88
4.1.4. Kavad ja eeskirjad	89
4.1.4.1. Kaitse-eesmärkide muutmine	89
4.1.4.2. Kaitsekorralduskava vahehindamine	89
4.1.4.3. Kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamine ja kaitsekorralduskava uuendamine	89
4.1.5. Järelevalve	90

4.2. Eelarve	90
5. KAITSEKORRALDUSE TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE	94
KASUTATUD KIRJANDUS	102
LISAD.....	104
Lisa 1. Väljavõtte hoiuala määrusest ja looduskaitseadusest	104
Lisa 2. Kaitsekorra muutmise ettepanekud	110
Lisa 3. Väärtuste koondtabel.....	111
Lisa 4. Niidurüdile pesitsemiseks sobiva rannaniidu taastamine ja hooldamine.....	126

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 25 on kaitsekorralduskava kaitstava loodusobjekti alapõhise kaitse korraldamise aluseks.

Kaitsekorralduskava kinnitab Keskkonnaameti peadirektor. Teave kaitsekorralduskava kinnitamise kohta avalikustatakse Keskkonnaameti kodulehel.

Käesoleva Riksu ranniku hoiuala ja Pajumaa hoiuala kaitsekorralduskava 2015–2024 (edaspidi ka *KKK*) eesmärk on:

- anda lühike ülevaade kaitstavast alast (edaspidi *KKK* või *kava*) – selle kaitsekorrast, kaitse-eesmärkidest, rahvusvahelisest staatusest, maakasutusest, huvigruppidest ning alal läbiviidavast riiklikust seirest;
- analüüsida ala eesmärke ning anda hinnang iga põhiväärtuseks oleva liigi, elupaiga vm väärtuse seisundile;
- arvestades alale seatud eesmärke määrata mõõdetavad kaitse-eesmärgid ja kaitsekorralduse oodatavad tulemused kaitsekorraldusperioodi lõpuks ning 30 aasta perspektiivis;
- anda ülevaade peamistest väärtusi mõjutavatest teguritest, kirjeldada kaitseks vajalikke meetmeid koos oodatavate tulemustega;
- määrata põhiväärtuste säilimisele, taastamisele ja tutvustamisele suunatud kaitsekorralduslike tegevuste elluviimise plaan koos tööde mahu, koha, ulatuse kirjelduse ja orienteeruva maksumusega;
- luua alusdokument kaitseala kaitsekorralduslike tööde elluviimiseks ja rahastamiseks.

Kaasamiskoosolek toimus 10.07.2013 kell 14:00 Lümända Vallavolikogu saalis. Kaasamiskoosolekust teavitati 03.07.2013 maakondlikus ajalehes Meie Maa.

Kava koostamist koordineeris Keskkonnaameti Hiiu-Lääne-Saare regiooni kaitse planeerimise spetsialist Gunnar Raun (tel: 457 6442, e-post: gunnar.raun@keskkonnaamet.ee).

Kava koostas OÜ Keskkonnakorraldus, koostamise eest vastutav ekspert oli Sixten Kerge (tel: 5680 6104, e-post: sixten@keskkonnakorraldus.ee). Kava koostamisel osales Urmo Saar.

KAITSEKORRALDUSKAVA ON VALMINUD „RIIKLIKU STRUKTUURIVAHENDITE KASUTAMISE STRATEEGIA 2007-2013” JA SELLEST TULENEVA „ELUKESKKONNA ARENDAMISE RAKENDUSKAVA” PRIORITEETSE SUUNA „SÄÄSTVA KESKKONNAKASUTUSE INFRASTRUKTUURIDE JA TUGISÜSTEEMIDE ARENDAMINE” MEETME „KAITSEKORRALDUSKAVADE JA LIIKIDE TEGEVUSKAVADE KOOSTAMINE LOODUSE MITMEKESISUSE SÄILITAMISEKS” PROGRAMMI ALUSEL EUROOPA REGIONAALARENGU FONDI VAHENDITEST.

LÜHENDID

EELIS – Eesti Looduse Infosüsteem

EMÜ – Eesti Maaülikool

HA – hoiuala

JRO – jätkuvalt riigi omandis olev maa

KE – kaitse-eesmärk

KeA – Keskkonnaamet

KAUR - Keskkonnaagentuur

KK – kaitsekategooria

KKK – kaitsekorralduskava

KOV – Kohalik omavalitsus

LiA – linnuala

LiD – Linnudirektiiv

LoA – loodusala

LoD – Loodusdirektiiv

PKÜ – Pärändkoosluste Kaitse Ühing

PLK – poollooduslik kooslus

PN – Punane nimestik

PR – Punane raamat

RMK – Riigimetsa Majandamise Keskus

1. SISSEJUHATUS

1.1. ALA ISELOOMUSTUS

Riksu ranniku hoiuala (HA) asub Saare maakonnas Lümända ja Salme vallas ning jääb Kotlandi, Riksu, Lahetaguse, Toomalõuka, Lõmala, Möldri ja Koovi külade territooriumidele (Joonis 1). HA pindala on kokku 2188 ha (EELIS-e andmed), millest veesosa 1683,4 ha (77%) ja maismaad 504,6 ha (23%). Riksu ranniku hoiuala on kaitse alla võetud Vabariigi Valitsuse 27. juuli 2006. a määruse nr 176 „Hoiualade kaitse alla võtmine Saare maakonnas” muutmisega 18.05.2007 (määrus nr 156) (Lisa 1).

Riksu ranniku hoiuala kaitseväärtuseks on mere- ja rannikuelupaigad ning poollooduslikud kooslused koos sealsete taime-, looma- ja linnuliikidega. Riksu ranniku hoiualale jääval kitsal maismaaosal (504,6 ha) domineerivad kõlvikuliselt lagedad rohumaad ja rannikuniidud u 300 ha-l. (kokku 60% kogu Riksu ranniku hoiuala maismaaosast). Kadastike ja valdavalt männi enamusega metsa osakaal on väiksem (kokku 22%) ning need jäävad suuremas osas vaid Lahetaguse piirkonda. Hoiualale jäävatest siseveekogudest väärrib mainimist Riksu laht, nimetatud ka Riksu järv – 43 ha pindalaga endine merelaht, mis on Riksu oja kaudu ühendatud merega. Asustustihedus on suurim just Riksu järve lähistel, kuid õuealad jäävad valdavas osas siiski hoiuala piiridest välja. Riksu lahe hoiuala soodsas seisundis säilimine on eelkõige vajalik paljude hoiuala kaitse-eesmärgiks olevate linnuliikide pesitsuspaigana ning rändel peatuvate liikide rändepeatuspaijana. Elupaigatüüpe on Riksu ranniku hoiualal kokku inventeeritud 438 ha, kuid peale kameraalset korrigeerimist on elupaigatüüpide kogupindala 429 ha. Suurima katvusega on kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*¹) ning rannaniidud (1630*), mis kokku moodustavad 46% hoiualal inventeeritud elupaigatüüpidest. Niitudel hooldamise jätkamine tagab nende pindala ja esinduslikkuse säilimise – sellega on tagatud ka paljude hoiuala loodusväärtusteks olevate linnu- ja taimeliikide soodne seisund.

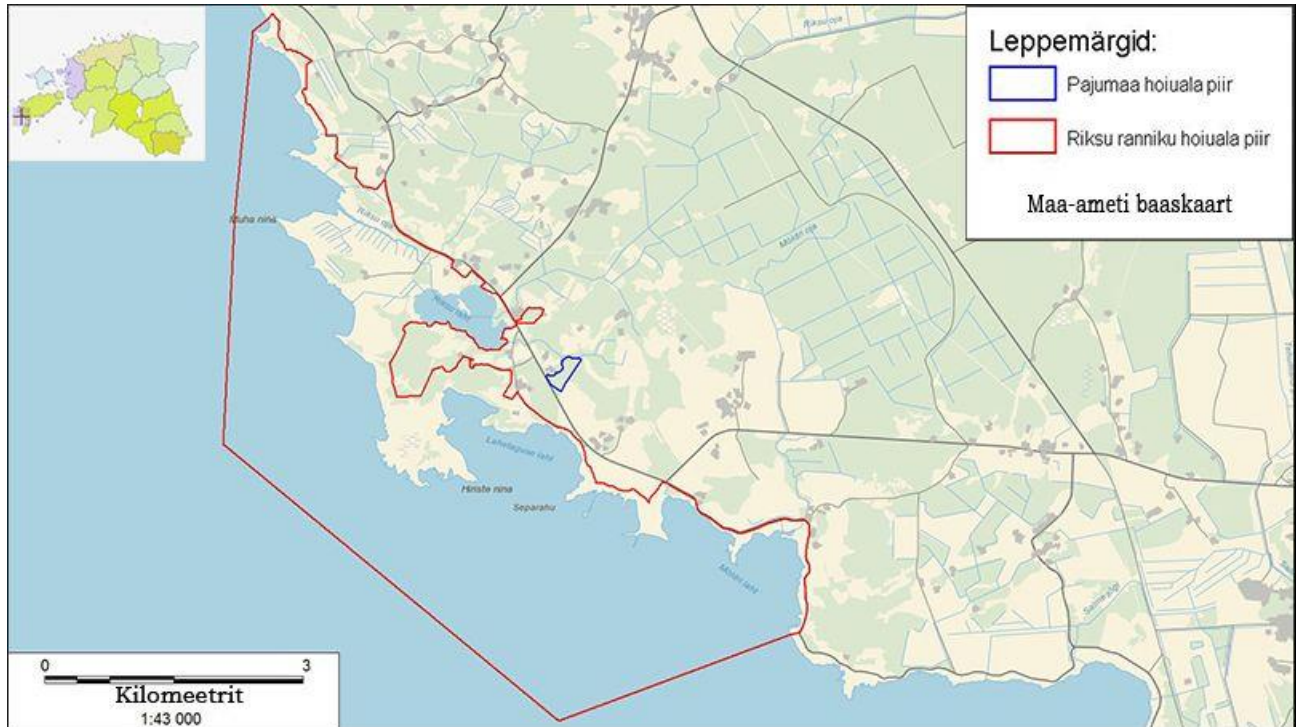
¹ Sulgudes on kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisale. Tärniga (*) on tähistatud esmatähtsad elupaigatüübid.

Riksu ranniku hoiuala kaitse-eesmärk on nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüüpide – rannikulõugaste (1150*), esmaste rannavallide (1210), püsitaimestuga kivirandade (1220), väikesaarte ning laidude (1620), rannaniitude (1630*), püsitaimestuga liivarandade (1640), hallide luidete ehk kinnistunud rannikuluidete (2130*), kadastike (5130), lubjarikkal mullal kuivade niitude (6210*), loodude (6280*), sinihelmikakoosluste (6410), puiskarjamaade (9070) ning nõukogu direktiivi 79/409/EMÜ I lisas nimetatud linnuliikide ja I lisas nimetamata rändlinnuliikide elupaikade kaitse. Linnuliigid, kelle elupaiku kaitstakse, on: hallpõsk-pütt (*Podiceps grisegena*), sarvikpütt (*Podiceps auritus*), kühmnokk-luik (*Cygnus olor*), laululuik (*Cygnus cygnus*), väike-laukhani (*Anser erythropus*), valgepõsk-lagle (*Branta leucopsis*), sinikael-part (*Anas platyrhynchos*), tuttvart (*Aythya fuligula*), hahk (*Somateria mollissima*), aul (*Clangula hyemalis*), mustvaeras (*Melanitta nigra*), tõmmuvaeras (*Melanitta nigra*), sõtkas (*Bucephala clangula*), väikekoskel (*Mergus albellus*), rohukoskel (*Mergus serrator*), jääkoskel (*Mergus merganser*), roo-loorkull (*Circus aeruginosus*), liivatüll (*Charadrius hiaticula*), kiivitaja (*Vanellus vanellus*), niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*), tundrarüdi (*Calidris alpina alpina*), tutkas (*Philomachus pugnax*), tumetilder (*Tringa erythropus*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*), heletilder (*Tringa nebularia*), randtiir (*Sterna paradisaea*), vööt-põõsalind (*Sylvia nisoria*) ja punaselg-õgija (*Lanius collurio*).

Pajumaa hoiuala (HA), pindala 6,7 ha (kogu ulatuses maismaa), asub Saare maakonnas Salme vallas Lahetaguse küla territooriumil (Joonis 1). Pajumaa hoiuala on kaitse alla võetud Vabariigi Valitsuse 27. juuli 2006. a määruse nr 176 „Hoiualade kaitse alla võtmine Saare maakonnas” muutmisega 18.05.2007 (määrus nr 156) (Lisa 1).

Pajumaa hoiualal on inventeeritud 6,2 ha puiskarjamaid (9070), 0,3 ha liigirikkad niite lubjavaesel mullal (6270*) ning 0,05 ha Pajumaa HA kagunurgas kuulub elupaigatüüpi kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*). Pajumaa hoiualast 6,2 ha ulatuses on hooldatav puiskarjamaana. Hooldusest väljajääv 0,5 ha suurune osa asub Paju talu õueala servas. Ala paikneb Riksu ranniku hoiuala vahetus läheduses ning kuulub Riksu ranniku loodusala koosseisu.

Pajumaa hoiuala kaitse-eesmärgiks on Natura 2000 elupaigatüübi puiskarjamaade (9070) kaitse.

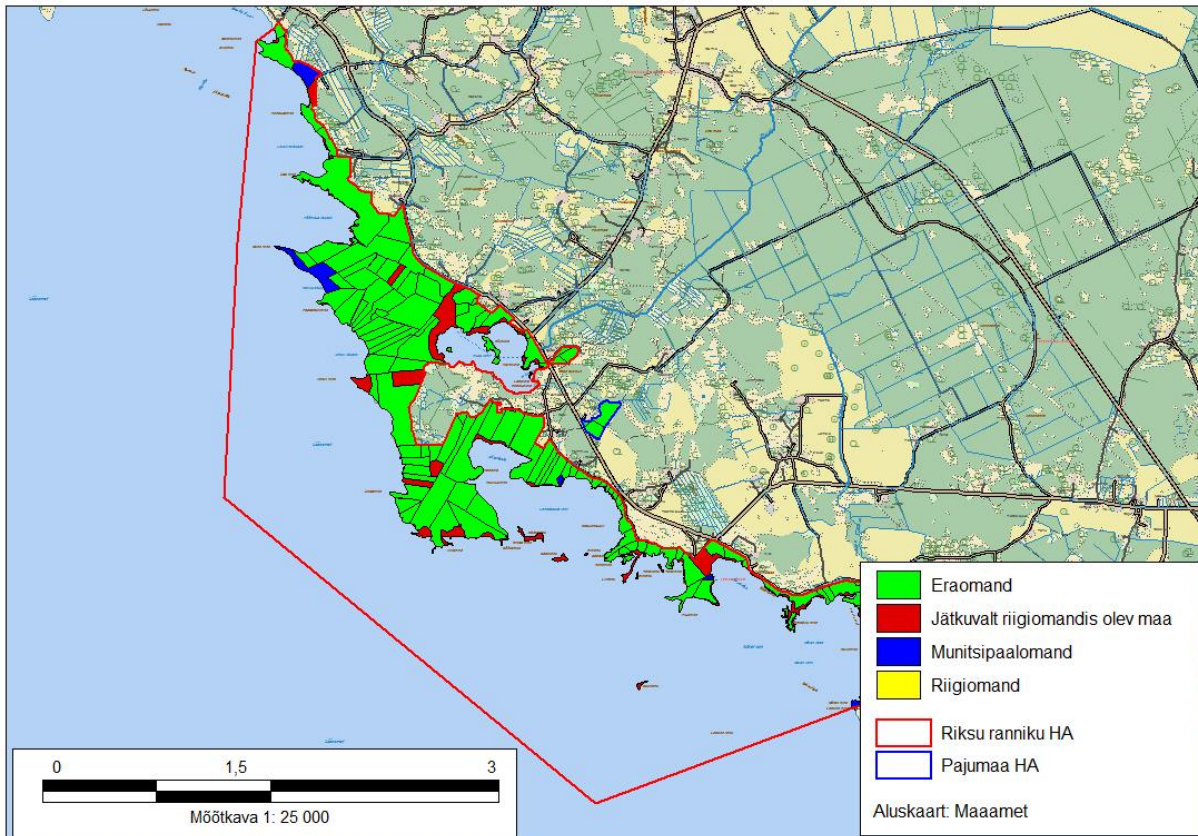
Joonis 1. Riksu ranniku hoiuala ja Pajumaa hoiuala asukoht (Aluskaart: Maa-ameti WMS rakendus 2012).

KKK-s käsitletud Riksu ranniku hoiuala ja Pajumaa hoiuala piirid ühtivad Riksu ranniku linnu- ja loodusala piiridega.

Hoiuala on väärtuslike elupaikade ja kasvukohtade kaitseks määratud ala, mille säilimise tagamiseks hinnatakse alal kavandavate tegevuste mõju ja keelatakse ala soodsat seisundit kahjustavaid tegevusi. Hoiualal on keelatud elupaikade ja kasvukohtade hävitamine ja kahjustamine, mille kaitseks hoiuala moodustati ning kaitstavate liikide oluline häirimine (Täpsemalt käsitletakse hoiualade kaitsekorda käesoleva KKK punktis 1.4.).

1.2. MAAKASUTUS

Valdav osa Riksu ranniku hoiualast asub eramaadel, vähemal määral JRO-l ja munitsipaalmaadel. Maaomandi jaotus on näidatud joonisel 2 ja tabelis 1. Kokku on Riksu ranniku hoiualal eramaad ligikaudu 414 ha, JRO-d 36 ha ja munitsipaalmaad 14 ha. Pajumaa hoiuala jääb tervikuna eramaale – 6,7 ha (6.10.2013 seisuga).

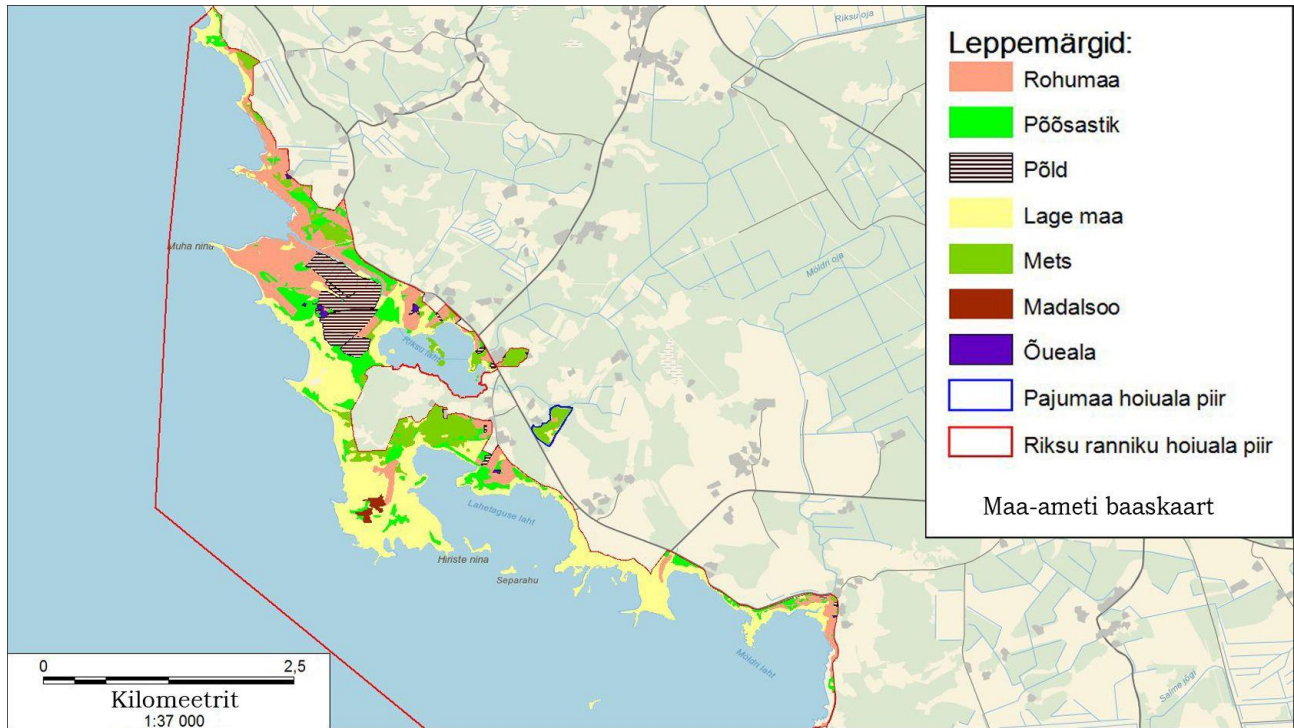

Joonis 2. Riksu ranniku hoiuala ja Pajumaa hoiuala maaomandi jaotus (Aluskaart ja katastrikaart: Maa-amet (6.10.2013); Keskkonnaagentuur, 2013).

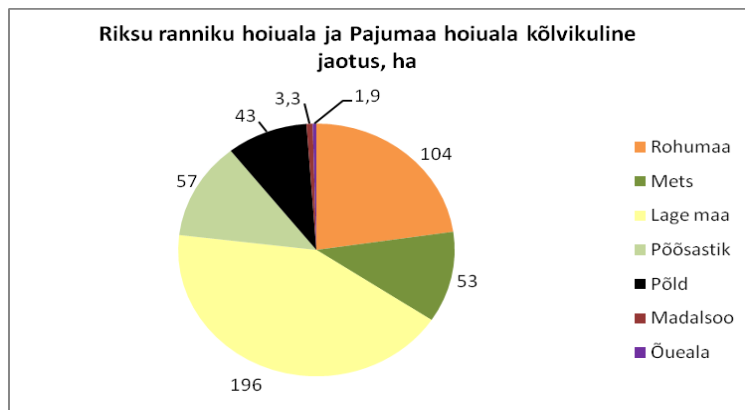
Tabel 1. Riksu ranniku hoiuala ja Pajumaa hoiuala maaomandi jaotus (6.10.2013 seisuga)

Riksu ranniku hoiuala (2188 ha)			
Omandivorm	Katastriüksuste arv	Pindala, ha	Osakaal, %
Eraomand	131	421	89%
JRO	-	50,1	8%
Munitsipaalomand	6	13,6	3%
Riigimaa	1	0,19	0,04%
<i>Kokku</i>	<i>138</i>	<i>485</i>	<i>100%</i>
Pajumaa hoiuala (6,7 ha)			
Eraomand	2	6,7	100
<i>Kokku</i>	<i>2</i>	<i>6,7</i>	<i>100</i>

Kõlvikuliselt domineerivad rannikule omased madala taimeestikuga lagedad alad ja rohumaad üleminekuga põõsastikeks. Paiguti leidub metsa- ja põllumaad, vähesel määral madalsood. Õueala ja tootismaad on Riksu ranniku hoiualal ja Pajumaa hoiualal kokku vaid 2 ha. Ülevaade kõlvikulisest jaotusest on toodud joonistel 3 ja 4.

Joonis 3. Riksu ranniku hoiuala ja Pajumaa hoiuala kõlvikuline jaotus (Aluskaart: Maa-ameti WMS rakendus 2013).

Joonis 4. Riksu ranniku hoiuala ja Pajumaa hoiuala kõlvikuline jaotus.

1.3. HUVIGRUPID

- **Keskkonnaamet** – kaitseala valitseja. Keskkonnaameti eesmärk on tagada ala eesmärgiks olevate väärtuste soodne seisund.
- **RMK** – praktiliste looduskaitsetööde teostamine riigimaadel, ala külastuse korraldamine kaitseala väärtuste soodsa seisundi säilitamiseks ning tutvustamiseks, piiritähiste paigaldamine ja hooldamine.
- **Kohalikud omavalitsused (Lümanda vald, Salme vald)** – huvituvad eelkõige piirkonna tasakaalustatud arengust.
- **Saare maavalitsus** – huvitatud piirkonna tasakaalustatud arengust.
- **Maaomanikud** – huvitatud maahooldustoetuste ja maaomandi kasutuse võimalustest ning informatsioonist võimalike piirangute kohta.
- **(Piirkonna) ettevõtjad** – huvitatud ettevõtluse arendamisest, sh loodusturism.
- **Loodushuvilised** – loodushuvilised, kes tulevad Riksu ranniku hoiualale linde vaatlema.
- **Eesti Ornitoloogiaühing ja teised keskkonnaühendused** – huvitatud Eesti ühe olulise linnuala heast seisundist.
- **Roolõikajad** – kohalikud elanikud on ilmutanud huvi roolõikamise vastu Riksu järvel.
- **Jahimehed** – huvitatud jahipidamise võimalusest hoiualadel.

1.4. KAITSEKORD

Riksu ranniku hoiuala on kaitse alla võetud Vabariigi Valitsuse 27. juuli 2006. a määruse nr 176 „Hoiualade kaitse alla võtmine Saare maakonnas” muutmisega 18.05.2007 (määrus nr 156) § 1 lg 1 punktiga 54. Väljavõtte kaitse alla võtmise määrusest on esitatud lisas 1.

Pajumaa hoiuala on kaitse alla võetud Vabariigi Valitsuse 27. juuli 2006. a määruse nr 176 „Hoiualade kaitse alla võtmine Saare maakonnas” muutmisega 18.05.2007 (määrus nr 156) § 1 lg 1 punktiga 50. Väljavõtte kaitse alla võtmise määrusest on esitatud lisas 1.

Hoiualade elupaikade ja liikide kaitse tuleneb looduskaitseaduse § 4 lõikest 3, mille kohaselt on hoiuala elupaikade ja kasvukohtade kaitseks määratud ala, mille säilimise tagamiseks hinnatakse kavandavate tegevuste mõju ja keelatakse ala soodsat seisundit kahjustavad tegevused. Sama seaduse § 32 lõike 2 kohaselt on hoiualal keelatud nende elupaikade ja kasvukohtade hävitamine ja kahjustamine, mille kaitseks hoiuala moodustati ning kaitstavate liikide oluline häirimine, samuti tegevus, mis seab ohtu elupaikade, kasvukohtade ja kaitstavate liikide soodsa seisundi. Lisaks kehtivad hoiualadel looduskaitseaduse §-st 14 tulenevad üldised kitsendused.

Hoiualal on metsaraie keelatud, kui see võib rikkuda kaitstava elupaiga struktuuri ja funktsioone ning ohustada elupaigale tüüpiliste liikide säilimist. Metsaseaduse kohase metsateatise menetlemisel tuleb arvestada hoiuala kehtestamise eesmärki.

Hoiualal kavandatava tegevuse mõju elupaikade ja liikide seisundile hinnatakse keskkonnamõju hindamise käigus või looduskaitseaduse §-s 33 sätestatud korras.

Hoiuala piires asuva kinnisasja valdaja peab esitama hoiuala valitsejale teatise tee rajamisel, loodusliku kivimi või pinnase teisaldamisel, veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmisel, biotsiidi ja taimekaitsevahendi kasutamisel, loodusliku ja poolloodusliku rohumaa ning poldri kultiveerimisel ja väetamisel, puisniiduilmelisel alal asuvate puude raiumisel ning maaparandussüsteemi rajamisel ja rekonstrueerimisel.

1.5. UURITUS

1.5.1. LÄBIVIIDUD INVENTUURID JA UURINGUD

Hoiualadel (Riksu ranniku HA ja Pajumaa HA) on teostatud Natura elupaigatüüpide inventuurid 2001. aastal, mida hiljem on osaliselt täiendanud M. Mesipuu ja M. Reitalu 2008. aastal ning osaline niiduelupaikade inventuur M. Mesipuu poolt on läbi viidud 2013. aastal. Kokku on Riksu ranniku ja Pajumaa hoiualadel inventeeritud 444 ha Natura elupaigatüüpe, kuid peale

kameraalselt korrigeerimist on kogupindala 436 ha. Riksu ranniku hoiuala linnustiku andmed pärinevad 2012. aastal R. Nellise poolt läbi viidud linnuvaatlustest. Riksu oja vähkide seisundit on uuritud N. Laanetu poolt 2002. ja 2003. aastal, millal hinnati põuast tingitud vähivaru kahjustusi. Uuesti on Riksu ojas ja järves alustatud vähkide seirega 2010. aastal, kui Riksu ojast leiti signaalvähi. Alates signaalvähi leidmisest on teostatud jõevähi (*Astacus astacus*) ja signaalvähi (*Pacifastacus leniusculus*) riikliku seiret ning signaalvähi väljapüüki (M. Hurt, 2011). Vähkide uuringud on jätkunud kuni 2013. aastani ning plaanis on ka edaspidi Riksu ojas ja järves seiret ja signaalvähi väljapüüki teostada.

Talvituvate lindude arvukuse andmed on saadud 2012. aasta kesktalvise veelinnuloenduse andmetest. Loendus on iga-aastane ning kokku Eesti rannikul asuvais 338 loendussektoris tehtud vaatlustest koostatakse aastati kokkuvõtteid. Projekt on rahvusvaheline, alates 1995. aastast on ta lülitatud Eesti riikliku bioloogilise seire programmi.

Riksu ranniku hoiuala kaitsealuste taimeliikide andmed pärinevad erinevatest aastatest. Osaliselt on EELIS-esse kantud riikliku keskkonnaseire andmed (tabel 2), kuid samuti andmeid erinevatest teistest inventuuridest: ELF-i (2002) 1985. aasta inventuuri andmed selleaegsest looduskaitseregistrist ning samuti on 2012. aastal R. Nellise läbiviidud linnustiku inventuuril ära märgitud kaitsealuste taimede kasvukohad.

1.5.2. RIIKLIK SEIRE

Riksu ranniku hoiualale jääb 5 riiklikku seirejaama, millest kolme alamprogrammiks on ohustatud soontaimede ja samblaliikide seire. Lisaks on Riksu rannik üheks kesktalvise veelinnuloenduse seirealaks. Seirejaamu ja -alaid ning seireid on kirjeldatud tabelis 2 ning sellele järgnevalt.

Tabel 2. Riiklikud seirealad Riksu ranniku hoiualal

Nimi	Obj. tüüp	Alamprogramm ja seireaastad	Seirejaama number Keskkonnaregistris
Riksu (1)	Seirejaam või seireala,	Haned, luiged ja sookurg, 3 aastase sammuga, ühel aastal haned, järgmisel	SJA8253000

	avalik	luiged, kolmandal sookurg. 2013. teostatakse luikede seiret.	
Riksu (2)	Seirejaam või seireala, mitteavalik	Ohustatud soontaimed ja samblaliigid. Seiratavaks liigiks tõmmu käpp, eelmised seired 2005. a, 2010. a, järgmine seire eeldatavasti 2015. a (kinnitatud seirekava puudub).	SJA3033000
Riksu (3)	Seirejaam või seireala, mitteavalik	Ohustatud soontaimed ja samblaliigid. Arukäpa seire, eelmine seire 2008. a, järgmine seire eeldatavasti 2015. a (kinnitatud seirekava puudub).	SJA9328000
Lahetaguse	Seirejaam või seireala, mitteavalik	Ohustatud soontaimed ja samblaliigid. Arukäpa seire, eelmine seire 2008. a, järgmine seire eeldatavasti 2015. a (kinnitatud seirekava puudub).	SJA3927000
Toomalõuka	Seirejaam või seireala, avalik	Ohustatud taimekoosluste (Natura 2000 kooslused) seire. Seire puhul valitakse osa alasid juhuvaliku teel ja ei ole kindel kas see ala satub uue seireperioodi valikusse. Eelmine seire 2009, puiskarjamaal (9070). Pigem võiks seda ala kasutada edaspidi ala tegevuse (karjatamine) tulemuslikkuse seireks.	SJA6737000

Haned, luiged ja sookurg allprogrammis seiratakse Riksu ranniku HA-l peamiselt sookurgi. Jälgitakse sookure kohaliku asurkonna arvukust (pesitsevate paaride hulk, asustustihedus) ja seisundit (poegade arv pesakonnas), peamisteks parameetriteks on sookure pesitsusaegne arvukus ja pesitsemise edukus. Lisaks seiratakse sügisrändel peatuvate lindude levikut ja arvukust (haned, luiged, lagled, kured). Hanede, luikede sookurgede seire käib kolme aastase sammuga rotatsiooniga, 2013. aastal seirati luiki, järgmisel hanesid ja ülejäämisel sookurgi.

Ohustatud soontaimi ja samblaliike seiratakse Riksu ranniku hoiualal kokku kolmes jaamas (Tabel 2). Riksu (2) jaamas seiratakse tõmmu käppa (*Orchis ustulata*), Riksu (3) jaamas ja Lahetaguse jaamas arukäppa (*Orchis morio*) – seireparameetriteks on liigi ohtrus, inimõju ja kahjustuste aste, populatsiooni suurus jne. Käpaliste viimased seireandmed pärinevad valdavalt 2008. aastast.

Toomalõuka jaamas viiakse läbi ohustatud taimekoosluste (Natura 2000) seiret. Allprogrammi eesmärgiks on võimalikult ulatusliku ülevaate saamine ohustatud ja haruldaste taimekoosluste seisundist. Seire keskendub olulisematele elupaigatüüpidele Eestis: puiskarjamaad, loopealsed, rannaniidud, pärisaruniidud, madalsood jne. Riksu ranniku hoiualal on riikliku seire raames Toomalõuka jaamas hinnatud puiskarjamaade (9070) seisundit.

Eestis alustati kesktalvise veelinnuloendusega Lindude Rände Uurimise Balti Komisjoni poolt juba 1960. aasta jaanuaris. Rahvusvaheliselt hakati veelindude taliloendusi koordineerima alates 1967. Loendus on iga-aastane ning kokku Eesti rannikul asuvais 338 loendussektoris tehtud vaatlustest koostatakse aastati kokkuvõtteid. 2012. aastal toimus loendus keskselt 14.–15. jaanuaril. Rahvusvaheliselt koordineerib kesktalvist veelinnuloendust Wetlands International.

1.5.3. INVENTUURIDE JA UURINGUTE VAJADUS

Kaitsekorralduskava perioodi esimeses pooles enne vahehindamist on Riksu ranniku hoiualal vajalik teostada elupaigatüüpide (ptk 4.1.1.3.) inventuur, rändlindude loendus ja haudelinnustiku inventuur (ptk 4.1.1.2.), mis on vajalikud nii käesolevas KKK-s planeeritud kaitsekorraldusperioodi tulemuslikkuse hindamiseks kui ka järgnevas kaitsekorraldusperioodiks täpsemate kaitse-eesmärkide seadmiseks.

Täpsed andmed elupaigatüüpide seisundi kohta, eelkõige poollooduslike koosluste kohta, võimaldavad planeerida PLK-de hooldust ja taastamist kavandatavaks kaitsekorraldusperioodiks. Seetõttu on elupaigatüüpide inventuur planeeritud võimalikult kaitsekorraldusperioodi algusesse, et kaitsekorralduskava vahehindamise ajaks oleks olemas täpsed andmed PLK-de seisundi kohta.

Kaitsekorralduslikult oluliste haudelindude ja rändel peatuvate linnuliikide esinemise ja arvukuse välja selgitamine Riksu ranniku hoiualal (haudelinnustiku inventuur, rändlindude loendus) on

käsitletud alapeatükis 4.1.1.2. Samuti teostada jõevähi ja võõrliigi, signaalvähi seiret Riksu ojas ja järves (ptk 4.1.2.4.).

2. VÄÄRTUSED JA KAITSE-EESMÄRGID

2.1. ELUSTIK

Linnustik

Riksu ranniku hoiuala elustiku väärtuseks on eelkõige kaitstav linnustik (vt ka Lisa 3), sh LiD I lisas nimetatud pesitsevad linnuliigid ning I lisas nimetamata rändlinnuliigid (Tabel 4). Kuna Pajumaa hoiualal elustiku väärtusi inventeeritud ei ole, on käesolevas punktis käsitletud ainult Riksu ranniku hoiuala elustikku.

Roomajad

Roomajatest on Riksu ranniku hoiualal registreeritud rästiku (*Vipera berus*) ja nastiku (*Natrix natrix*) vaatlused. Mõlemad liigid on III kaitsekategooria liigid, keda sageli ohustab hukkumine inimese käe läbi. Nastik on Eestis levinud rohkem Lõuna- ja Lääne-Eestis, saartel ja rannikul. Praeguse seisuga kumbki liik Riksu ranniku hoiuala kaitse-eesmärkide hulka ei kuulu ning käesoleva KKK raames ettepanekut nende kaitse-eesmärgiks lisamise kohta ei tehta, kuna tegemist on Eestis laialt levinud liikidega.

Käsiivalised

Riksu ranniku HA piiresse jäävad käsiivaliste toitumisalad. Madalad veekogud ja liigniisked alad (Riksu järv ja selle ümbrus) on käsiivalistele head toitumisalad, kus leidub rohkelt toiduks sobivaid putukaid. Riksu järvel käib EELIS-e andmetel toitumas arvukalt II kaitsekategooriasse kuuluvaid käsiivalisi – kümneid tiigilendlasi (*Myotis dasycneme*; LoD II, LoD IV), tunduvalt enam veelendlasi (*Myotis daubentonii*; LoD IV) ning üksikud põhja-nahkhiired (*Eptesicus nilssonii*; LoD IV). Riksu ranniku hoiuala kaitse-eesmärkide hulgas käsiivalisi ei käsitleta, teave käsiivaliste kohta ei ole veel piisav, et neid kaitse-eesmärkideks lisada.

Võimalike käsitiivaliste pesapaikadena säilitada hoiualal raiete käigus kõik suurte õõnsustega puud, eriti Riksu järve ümbruses.

Vähid

Eestis looduslikult elavat jõevähki (*Astacus astacus*) ohustab võõrliigi signaalvähk (*Pacifastacus leniusculus*) intensiivne levik. Signaalvähk pärineb Ameerikast ja toodi 1960ndatel Euroopasse kui vähikatku immuunne liik. Kuna signaalvähk on harilikust jõevähist argessiivsem ning elupaikade suhtes vähemnõudlik, levib signaalvähk kiiresti ning tõrjub välja jõevähki. Samuti ei arvestatud signaalvähki sisse tuues, et kuigi signaalvähk ise vähikatku ei haigestu, on ta siiski vähikatku kandjaks ning seega levitab jõevähile ohtlikku vähikatku.

Hinnanguliselt toodi signaalvähk Riksu oja umbes 2005. aastal. Signaalvähiga asustatud alal Riksu oja maanteeväljal juures ja sellest pikalt ülesvoolu (u 4,5 km, vähemalt Koimlani) ja allavoolu Riksu järves on jõevähk kadunud. Riksu ojas ja järves leidis kuni 2010. aastani harilikku jõevähki, kuid 2010. aastal teostatud seire käigus oli jõevähk Riksu ojast kadunud. Varasemad vähialased uurimistööd Riksu ojas olid tehtud 2002. ja 2003. aastal, millal N. Laanetu poolt hinnati põuast tingitud vähivarude kahjustusi. Kuigi veevaesus vähendas Riksu jões vähi arvukust, esines jõevähki Riksu ojas Riksu järvest ülesvoolu ja keskjooksu (Koimla) piirkonnas. Harrastuspüügil on 2005. aastal jäädud saagita (tõenäoliselt püüti alamjooksul). 2009. aastal on Riksu oja ülemjooksult (Koimlast ülesvool) harrastuspüügiga saadud 14 vähki (Tegevuskava rakendamine jõevähi varude kaitseks ja kasutamiseks 2012. aastal, M. Hurt, M. Kivistik). Kadumise põhjuseks peetakse vähipüüdjate poolt sisse toodud signaalvähki ning omakorda koos signaalvähiga levivat vähikatku.

2010. aastal tabati uuringute käigus Riksu ojast koguni 61 signaalvähki (M. Hurt, 2011). Riksu oja 2012. aasta katsepüügid tehti signaalvähiga asustatud lõigus – Lõmala - Lümända tee sillast 200 m üles- ja allavoolu Riksu järveni. Püügid toimusid kahes tsüklis: juuni lõpus ja juuli lõpus, püükide maht oli 440 mõrraööd ning püükide käigus tabati 31 signaalvähki, kelle hulgast vaid kaheksa isendit olid emased. M. Hurda avaldamata andmetel leiti 2012. aasta katsepüükidel taas

üksikuid jõevähke Riksu maantee silla juurest, tõenäoliselt olid need sinna ebaseaduslikult asustatud.

2010., 2011. ja 2012. aastal püütud signaalvähke uuriti vähikatku suhtes. EMÜ kalakasvatuse osakonna laboris tehtud katkuanalüüs näitas katkutekitaja puudumist. Kuna jõevähid on Riksu ojas katku nakatunud, siis tõenäoliselt ei ole kõik signaalvähid katku kandjad, vaid pigem on tegemist väheste/üksikute isenditega, kes katku kannavad ja levitavad. Jõevähile sobiliku elupaiga taastamiseks on vajalik signaalvähi väljapüükide jätkamine Riksu ojast. Kui 2010. ja 2011. aasta uuringutes soovitati Riksu oja ümber juhtida ja Riksu sillast kuni mõnisada meetrit lõik kuivaks jätta, siis 2012. aastal leiti signaalvähki ka 2 km ülesvoolu varasemast leiukohast Riksu järvest kuni 400–500 meetrit ülesvoolu, seega see meede ei ole enam tulemuslik. Meetmed signaalvähiga võitlemiseks, mis tingivad Riksu järve veetaseme alanemise, ei ole lubatud. Signaalvähiga toimetulemiseks on vajalik signaalvähi ohjamiskava koostamine ja süstemaatiline ellu viimine kogu Eestis.

Vähipüük on Riksu ojas ja järves keelatud.

Kalastik

Kalaportaali (<http://www.kalaportaali.ee/kalastuskohad/eesti-jarved-p-u>) andmetel on Riksu järve kalastik rikkalik ja mitmekesine, kalaliikidest leidub ahvenat, särge, haugi, kiiska, linaskit, roosärge, angerjat, lutsu, ogalikku, luukaritsat, teiba jt. Riksu järv on oluliseks kudealaks särjele. Järv soojeneb kevadel kiiresti ning pakub sobivaid kudemistingimusi. Mitmetele liikidele sobib kudemiseks hästi roostikurikas järv, kuid liigne roostumine viib järve kinnikasvamisele. Kalarikkust soosib ühendus merega, kuid samas on probleemiks kuivadel suvedel praktiliselt olematu sissevool Riksu oja kaudu ja seetõttu järve veetaseme langus. Lisaks järve toitva Riksu oja kuivamisele ohustab madalat, kuni 1,5 m sügavust järve roostumine. Riksu järve olulisus kalastikule seisneb peamiselt sobilikkuses kudealana.

2.1.1. TAIMED

Riksu ranniku hoiualale jäävad mitmete II ning III kaitsekategooria taimeliikide kasvukohad (Tabel 3). II kaitsekategooria liikidest seiratakse riikliku seire (Tabel 2) raames kasvukohatingimuste suhtes tundlikumaid käpalisi tõmmu- ja arukäppa. EELIS-e andmetel leidis 2008. aasta seisuga arukäppa Riksu ranniku hoiualal kahes leiukohas arvukusega 400 ja 80 taime. Tõmmu käpp (*Orchis ustulata*) kasvab niitudel, puisniitudel, kadastikes ja loometsades põhiliselt Saaremaal, Lääne- ja Põhja-Eestis. Riksu ranniku hoiualal on viis tõmmu käpa leiukohta kadastikes ja kadastuvate niitude servades.

Praeguse seisuga nimetatud taimeliigid (Tabel 3) Riksu ranniku hoiuala kaitse-eesmärkide hulka ei kuulu, kuid käesoleva KKK raames tehakse ettepanek kaitse-eesmärkide hulka arvata arukäpp ning tõmmu käpp, mis on Eesti ohustatud liikide punasesse nimestikku (Tabel 3) kantud ohustatud liikidena ning on antud alal esindusliku populatsiooniga (Lisa 2). Teised taimeliigid ei ole punase nimestiku alusel ohustatud ja/või ei ole nende asurkond Riksu ranniku hoiualal või Pajumaa hoiualal sedavõrd arvestatav, et oleks vajadus neid kaitse-eesmärkide hulka arvata.

Tabel 3. Riksu ranniku hoiualal esinevad kaitstavad taimeliigid EELIS-e andmetel

Liik	KK	Hoiuala KE	LoA KE	Leiukohti	Arvukus (taime) / Pindala (ha)	Inventuuri aasta	PN
Tõmmu käpp (<i>Orchis ustulata</i>)	II	Ei	Ei	5	19 / - - / 0,32 ha	2005 2008	Ohustatud
Kärbseõis (<i>Ophrys insectifera</i>)	II	Ei	Ei	2	- / -	1985 ja 2005	Ohulähedane
Arukäpp (<i>Orchis morio</i>)	II	Ei	Ei	2	10 / 0,15 ha 480 / 0,32 ha	1985 2008	Ohustatud
Harilik muguljuur (<i>Herminium monorchis</i>)	II	Ei	Ei	1	- / -	2008	Ohulähedane
Rand-orashein (<i>Elymus farctus</i>)	II	Ei	Ei	1	- / 12,5 ha	1993	Ohualdis
Kahelehine käoheel (<i>Platanthera bifolia</i>)	III	Ei	Ei	1	- / -	2005	Ohuväline
Harilik käoraamat (<i>Gymnadenia conopsea</i>)	III	Ei	Ei	1	- / -	2005	Ohuväline
Rohekas käoheel (<i>Platanthera chlorantha</i>)	III	Ei	Ei	3	14 / - - / 0,32 ha	1985 2008	Ohuväline
Suur käopõll (<i>Listera ovata</i>)	III	Ei	Ei	1	- / 0,17 ha	2008	Ohuväline
Hall käpp (<i>Orchis militaris</i>)	III	Ei	Ei	2	- / 0,32 ha	2008	Ohulähedane
Lääne-mõõkrohi (<i>Cladium mariscus</i>)	III	Ei	Ei	2	- / 6,37 ha	2012	Ohulähedane
Balti sõrmkäpp (<i>Dactylorhiza baltica</i>)	III	Ei	Ei	1	5 / -	1985	Ohuväline
Soo-neiuvaip (<i>Epipactis palustris</i>)	III	Ei	Ei	1	- / - - / 0,13 ha	1985 2012	Ohuväline

2.1.1.1. ARUKÄPP (*ORCHIS MORIO*)

II KK; KE – Ei, LoA – Ei; PR – Ohustatud

Arukäppa (*Orchis morio*) leidub Eestis vaid Saaremaal ja Muhus lubjarikastel muldadel. Meeliskasvupaikadeks arukäpale on kuivad niidud, puisniidud, lookadastikud ja hõredad loometsad.

EELIS-e andmetel on arukäpp Riksu ranniku hoiualal arvukalt esindatud kahes kasvukohas kokku 480 isendiga. Käesoleva KKK raames tehakse ettepanek arukäpp Riksu ranniku hoiuala kaitse-eesmärkide hulka arvata.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Arukäpale sobivate kasvukohtade säilimine Riksu ranniku hoiualal. Arukäpa arvukus on vähemalt 480 taime ja pindala 0,32 ha.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Arukäpale sobivate kasvukohtade säilimine Riksu ranniku hoiualal. Arukäpa arvukus on vähemalt 480 taime ja pindala 0,32 ha.

- Mõjutegurid ja meetmed

- Poollooduslike koosluste degradeerumine – hoolduse lakkamisel kaotab poollooduslik kooslus järk-järgult kooslusele iseloomulike taime- ja loomaliikide jaoks sobivad kasvu- või levikutingimused.

Meede: Poollooduslike koosluste hooldamine.

2.1.1.2. TÕMMU KÄPP (*ORCHIS USTULATA*)

II KK; KE – Ei, LoA – Ei; PR – Ohustatud

Tõmmu käpp on Eestis ja mujal Euroopas väheneva arvukusega orhideeliik. Tema arvukuse vähenemise põhjuseks on eelkõige poollooduslike koosluste hooldamise lakkamine. Eestis kasvab tõmmu käpp niitudel, puisniitudel, kadastikes ja loometsades põhiliselt Saaremaal, Lääne- ja Põhja-Eestis.

EELIS-e andmetel on tõmmu käpp Riksu ranniku hoiualal esindatud viies kasvukohas, millest kolm on registreeritud 2008. aastal, üks 2005. aastal ning üks kasvukoht juba 1985. aastal. Arvukuse kohta on andmed kahes kasvukohas 6 ja 13 taimega. Käesoleva KKK raames tehakse ettepanek tõmmu käpp Riksu ranniku hoiuala kaitse-eesmärkide hulka arvata.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Tõmmule kápale sobivate kasvukohtade säilimine Riksu ranniku hoiualal. Tõmmu kápá arvukus on vähemalt 20 taime ja pindala 0,32 ha.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Tõmmule kápale sobivate kasvukohtade säilimine Riksu ranniku hoiualal. Tõmmu kápá arvukus on vähemalt 20 taime ja pindala 0,32 ha.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Poollooduslike koosluste degradeerumine – hoolduse lakkamisel kaotab poollooduslik kooslus järk-järgult kooslusele iseloomulike taime- ja loomaliikide jaoks sobivad kasvu- või levikutingimused.

Meede: Poollooduslike koosluste hooldamine.

2.1.2. LINNUD

Riksu ranniku hoiuala kaitse-eesmärkide hulka kuulub 28 linnuliiki (Tabel 4), sh kolm I kaitsekategooria liiki: niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*), väike-laukhani (*Anser erythropus*) ja

tutkas (*Philomachus pugnax*). Mainitud I kaitsekategooria liigid 2012. aastal Riksu ranniku hoiualal ei esinenud. II kaitsekategooria linnuliikidest on Riksu ranniku hoiualal esindatud rändel peatuvad laululuik (*Cygnus cygnus*) viimati 2012. aastal 20 isendiga ja väikekoskel (*Mergellus albellus*) 2012. aastal 149 isendiga. II kaitsekategooria linnuliik sarvikpütt (*Podiceps auritus*) 2012. aastal hoiualal ei esinenud.

III kaitsekategooria linnuliikidest väärivad mainimist LiD I lisas nimetatud Riksu ranniku hoiualal esinevad liigid – rändlindudest peatus 2012. aastal Riksu ranniku hoiualal 2700 valgepõsk-laglet (*Branta leucopsis*); haudelindudest olid esindatud punaselg-õgija (*Lanius collurio*) 18 paariga, randtiir (*Sterna paradisaea*) kümne paariga, vööt-põõsalind (*Sylvia nisoria*) kahe paariga. Ükski nendest liikidest ei ole Eestis otseselt ohustatud ja neid esineb mitmel pool Eestis arvukalt. Liikidele sobivate elupaikade kaitse läbi tagatakse ka nimetatud III kaitsekategooria liikidele sobilikud tingimused.

Lisaks kaitse-eesmärgiks olevatele liikidele on Riksu ranniku HA-I kohatud järgmisi liike (vt ka tabel 5): merikotkas (*Haliaetus albicilla*), hiireviu (*Buteo buteo*), hänilane (*Motacilla flava*), kodukakk (*Strix aluco*), rukkirääk (*Crex crex*), sookurg (*Grus grus*), suurkoovitaja (*Numenius arquata*), väiketüll (*Charadrius Dubius*), merikajakas (*Larus marinus*), naerukajakas (*Larus ridibundus*), hõbekajakas (*Larus argentatus*) ja kalakajakas (*Larus canus heinei*). Tegemist on valdavalt III kaitsekategooria või kaitsestaatusega ja Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi ohuväliste liikidega, v.a merikotkas. Lisaks enamuse kohatud liike, v.a kajakaliigid, on alal kohatud vaid mõne isendi või paarina, mis ei anna alust liigi kaitse-eesmärgiks määramiseks. I kaitsekategooria liiki, merikotkast, on Riksu ranniku HA-I korduvalt kohatud, kuid pesakohta ei ole leitud. Kuni pesakohta Riksu ranniku HA piiresse või vahetusse lähedusse ei jää, ei ole ka põhjendatud liigi kaitse-eesmärgiks määramine. Toitumisalade soodsa seisundi tagamiseks piisab mere- ja rannikuelupaikade soodsa seisundi tagamisest.

Kuigi I kaitsekategooria linnuliikide niidurüdi, tutka ja väike-laukhane ning II kaitsekategooria liigi sarvikpüti esinemist ei ole 2008.–2012. aasta loenduste käigus täheldatud, on tegemist oluliste liikidega, kelle jaoks sobilikud elupaigad ja rändepeatuspaiad on ohustatud kogu Eestis. Ornitoloogi R. Nellise andmetel peatuvad rändel tutkas ja niidurüdi sageli Riksu ranniku HA-I,

kuigi EELIS-es ja riikliku keskkonnaseire aruannetes vastavaid andmeid kajastatud ei ole. Varasemast (enne 2008. a) on teada, et tutkast, niidurüdi ning väike-laukhane on Riksu ranniku hoiualal kohatud. Kuna 2012. aasta inventuur keskendus haudelinnustikule ja nimetatud liigid peatuvad Riksu aladel vaid rändel, siis on tõenäoline et inventuuri toimumise aja ja teise fookuse tõttu liike ei kohatud. Niidurüdi, väike-laukhane ja sarvikpüti esinemist ja seisundit hinnata kaitsekorraldusperioodi lõpus toimuva kava tulemuslikkuse hindamise käigus uuesti ning juhul kui 10 aasta perioodi jooksul ei ole nimetatud liike kohatud, siis teha ettepanek liikide kaitse-eesmärkidest väljaarvamiseks. Otsus tasub teha nii rände- kui pesitsusloenduse põhjal.

Tabel 4. Riksu ranniku hoiuala linnustik (Kasutatud andmed: L. Luigujõe, 2009., 2010. ja 2011; e-Elurikkus; Eesti Ornitoloogiaühing, 2012)

Jrk nr.	Linnuliik	HA KE	LiA KE	LiD I	KK	Arvukus, 2012	Talvitujate arv, 2008-2012 (min, maks, keskmine)	P, R ²
2.1.2.1.	Niidurüdi (<i>Calidris alpina schinzii</i>)	Jah	Jah	I	I			P, R
2.1.2.2.	Tutkas (<i>Philomachus pugnax</i>)	Jah	Jah	I	I			P, R
2.1.2.3.	Väike-laukhani (<i>Anser erythropus</i>)	Jah	Ei	I	I			R
2.1.2.4.	Laululiik (<i>Cygnus cygnus</i>)	Jah	Ei	I	II		2, 34, 21 is. ³	R
2.1.2.5.	Sarvikpütt (<i>Podiceps auritus</i>)	Jah	Ei	I	II			P, R
2.1.2.6.	Väikekoskel (<i>Mergellus albellus</i>)	Jah	Jah		II		30, 154, 113 is.	R
2.1.2.7.	Hallpösk-pütt (<i>Podiceps grisegena</i>)	Jah	Ei		III	5 p ⁴		P, R
2.1.2.8.	Heletilder (<i>Tringa nebularia</i>)	Jah	Ei		III	36 is.		R
2.1.2.9.	Liivatüll (<i>Charadrius hiaticula</i>)	Jah	Ei		III	13 p		P, R
2.1.2.10.	Punajalg-tilder (<i>Tringa totanus</i>)	Jah	Jah		III	11 p		P, R
2.1.2.11.	Punaselg-õgija (<i>Lanius collurio</i>)	Jah	Ei	I	III	18 p		P, R
2.1.2.12.	Randtiir (<i>Sterna paradisaea</i>)	Jah	Ei	I	III	10 p		P, R
2.1.2.13.	Roo-loorkull (<i>Circus aeruginosus</i>)	Jah	Ei	I	III	1 is.		P, R
2.1.2.14.	Tõmmuvaeras (<i>Melanitta fusca</i>)	Jah	Jah		III	9 is.		P, R
2.1.2.15.	Valgepösk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>)	Jah	Jah	I	III	2700 is.		R

² P – pesitsev, R – rändel peatuv

³ is. - isendit

⁴ p - paari

Jrk nr.	Linnuliik	HA KE	LiA KE	LiD I	KK	Arvukus, 2012	Talvitujate arv, 2008-2012 (min, maks, keskmine)	P, R ²
2.1.2.16.	Vööt-pöösaliind (<i>Sylvia nisoria</i>)	Jah	Ei	I	III	2 p		P, R
2.1.2.17.	Aul (<i>Clangula hyemalis</i>)	Jah	Ei			250 is.	43, 4345, 294 is.	R
2.1.2.18.	Hahk (<i>Somateria molissima</i>)	Jah	Jah			18 is		R
2.1.2.19.	Jääkoskel (<i>Mergus merganser</i>)	Jah	Ei			80 is.	1, 157, 63 is.	P, R
2.1.2.20.	Kiivitaja (<i>Vanellus vanellus</i>)	Jah	Ei			20 p		P, R
2.1.2.21.	Kühmnokk-luik (<i>Cygnus olor</i>)	Jah	Jah			10-25p.	14, 331, 157 is.	P, R
2.1.2.22.	Mustvaeras (<i>Melanitta nigra</i>)	Jah	Ei			18 is.	18, 18, 18 is.	R
2.1.2.23.	Rohukoskel (<i>Mergus serrator</i>)	Jah	Jah			220 is .	10, 77, 35 is.	R
2.1.2.24.	Sinikael-part (<i>Anas platyrhynchos</i>)	Jah	Ei			155 is.	15, 218, 117 is.	P, R
2.1.2.25.	Sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>)	Jah	Ei				1, 536, 284 is.	P, R
2.1.2.26.	Tumetilder (<i>Tringa erythropus</i>)	Jah	Ei			1 is.		R
2.1.2.27.	Tundrarüdi (<i>Calidris alpina alpina</i>)	Jah	Ei			13 is.		R
2.1.2.28.	Tuttvart (<i>Aythya fuligula</i>)	Jah	Ei			620 is.	71, 127, 99 is.	P, R
	Hiireviu (<i>Buteo buteo</i>)	Ei	Ei		III	3 is.	1, 2, 2 is.	P, R
	Hänilane (<i>Motacilla flava</i>)	Ei	Ei		III	1 p. 6 is.		P, R
	Kodukakk (<i>Strix aluco</i>)	Ei	Ei		III	1 is.		P, R
	Merikotkas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	Ei	Ei	I	I	1 is.	1,7, 3 is	R
	Rukkirääk (<i>Crex crex</i>)	Ei	Ei	I	III	1 is.		P, R
	Sookurg (<i>Grus grus</i>)	Ei	Ei	I	III	2 p		P, R
	Suurkoovitaja (<i>Numenius arquata</i>)	Ei	Ei		III	2 p		P, R
	Väiketüll (<i>Charadrius Dubius</i>)	Ei	Ei		III	1 p		P, R
	Merikajakas (<i>Larus marinus</i>)	Ei	Ei		-		2,7, 4 is	R
	Naerukajakas (<i>Larus ridibundus</i>)	Ei	Ei		-		4,35,13 is	R
	Höbekajakas (<i>Larus argentatus</i>)	Ei	Ei		-		3, 11, 7 is	R
	Kalakajakas (<i>Larus canus heinei</i>)	Ei	Ei		-		6, 50, 21 is	R

2.1.2.1. NIIDURÜDI (*CALIDRIS ALPINA SCHINZII*)

I KK; LiD I; KE – Jah; LiA – Jah; PR – Ohustatud

Niidurüdi leidub kõige sagedamini rannaäärsetel aladel, kuid neid võib kohata ka sisemaa märgaladel. Niidurüdi pesitseb aprilli lõpust juuni lõpuni rannaniitudel, kõrgema rohuga aladele teeb ta pesa tunduvalt harvem. Pesa on hästi varjatud, asub kulurohus või kõrgemas rohupuhmas.

Niidurüdi arvukuseks Eestis hinnatakse 170–240 paari. Viimase paarikümne aasta jooksul on niidurüdi arvukus Eestis langenud rohkem kui 75% (Niidurüdi tegevuskava 2009–2013, Erit *et al.*, 2008).

Riksu ranniku hoiualal on EELIS-sse (2003) kantud niidurüdi pesitsuspaik Lahetaguse niidule, kuid viimastel aastatel (2008–2013) niidurüdi seal pesitsenud ei ole. Tegemist on I kaitsekategooria ohustatud linnuliigiga, mis vajab täiendavat tähelepanu ning niidurüdi tegevuskavas 2009–2013 (Erit *et al.*, 2008) märgitud tegevuste rakendamist (rannaniitude taastamine ja jätkuv hooldamine karjatades (soovitavalt) või niites, niidud peavad olema madalmurused ja rannajoon kõrgete taimede vaba). Niidurüdi tegevuskavas Riksu ranniku hoiualal niidurüdi ei mainita.

Niidurüdi puhul on väga tähtis hooldamise kvaliteet (sageli on probleemiks liiga madal karjatamiskoormus, roostikuriba veepiiril, liiga ohtralt põõsa- ja puutukki, niitmise korral järelkarjatamise puudumine). Kõige tõenäolisem on niidurüdi uuesti pesitsemine Lahetaguse rannaniidul, kus niidurüdi on kunagi pesitsemas nähtud, kuid. 2013. aastal hindas ornitoloog H. Pehlak Lahetaguse rannaniitu niidurüdile ebasobivaks pesitsuskohaks. Seetõttu tuleb Lahetaguse rannaniitu (38 ha) taastada niidurüdile pesitsemiseks sobivaks. Vajalik on ka piirneva loopealse (25 ha) avatuse taastamine, sest puu- ja põõsatukad niitudel pakuvad varjepaika kiskjatele, kes ohustavad niidurüdi pesitsusedukust (Lisa 4).

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 1 niidurüdi paar.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal on niidurüdile pesitsemiseks sobivat rannaniitu vähemalt 38 ha.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Poollooduslike koosluste degradeerumine – hoolduse lakkamisel kaotab poollooduslik kooslus järk-järgult kooslusele iseloomulike taim- ja loomaliikide jaoks sobivad kasvu- või levikutingimused

Meede: Rannaniitude hooldamine, häirimata sealjuures niidurüdi pesitsemist. Eelistatud hooldusmeetmeks on karjatamine koormusel 0,7-1 lü/ha, taastavatel aladel isegi 1,0 kuni 1,5 lü/ha, mis tagab kõige paremini madalmurususe rannajoonel kogu pesitsusperioodi vältel (15. aprill kuni 1. juuli). Vajadusel lisaks karjatamisele niita ranna äärest roogu, et tagada rannaääre avatus.

- Niidurüdi pesitsemise häirimine

Meede: Poollooduslike koosluste hooldamisel arvestamine niidurüdi pesitsusperioodiga, mitte hooldada perioodil 15. aprill kuni 1. juuli suurema karjatamiskoormusega kui 1 lü/ha, vältida sel ajal niidu niitmist ja võimalusel ka niidul viibimist. Eelistada karjatamist niitmisele.

- Väikekiskjate arvukuse tõus, pesade rüüstamine.

Meede: Väikekiskjate arvukuse reguleerimine.

2.1.2.2. TUTKAS (*PHILOMACHUS PUGNAX*)

I KK; LiD I, II/1; KE – Jah; LiA – Jah; PR – Ohustatud

Tutkas on Eestis rohkem levinud Lääne-Eestis ja Põhja-Eestis rannavööndis või rannikulähedastel aladel. Liik eelistab rikkaliku taimestikuga merelahti ja siseveekogude

kaldaalasiid. Tutka arvukus Eestis on viimastel aastatel väga madal, hinnanguline arvukus on 10–30 pesitsevat emaslindu (Tutka liigitegevuskava, Mägi ja Pehlak, 2008). Tutkas saabub Eestisse aprilli keskel ning munema asub tavaliselt mais, pojad on lennuvõimelised juuli lõpuks. Seega on oluline rannaniitude niitmise alustada alles juuli lõpus või augusti alguses.

2012. aastal tutkast Riksu ranniku hoiualal ei esinenud. Tutka esinemise kohta pärinevad viimased andmed 2003. aastast, kui IBA raamatus (IBA, 2003) on märgitud Riksu rannikuala piirkonnas kaks pesitsevat paari. Tutka tegevuskavas (Mägi ja Pehlak, 2008) ei mainita tutka esinemist Riksu rannikuala piirkonnas, teistes allikates ei ole Riksu ranniku HA-I tutka pesitsemist registreeritud.

Ornitoloogi R. Nellise andmetel tutkas Saaremaal ei pesitse ja esineb vaid rändel. Tutkas on pigem luhaliik ja tõenäosus, et tutkas Riksu rannaniitudel pesitsema hakkab, on praktiliselt olematu. Kuna tutka pesitsemise kohta Riksu rannaniitudel andmed puuduvad ja üldiselt on teada, et tutkas Saaremaal ei pesitse, siis seatakse kaitse-eesmärk tutkale sobiva rändepeatuspaiga osas, milleks sobib hooldatud rannaniit.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal on tutkale rändepeatuspaigaks sobivat rannaniitu vähemalt 4 ha-l esinduslikkusega A ja vähemalt 110 ha-l esinduslikkusega B.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal on tutkale rändepeatuspaigaks sobivat rannaniitu vähemalt 4 ha-l esinduslikkusega A ja vähemalt 110 ha-l esinduslikkusega B, sh 17 ha esinduslikkuse tõstmine tasemele B.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Rannaniitude hoolduse lakkamine – rannaniidud kaotavad oma esinduslikkuse. Riksu rannik kaotab sobilikuse tutkaste rändepeatuspaigana.

Meede: Karjatamine.

2.1.2.3. VÄIKE-LAUKHANI (*ANSER ERYTHROPUS*)

I KK; LiD I; KE – Jah; LiA – Ei; PR – Äärmiselt ohustatud

Tegemist on I kaitsekategooria äärmiselt ohustatud linnuliigiga, kes vajab täiendavat tähelepanu ning väike-laukhane tegevuskavas 2009–2013 (Toming & Ojaste, 2008) seatud eesmärkide täitmist. Eestis kohatakse vaid väikesearvulisi väike-laukhane salkasid läbirändel aprillis-mais või septembris peamiselt Silma looduskaitseala või Matsalu rahvuspargi aladel. Saaremaal on väike-laukhanesid kohatud Rahuste looduskaitsealal. Teave väike-laukhane esinemise kohta Riksu ranniku hoiualal on puudulik.

Väike-laukhane jaoks sobivad rannaniidud peavad olema eeskätt roostikuvabad, vastasel juhul liigub lind kaugemale sisemaale, kus toidulaud on sageli kesisem. Rannaniitudel tuleks eelistada karjatamist niitmisele. Oluline on pidev karjatamine piisava karjatamiskoormusega, et vältida rannaniitude roostumist ning tagada madalmurune rannaniit sügisrände ajaks septembris.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Väike-laukhane rändepeatuspaikadeks sobivate rannaniitude säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 4 ha-l esinduslikkusega A ja vähemalt 110 ha-l esinduslikkusega B.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Väike-laukhane rändepeatuspaikadeks sobivate rannaniitude säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 4 ha-l esinduslikkusega A ja vähemalt 110 ha-l esinduslikkusega B.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Rannaniitude roostumine, rändepeatuspaikade hävimine.

Meede: Rannaniitude hooldamine – roo niitmine, karjatamine.

- Puudulik teave liigi esinemise kohta.

Meede: Rändlindude loendus. Liigi esinemine läbirändel ei ole Riksu ranniku HA-I kindel, seega ei ole kaitse-eesmärkidest välja arvamine põhjendatud. Hinnata jooksvalt vajadust kaitse-eesmärkidest välja arvata linnuvaatluste tulemusena.

2.1.2.4. LAULULUIK (*CYGNUS CYGNUS*)

II KK; LiD I; KE – Jah; LiA – Ei; PR – Mittehinnatav

Laululuik on Eestis tuntud eelkõige läbirändajana märtsist maini kevadrändel ja oktoobrist detsembrini sügisrändel, kuid Eestis pesitseb 70–100 paari. Rännetel peatuvad nii merel kui ka siseveekogudel.

Kesktaalviste linnuloenduste käigus on aastatel 2008–2012 loendatud keskmiselt 21 isendit, maksimaalselt isegi kuni 34. 2012. aasta kesktalvise veelinnuloenduse andmetel loendati Riksu ranniku hoiualal kokku 20 laululuike.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal talvitub vähemalt 20 laululuike.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal talvitub vähemalt 20 laululuike.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Mereelupaikade seisundi halvenemine, nt õlireostus.

Meede: Mereohutuse alase seadusandluse ja järelevalve tõhustamine.

- Puudulik teave rändel peatuvate kogumite arvukuse kohta.

Meede: Rändlindude loendus.

2.1.2.5. SARVIKPÜTT (*PODICEPS AURITUS*)

II KK; LiD I; KE – Jah; LiA – Ei; PR – Ohulähedane

Sarvikpütt on vähearvukas pesitseja taimestikurohketel järvedel ja tiikidel. Rändel peatub sageli ka merelahtedes. Eestis hinnatakse tema pesitsusaegset arvukust 200–400 paarile.

Tegemist on II kaitsekategooria ohulähedase linnuliigiga. 2012. aastal sarvikpüti Riksu ranniku hoiualal ei esinenud. Sarvikpüti pesitsemise ja läbirände kohta Riksu ranniku HA-I andmed puuduvad. Riksu ranniku HA-I on sobilikuks pesitsusalaks Riksu järve lääne- ja edelaosa suuremad roostikualad (ligi 15 ha), kus on ruumi vähemalt kahele haudepaarile. Kuna sarvikpüti pesitsemise kohta Riksu järvel andmed puuduvad, siis seatakse kaitse-eesmärk sarvikpütile sobiva pesitsusbiotoobi pindala osas.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 1 sarvikpüti paar.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal on sarvikpütile pesitsemiseks sobivat roostikuala vähemalt 15 ha.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Puudulik teave liigi esinemise kohta.

Meede: Haudelinnustiku inventuur.

2.1.2.6. VÄIKEKOSKEL (*MERGELLUS ALBELLUS*)

II KK; LiD I; KE – Jah; LiA – Jah; PR – Mittehinnatav

Väikekoskel Eestis ei pesitse, on väikesearvuline läbirändaja märtsist maini kevadrändel ja oktoobris sügisrändel ning kohati ka talvitub Eestis. Rändel peatub suurematel veekogudel, merelahtedes ja aeglase vooluga jõgedel. Parimad rändepeatuspaigad on näiteks Võrtsjärv, Matsalu laht, Silma looduskaitseala, Häädemeeste-Võiste rannik, Lahepera järv (<http://www.linnuvaatleja.ee/linnuliigid/vaeikekoskel>). Väikekoskla arvukus talvitumisel on 100–2000 isendit (<http://www.looduspilt.ee> ja Hirundo 22(1) 2009).

Riksu ranniku hoiualal on kesktalviste veelinnuloenduste käigus loendatud vahemikus 2008.–2012. aasta minimaalselt 30 isendit ja maksimaalselt 154 isendit, viie aasta perioodi keskmine on 113 isendit.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal talvitub vähemalt 100 väikekosklat.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal talvitub vähemalt 100 väikekosklat.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Õlireostus, kalapüünised.

Meede: Mereohutuse alase seadusandluse ja järelevalve tõhustamine.

- Puudulikud andmed rändel peatujate arvukuse kohta.

Meede: Rändlindude loendus.

2.1.2.7. HALLPÕSK-PÜTT (*PODICEPS GRISEGENA*)

III KK; KE – Jah; LiA – Ei; PR – Ohulähedane

Hallpõsk-pütt on Eestis väikesearvuline pesitseja, üksikud talvituvad. Elupaigana eelistab taimestikurohkeid järvi. Hallpõsk-püti arvukus Eestis on 300–400 paari (<http://www.linnuvaatleja.ee/linnuliigid/hallposk-puett>).

Riksu ranniku hoiualal on 2012. aastal loendatud neli hallpõsk-püti paari Riksu järvel ning üks paar Lahetaguse lahel (EELIS). Tegemist on ohulähedase liigiga, kelle kaitseks Riksu ranniku hoiualal on tarvilik Riksu järve (43 ha) esinduslikkuse säilimine.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 5 hallpõsk-püti paari.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 5 hallpõsk-püti paari.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Veekogu kinnikasvamine.

Meede: Roo niitmine Riksu järvel, niidetav ala määratud tegevuste peatükis 4.1.2.3.

2.1.2.8. HELETILDER (*TRINGA NEBULARIA*)

III KK; LiD II/1; KE – Jah; LiA – Ei; PR – Ohulähedane

Heletildrit võib pesitsusajal peamiselt kohata Põhja-Eestis siirdesoodes ja rabades. Heletilder on Eestis väiksearvuline haudelind. Rändeajal aprillist maini ning juulist oktoobrini on ta kõikjal randades, luhtadel ja järvede ääres tavaline. Toitu otsib ta rannikualadel madalas vees ja ka niisketel heinamaadel ning luhtadel ringi kõndides. Arvukus Eestis on 300–400 isendit (<http://www.linnuvaatleja.ee/linnuliigid/heletilder>).

Tegemist on ohulähedase linnuliigiga. 2012. aasta kevadel on Riksu ranniku hoiualal loendatud 36 heletildrit. Riksu ranniku HA-I heletilder ei pesitse, kuid peatub Riksu rannikul vaid rändel.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal on rändepeatusel vähemalt 30 heletildrit.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal on rändepeatusel vähemalt 30 heletildrit.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Rannajoone kinnikasvamine.

Meede: Roo niitmine rannaniitudel (1630*) selliselt, et ranniku äär oleks puhas roost ja madalmurune.

2.1.2.9. LIIVATÜLL (*CHARADRIUS HIATICULA*)

III KK; KE – Jah; LiA – Ei; PR – Ohulähedane

Liivatüll on Eestis üks arvukaim kurvitsaline mereranniku haudelindude seas (EOÜ, 2011). Elupaigaks on liivatüllil klibune või liivane mererannik, saared, laiud ning hooldatud rannaniidud. Lind teeb pesa maapinnale, selleks on tavaliselt kraabitud lohk. Arvukus Eestis on 4000–5000 paari üle Eesti (<http://bio.edu.ee/loomad/Linnud/CHAHIA.htm>).

Riksu ranniku hoiualal on pesitsejatena registreeritud 13 liivatülli paari. Liivatüll on ohulähedane liik, kelle kaitseks on Riksu ranniku hoiualal vajalik tagada rannikuelupaikade säilimine. Sobivaimad elupaigad Riksu ranniku hoiualal on liivatüllile hooldatavad rannaniidud (1630*), esmased rannavallid (1210), püsitaimestikuga kivirannad (1220) ning väikesaared ja laiud (1620).

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 13 liivatülli paari.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 13 liivatülli paari.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Suksessioon – ranniku kinnikasvamine.

Meede: Karjatamine.

2.1.2.10. PUNAJALG-TILDER (*TRINGA TOTANUS*)

III KK; LiD II/1; KE – Jah; LiA – Jah; PR – Ohuväline

Punajalg-tilder on Eestis üks arvukamaid, ent lokaalselt levinud kurvitsalisi. Kõige suurem on tema asustustihedus Lääne-Eestis ja Saaremaal. Liik eelistab niiskeid rannaniite, samuti ka soiseid sisemaa heinamaid, luhtasid ja rabasid; küllaltki kõrge rohukasvuga alasid. Pesa ehitab punajalg-tilder maapinnale rohtu. Eestis pesitseb hinnanguliselt 6000 paari (<http://bio.edu.ee/loomad/Linnud/TRITOT.htm>).

EELIS-e andmetel pesitseb 2012. aastal Riksu ranniku hoiualal hajusalt 11 punajalg-tildri paari.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 11 punajalg-tildri paari.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 11 punajalg-tildri paari.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Roostumine.

Meede: poollooduslike alade karjatamine.

2.1.2.11. PUNASELG-ÕGIJA (*LANIUS COLLURIO*)

III KK; LiD I; KE – Jah; LiA – Ei; PR - Ohuväline

Punaselg-õgija on Eestis üldlevinud haudelind, kes pesitseb arvukalt hõredates leht-, sega- ja okaspuistutes, kõige sagedamini puisniitudel ja põõsastikes. Pesa ehitab punaselg-õgija tavaliselt madalale põõsale või hekki. Riksu ranniku hoiualal kohati linde hõredates kadastikes, nii karjamaadel kui põldude ja niitude servades. Tegemist on kogu Eestis levinud linnuliigiga, arvukust hinnatakse 20 000 pesitsevale paarile <http://bio.edu.ee/loomad/Linnud/LANCOL.htm>.

EELIS-e andmetel 2012. aastal pesitseb hajusalt üle Riksu ranniku hoiuala 18 punaselg-õgija paari.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 18 punaselg-õgija paari.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 18 punaselg-õgija paari.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Rannakarjamaade hoolduse katkemine, kadastike arenemine loometsaks.

Meede: Karjatamine, kadakate harvendamine ja männi väljaraie.

- Maastiku heterogeensuse vähenemine.

Meede: heterogeensuse säilitamine (üksikpõõsad ja hekilaadsed põõsaribad säilivad jms).

2.1.2.12. RANDTIIR (*STERNA PARADISAEA*)

III KK; LiD I; KE – Jah; LiA – Ei; PR – Ohuväline

Randtiir on Eestis lokaalse levikuga harilik haudelind mererannikul. Pesitseb pea eranditult meresaartel ja laidudel. Pesa loob maapinnale vooderdatud kruusaukudesse. Kogu Eesti arvukust hinnatakse 7000 pesitsevale paarile (<http://bio.edu.ee/loomad/Linnud/STEPAR.htm>).

EELIS-e andmetel pesitseb 2012. aasta seisuga Riksu ranniku hoiualal Separahu laiul 10 randtiiru paari.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiuala laidudel pesitseb vähemalt 10 randtiiru paari.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiuala laidudel pesitseb vähemalt 10 randtiiru paari.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Randtiiru pesitsusaegne häirimine.

Meede: Teavitada infotahvlil, et tiirud on väga häirimistundlikud.

2.1.2.13. ROO-LOORKULL (*CIRCUS AERUGINOSUS*)

III KK; LiD I; KE – Jah; LiA – Ei; PR – Ohuväline

Roo-loorkull on Eestis enam levinud Kagu- ja Lääne-Eestis. Elupaigana eelistab ulatuslikke roostikke ja nendega piirnevaid soiseid niite. Rändel esineb ka rannikualadel. Pesa ehitab keset roostikku madalasse vette või kuivale, kuni meetrise läbimõõduga rookuhilana. Eestis pesitseb 300–500 paari (<http://bio.edu.ee/loomad/Linnud/CIRAER.htm>).

2012. aasta kevadel on Riksu ranniku hoiualal kohatud ühte roo-loorkulli, kelle täpset pesitsuskohta ei õnnestunud välja selgitada. Riksu ranniku hoiualal leidub sobivaid elupaiku Riksu järve roostikus vähemalt ühele roo-loorkulli paarile.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 1 roo-loorkulli paar.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 1 roo-loorkulli paar.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Roolõikus – kohalikud elanikud on ilmutanud huvi roolõikamise vastu Riksu järvel.

Meede: Vähemalt ühe suurema rooala säilitamine Riksu järve ääres.

2.1.2.14. TÕMMUVAERAS (*MELANITTA FUSCA*)

III KK; LiD II/1; KE – Jah; LiA – Jah; PR – Ohuväline

Tõmmuvaeraid kohtab ainult Eesti rannikuvetes rände ajal või talvitumas. Tõmmuvaerad pesitsevad vaid meresaartel. Pesad rajavad nad maapinnale. Eestis pesitsevaid paare arvatakse olevat 500–900 ringis. Talvitumas kohatakse Eestis igal aastal 20 000–200 000 isendit (http://www.looduspilt.ee/loodusope/?page=liigitutvustused_liik&id=341).

Talvise veelinnuloenduse käigus ei leitud ühtegi tõmmuvaera isendit. 2012. aasta kevadel loendati Riksu ranniku hoiualal 9 tõmmuvaerast. Raamatus Euroopa Liidu tähtsusega linnualad Eestis (Kuus ja Kalamees 2003) on märgitud 10 paari.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 10 tõmmuvaerast.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 10 tõmmuvaerast.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Mereelupaikade seisundi halvenemine, nt õlireostus.

Meede: Mereohutuse alase seadusandluse ja järelevalve tõhustamine.

2.1.1.15. VALGEPÕSK-LAGLE (*BRANTA LEUCOPSIS*)

III KK; LiD I; KE – Jah; LiD – Jah; PR – Mittehinnatav

Valgepõsk-lagle on Eestis arvukas läbirändaja ning väikese arvuline pesitseja. Teda võib kohata mereäärsetel põldudel, heinamaadel ja rannaniitudel. Liik pesitseb väikesaartel, kus leidub varjuks puid ja põõsaid. Arvukus Eestis on 80–180 pesitsevat paari (http://www.eoy.ee/sites/default/files/atlas/liigitekst_lagle.pdf), rändel võib Eestit külastata ka üle saja tuhande isendi (<http://www.eoy.ee/varamu/linnulood/lagle.html>).

E-Elurikkuse andmetel on Riksu ranniku hoiualal Möldri lähel vaadeldud 1000 (05.05.2012) ja Kotlandi küla rannikul 2700 valgepõsk-laglet (15.05.2012).

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal peatub rände ajal vähemalt 2700 valgepõsk-laglet.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 2700 valgepõsk-laglet.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Rannaniitude hoolduse lakkamine – rannaniidud kaotavad oma esinduslikkuse. Riksu rannik kaotab sobilikkuse valgepõsk-laglede rändepeatuspaigana.

Meede: Karjatamine.

2.1.2.16. VÖÖT-PÕÖSALIND (*SYLVIA NISORIA*)

III KK; LiD I; KE – Jah; LiA – Ei; PR – Ohuväline

Vööt-põõsalind on Lääne-Eestis tavaline, mujal suhteliselt harv ja lokaalselt levinud haudelind. Lind elutseb kadastikes, loopealsetel, põõsastunud niitudel ja põõsasluhtadel. Eestis pesitseb 10–20 tuhat paari (http://www.looduspilt.ee/loodusope/?page=liigitutvustused_liik&id=199).

EELIS-e andmetel pesitseb 2012. aastal Riksu ranniku hoiualal vähemalt kaks vööt-põõsalinnu paari. Arvestades sobivate elupaikade olemasolu leidub Riksu ranniku hoiualal sobivaid elupaiku ligi 20 vööt-põõsalinnu paarile.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Vööt-põõsalinnule sobivate kadastike säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 6,2 ha-l esinduslikkusega B.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Vööt-põõsalinnule sobivate kadastike säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 6,2 ha-l esinduslikkusega B.

- Mõjutegurid ja meetmed

- Kadastike arenemine loometsaks.

Meede: Poolloodulike koosluste hooldamine – karjatamine, niitmine, kadastike harvendamine ja männi väljaraie

- Puudulik teave liigi asurkondade arvukuse kohta – sobivat elupaika on Riksu ranniku hoiualal rohkem kui kahele vööt-põõsalinnu paarile.

Meede: Haudelinnustiku inventuur kadastikes.

2.1.2.17. AUL (*CLANGULA HYEMALIS*)

KK puudub; LiD II/1; KE – Jah; LiA – Ei; PR – Puuduliku andmestikuga

Eestist rändab läbi mitu miljonit auli. Soojematel talvedel talvitub Eesti rannikuvetes mitukümmend kuni mitusada tuhat isendit. Liik tegutseb avamerel, rändel harva ka jõgedel ja järvedel. Eestis ei pesitse.

2009. aasta kesktalvise veelinnuloenduse andmetel loendati Riksu rannikul Lahetaguse lahel 405 auli (Luigujõe, 2009). 2012. aasta loenduse andmetel oli Riksu ranniku hoiualal kokku 53 auli (Eesti Ornitoloogiaühing, 2012). Valdav osa linde loendati 2012. aastal Riksu ranniku hoiualast põhja-loodesuunal Pilguse lahel (381 isendit). 2012. aasta kevadel loendati 250 isendit.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiuala vetes peatub rändel ja talvitub vähemalt 300 auli.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiuala vetes peatub rändel ja talvitub vähemalt 300 auli.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Õlireostus – pikemas perspektiivis võib pidev hajareostus linnustikule kujuneda samavõrd ohtlikuks kui suurem punktreostus lühiajaliselt.

Meede: Mereohutuse alase seadusandluse ja järelevalve tõhustamine.

- Puudulik teave rändel peatuvate kogumite arvukuse kohta.

Meede: Rändlindude loendus.

2.1.2.18. HAHK (*SOMATERIA MOLISSIMA*)

KK puudub; LiD II/1, III/2; KE – Jah; LiA – Jah; PR – Ohulähedane

Hahk on Eestis levinud Lääne-Eesti saartel ja lääne-, ning põhjarannikul. Elupaigaks on meresaared, rannikualad. Hahk pesitseb peaaegu eranditult väikestel meresaartel. Pesa rajab ta lagedale rannavallile või põõsa alla kraabitud lohku.

Tegemist on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku alusel ohulähedase liigiga. 2012. aasta kevadel loendati alal peatumas 18 isendit. Eelneva 5 aasta jooksul toimunud talviste veelinnuloenduste käigus ei ole leidunud Riksu ranniku hoiualal ainsatki isendit.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 20 hahka.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 20 hahka.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Õlireostus, hukkumine nakkevõrkudes.

Meede: Mereohutuse alase seadusandluse ja järelevalve tõhustamine.

- Puudulik teave rändel peatuvate kogumite arvukuse kohta.
- Meede: Rändlindude loendus.

2.1.2.19. JÄÄKOSKEL (*MERGUS MERGANSER*)

KK puudub; LiD II/1; KE – Jah; LiA – Ei; PR – Ohuväline

Jääkoskel on Eestis levinud Lääne-Eesti saartel ja Põhja-Eesti rannikualadel ning jõgedel ja ka Võrtsjärvel. Jääkoskel on rannikumere ja jõgede veelind. Liik pesitseb metsades ja parkides. Pesa ehitab ta kõige sagedamini õõnsatesse puutüvedesse, aga ka klindipragudesse, ehitiste alla ja järskudesse jõekallastesse. Jääkoskel asustab meelsasti ka randlaste üles seatud pesakaste. Eestis pesitseb 1000–1500 haudepaari, läbirändel peatub kuni 50 000 isendit (<http://bio.edu.ee/loomad/Linnud/MERMER.htm>).

2012. aasta kesktalvise veelinnuloenduse andmetel loendati Riksu ranniku hoiualal 18 jääkosklat (Eesti Ornitoloogiaühing, 2012). 2012. aasta kevadel loendati alal peatumas 80 isendit. Viimase viia aasta kesktalviste veelinnuloenduste keskmine jääkoskla arvukus on 63 isendit.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 80 ja talvitub vähemalt 60 jääkosklat.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 80 ja talvitub vähemalt 60 jääkosklat.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Õlireostus, hukkumine nakkevõrkudes.

Meede: Mereohutuse alase seadusandluse ja järelevalve tõhustamine.

2.1.2.20. KIIVITAJA (*VANELLUS VANELLUS*)

KK puudub; LiD II/1; KE – Jah; LiA – Ei; PR – Ohuväline

Kiivitaja on Eestis levinud haudelind. Liik asustab avamaastikke – elab niisketel niitudel, rohusoode servaaladel ja põldudel.

2012. aasta kevadise loenduse andmete põhjal on Riksu ranniku hoiualal võimalik kuni 20 kiivitajapaari esinemine. Tõenäoliselt oli suur osa lindudest rändelpeatujad, kes esinesid küll paaridena, kuid alal siiski ei pesitsenud. Seetõttu on eesmärkide seadmisel elupaikade järgi hinnatud pesitsejate arvukus siiski poole väiksemaks.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 10 kiivitaja paari.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 10 kiivitaja paari.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Niitude hooldamise lakkamine või kinnikasvamine.

Meede: Hooldamine – karjatamine.

2.1.2.21. KÜHMNOKK-LUIK (*CYGNUS OLOR*)

KK puudub; LiD II/1; KE – Jah; LiA – Jah; PR – Ohuväline

Kümnokk-luik on levinud Lääne-Eesti saartel ja Lääne- ning Põhja-Eesti rannikul. Liik eelistab taimestikurikkaid merelahtesid ja rannikujärvi, teinekord ka lagedaid meresaari. Kümnokk-luik toitub veetaimedest. Eestis pesitseb 2000–3000 paari (http://www.looduspilt.ee/loodusope/?page=liigitutvustused_liik&id=117).

Keskjalvise veelinnustiku loenduse käigus loendati 2012. aastal Riksu ranniku hoiualal kokku 97 kümnokk-luik (Eesti Ornitoloogiaühing, 2012). Viimase viie aasta keskjalviste veelinnuloenduste keskmine arvukus on 157 isendit. E-Elurikkuse andmetel on 1993. aastal

loendatud ala eri osades kokku 170 isendit. 2012. aastal loendati Riksu järvel seitse kümnokk-luige paari, laidudel kolm paari. Pesitsusperioodil 2012. aasta mais loendatud lindude järgi on võimalik kuni 25 paari esinemine.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 10 paari kümnokk-luiki ja talvitub vähemalt 150 kümnokk-luike.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 10 paari kümnokk-luiki ja talvitub vähemalt 150 kümnokk-luike.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Mereelupaikade seisundi halvenemine, nt õlireostus.

Meede: Mereohutuse alase seadusandluse ja järelevalve tõhustamine.

2.1.2.22. MUSTVAERAS (*MELANITTA NIGRA*)

KK puudub; LiD III/2; KE – Jah; LiA – Ei; PR – Mittehinnatav

Mustvaeraid võib kohata Eestis vaid rannikuvetes rände ajal või talvitumas. Talvitumas kohatakse Eestis igal aastal 100–1000 isendit. Kevadisel läbirändel kuni 75 000 lindu ja sügisrändel 6000–7000 mustvaerast

(http://www.looduspilt.ee/loodusope/?page=liigituvustused_liik&id=312).

Toomalõuka juures loendati 2012. aasta talvise veelinnuloenduse käigus 18 isendit (Eesti Ornitoloogiaühing, 2012). Varasema viie aasta jooksul ei ole mustvaerast kesktalviste veelinnuloenduste käigus kohatud. 2012. aasta kevadel loendati rändel peatumas samuti 18 isendit.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 20 mustvaerast.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 20 mustvaerast.

Mõjutegurid ja meetmed

- Õlireostus, hukkumine nakkevõrkudes.

Meede: Mereohutuse alase seadusandluse ja järelevalve tõhustamine.

2.1.2.23. ROHUKOSKEL (*MERGUS SERRATOR*)

KK puudub; LiD II/1; KE – Jah; LiA – Jah; PR – Ohuväline

Eestis on rohukoskel levinud peamiselt Lääne-Eesti saartel ja Põhja-Eesti rannikul. Eestis pesitseb 500–1000 paari, Eestis talvitub 500–1500 lindu (http://www.looduspilt.ee/loodusope/?page=liigitutvustused_liik&id=302). Elupaigaks on mererannik ja -saared. Pesa ehitab ta maapinnale kadakate või magesõstrapõõsaste alla rohu sisse, võimaluse korral tehiskliku punutud pesatunnelisse.

2012. aasta kesktalvise veelinnuloenduse andmetel loendati Riksu ranniku hoiualal Lahetaguse lähel 12 rohukosklat (Eesti Ornitoloogiaühing, 2012). Viimase viie aasta kesktalviste veelinnuloenduste keskmine arvukus on 35 isendit. 2012. aasta kevadel loendati alal 220 isendit.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 200 ja talvitub vähemalt 35 rohukosklat.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 200 ja talvitub vähemalt 35 rohukosklat.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Õlireostus, hukkumine nakkevõrkudes.

Meede: Mereohutuse alase seadusandluse ja järelevalve tõhustamine.

2.1.2.24. SINIKAEL-PART (*ANAS PLATYRHYNCHOS*)

KK puudub; LiD II/1, III/1; KE – Jah; LiA – Ei; PR – Ohuväline

Sinikael-part on Eestis üldlevinud arvukas haudelind, kes asustab igasuguseid taimestikurikkaid madalaid veekogusid, merelahtedest kuni väikeste lompideni. Tavaliselt paikneb pesa kuivades kohtades maapinnal, olles hästi varjatud. Arvukuseks Eestis hinnatakse üle 30 000 (<http://bio.edu.ee/loomad/Linnud/ANAPLA.htm>).

2011. aasta kesktalvise veelinnuloenduse (L. Luigujõe, 2011) andmetel loendati Riksu ranniku hoiualal 5 sinikael-parti. Viimase viie aasta keskmine arvukus kesktalvistel veelinnuloendustel on olnud 117 isendit. 2012. aasta kevadel on alal loendatud 155 isendit.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 150 ja talvitub vähemalt 110 sinikael-parti.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 150 ja talvitub vähemalt 110 sinikael-parti.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Õlireostus.

Meede: Mereohutuse alase seadusandluse ja järelevalve tõhustamine.

2.1.2.25. SÕTKAS (*BUCEPHALA CLANGULA*)

KK puudub; LiD II/1; KE – Jah; LiA – Ei; PR – Ohuväline

Sõtkas on Eestis arvukas läbirändaja ja väikese arvuline haudelind. Sõtkas pesitseb vähe- ja keskmisetoiteliste metsajärvede ja -jõgede naabruses, eelkõige Lõuna- ja Põhja-Eestis, mujal hajusalt. Pesa ehitab sõtkas igasugustesse õõnsustesse, peamiselt puuõõntesse. Eestis pesitseb sõtkaid 1000–1500 paari ja Eestis talvitub 10–20 tuhat sõtkast (http://www.looduspilt.ee/loodusope/?page=liigitutvustused_liik&id=253).

Kesktaolise veelinnuloenduse (Eesti Ornitoloogiaühing, 2012) andmetel loendati Riksu ranniku hoiualal Toomalõuka lähisel 142 ja Lahetaguse lähel 106 sõtkat isendit. Pilguse lähel (Riksu ranniku hoiualast põhja-loodesuunal) loendati 2012. aastal koguni 536 sõtkast. Viimase viie aasta keskmine kesktaoliste veelinnuloenduste arvukus on 284 sõtkast.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal talvitub vähemalt 280 sõtkast.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal talvitub vähemalt 280 sõtkast.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Puudulik teave rändel peatujate arvukuse kohta.

Meede: Rändlindude loendus.

2.1.2.26. TUMETILDER (*TRINGA ERYTHROPUS*)

KK puudub; LiD II/1; KE – Jah; LiA – Ei; PR – Mittehinnatav

Tumetilder on väikese arvuline läbirändaja aprillist maini ja juunist septembrini, Eestis ei pesitse. Tegutseb ta mitmesugustel niisketel ja märgadel aladel: sood, rabad, turbarabad, soine taiga; ka järvekallastel ning mudastel randadel ja rannikualadel.

2012. aasta kevadel loendati Riksu ranniku hoiualal üks tumetilder. Kuna varasemad tumetilderi vaatlused puuduvad ja ka 2012. aastal on kohatud vaid ühte isendit, siis tehakse kavaga ettepanek arvata tumetilder välja Riksu ranniku HA kaitse-eesmärkidest.

2.1.2.27. TUNDRARÜDI (*CALIDRIS ALPINA ALPINA*)

KK puudub; KE – Jah; LiA – Ei; PR – puuduliku andmestikuga

Tundrarüdi on Eestis läbirändaja mais-juunis ning sügisrändel juuli keskpaigast oktoobri keskpaigani. Niidurüdist raskesti eristatav – hundsulestikus tundrarüdi on niidurüdist enamasti pikema nokaga, tema kõhualune on pidevalt must, niidurüdi kõhualune on pigem tumehall, sageli ainult laikudena must.

2012. aasta kevadel loendati Riksu ranniku hoiualal 13 tundrarüdi.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 10 tundrarüdi.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 10 tundrarüdi.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Puudulik teave liigi esinemise kohta.

Meede: Rändlindude loendus.

- Rannikukoosluste hävimine hooldamise lakkamisel – Riksu rannik ei ole sobilik tundrarüdi rände peatuspaigaks.

Meede: koosluste hooldamine – karjatamine, niitmine, võsa harvendamine.

2.1.2.28. TUTTVART (*AYTHYA FULIGULA*)

KK puudub; LiD II/1, III/2; KE – Jah; LiA – Ei; PR – Ohuväline

Tuttvart on Eestis levinud eelkõige rannikul ja Lääne-Eesti saartel, aga ka Emajõe vesikonnas ja Kagu-Eestis. Tuttvart tegutseb meresaartel ja -rannikutel, suurte ja väikeste järvede ääres, jõekoolmetel ja kalatiikidel, harva ka rabalaugastel. Pesa ehitab ta maapinnale rohu sisse.

Keskjalvise veelinnuloenduse andmetel loendati 2012. aastal Toomalõuka lähistel 54 ja Lahetaguse lahel 73 tuttvarti (Eesti Ornitoloogiaühing, 2012). Viie aasta keskmine tuttvartide arvukus keskjalviste veelinnuloenduste käigus on 99 isendit. 2012. aasta kevadel loendati Riksu ranniku hoiualal 620 tuttvarti.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 500 ja talvitub vähemalt 100 tuttvarti.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 500 ja talvitub vähemalt 100 tuttvarti.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Õlireostus, hukkumine nakkevõrkudes.

Meede: Mereohutuse alase seadusandluse ja järelevalve tõhustamine.

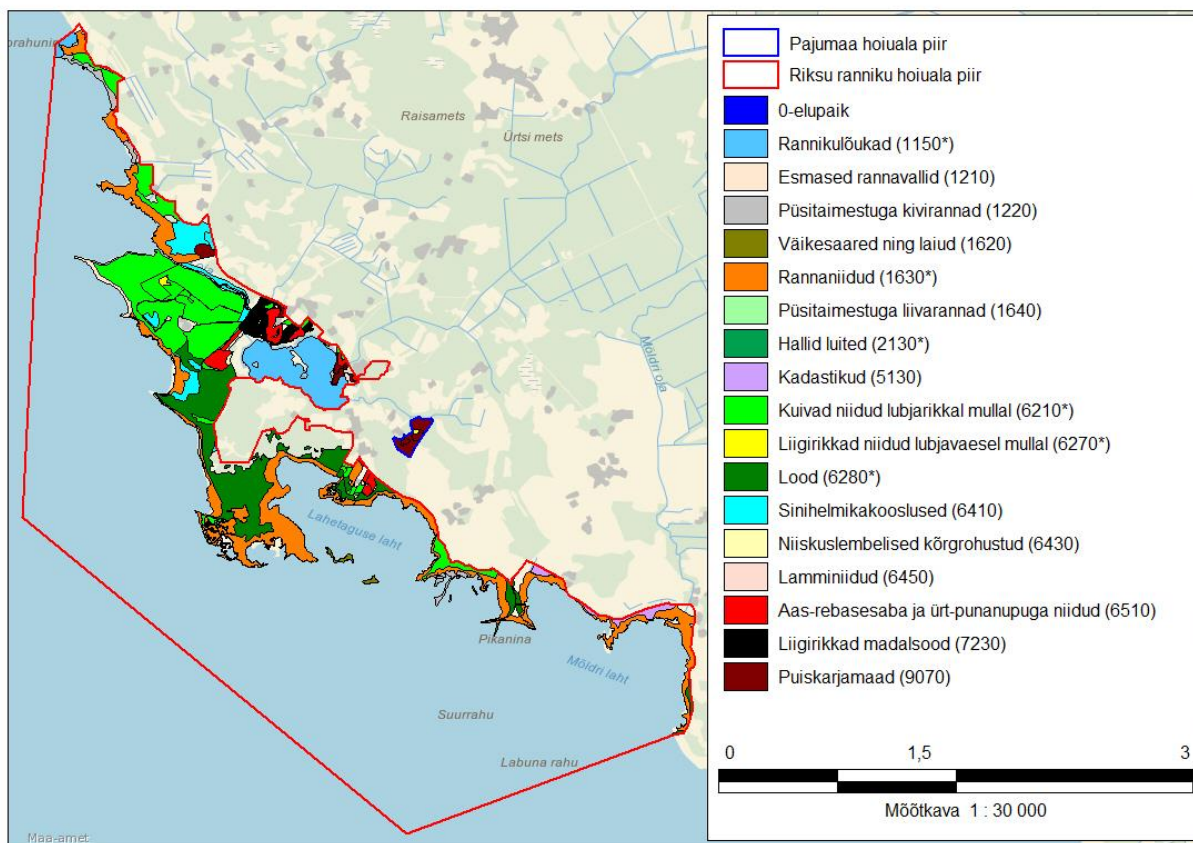
2.2. KOOSLUSED

Riksu ranniku hoiualal ja Pajumaa hoiualal paikneb kokku ligikaudu 436 ha (pindala pärast kameraalselt elupaigatüüpide korrigeerimist) Natura elupaigatüüpe (Joonis 5; vt ka Lisa 3). Pajumaa hoiualal leidub ka väike 0,05 ha pindalaga 0-elupaik (Paju talu laiendatud õueala) ehk Natura inventuuride käigus inventeeritud ala, mis ei klassifitseeru ühekski Natura elupaigatüübiks. Inventeerimata on pea kogu Riksu ranniku HA mereala (1683,4 ha) millest vaid 44,5 ha on inventeeritud, maismaaosast Riksu ranniku hoiuala keskosas u 45 ha ning Riksu ranniku hoiuala lahusosa (3,5 ha). Riksu ranniku hoiualal 17-st inventeeritud elupaigatüübist on praeguse seisuga kaitse-eesmärgiks seatud 12 (Tabel 5). Suurima katvusega on Riksu ranniku hoiualal kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*) 114 ha-l ning rannaniidud (1630*) 114,5 ha-l –

kokku moodustavad need ligi 10% loodusala kogupindalast (2194,7 ha). Rannaniite ning kuivasid niite lubjarikkal mullal leidub Riksu ranniku hoiualal inventuuriandmetel rohkem, kui on märgitud Natura standardandmebaasis. Pajumaa hoiuala oli keskkonnaregistri andmetel kogu 6,7 ha ulatuses puiskarjamaa, kuid 2013. aastal M. Mesipuu poolt läbiviidud inventuuri põhjal on 6,2 ha osas puiskarjamaa (9070), 0,3 ha osas vastab elupaigatüübile liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270*) ning 0,05 ha Pajumaa HA kagunurgas kuulub elupaigatüüpi kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*). Täismahus võrdlus Natura standardandmebaasi ja PLK keskkonnaregistri kihi vahel on toodud tabelis 5.

Kaitse-eesmärgiks mitte seatud, kuid Riksu ranniku hoiualal inventeeritud elupaigatüübid (Tabel 5) on: väiksemal pindalal esindatud liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270*) kõigest 1,1 ha ulatuses (esinduslikkuse kohta andmed puuduvad), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430) 1,9 ha esinduslikkusega C, lamminiidud (6450) 0,6 ha esinduslikkusega B ning keskmisel pindalal esindatud aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510) 13,5 ha (suuremal määral esinduslikkusega D) ja liigirikkad madalsood (7230) 11 ha (suuremal määral esinduslikkusega B). Riksu ranniku hoiuala kaitse-eesmärgiks tuleb seada väärtuslik lamminiit 0,6 ha ulatuses, aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510) 13,5 ha ulatuses ning liigirikkad madalsood 11 ha ulatuses (Lisa 2). Nimetatud niidud on väikesest pindalast sõltumata väärtuslikud Riksu ranniku hoiuala mitmekesise elustiku tagamiseks ning säilimiseks.

Kaitse-eesmärgiks mitte seatud, kuid Pajumaa hoiualal inventeeritud elupaigatüübid (Tabel 5) on: väiksemal pindalal esindatud liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270*) 0,3 ha esinduslikkusega B ja kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*) kõigest 0,05 ha esinduslikkusega A. Nimetatud elupaigatüüpide Pajumaa hoiuala kaitse-eesmärgiks arvamise ettepanekut kava raames ei tehta, sest tegemist on väga väikeste aladega.

Joonis 5. Riksu ranniku HA ja Pajumaa HA elupaigatüübid (Aluskaart: Maa-ameti WMS rakendus 2012, Infokihid: KAUR).

Looduslike kooslusi nagu rannikulõukad (1150*), esmased rannavallid (1210), rannikuluided (2130*), püsitaimestikuga liiva- ning kivirannad (1640; 1220) jt mõjutavad eelkõige looduslikud protsessid – rannajoone muutumine aja jooksul, mere kuhjav tegevus, tuuleerosioon kui ka roogu kasvamine. Looduslike protsesside vastu meetmete rakendamine on üldjuhul ebavajalik. Vajalik on tagada koosluste looduslik areng läbi kooslusi mõjutava inimtegevuse piiramise (ptk 1.4 - Kaitsekord).

Tabel 5. Riksu ranniku HA ja Pajumaa HA elupaigatüübid

jrk nr.	Elupaigatüüp	HA KE	LoA KE	Inventeeritud pindala, ha	Keskkonna-registri pindala (KR_PLK kihil), ha ⁵	Korrigeeritud pindala d kava koostamisel, ha	Esinduslikkus ⁶	Esinduslikkus Natura standardandmebaasis	Katvus LoA Natura standardandmebaasis, ha	Katvus LoA Natura standardandmebaasis, %	Natura standardandmebaasi muutmine
Riksu ranniku hoiuala											
2.2.1	Rannikulõukad (1150*)	Jah	Jah	45,5	-	44,5	C	C	46	2,1	Jah
2.2.2	Esmased rannavallid (1210)	Jah	Jah	6,8	-	4,1	C	B	6,8	0,3	Jah
2.2.3	Püsitaimestikuga kivirannad (1220)	Jah	Jah	12	-	8,9	B	B	13	0,6	Jah
2.2.4	Väikesaared ning laiud (1620)	Jah	Jah	1,8	-	1,8	B	B	2,2	0,1	Ei
2.2.5	Rannaniidud (1630*)	Jah	Jah	102	114,5	114,5	C; B	C	98	4,5	Jah
2.2.6	Püsitaimestikuga liivarannad (1640)	Jah	Jah	4,1	-	0,3	C	B	4,1	0,2	Jah
2.2.7	Hallid luited (2130*)	Jah	Jah	2,4	-	0,6	B	B	2,4	0,1	Jah
2.2.8	Kadastikud (5130)	Jah	Jah	6,3	6,2	6,2	B	B	6,3	0,3	Ei
2.2.9	Kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*)	Jah	Jah	101	114	113,6	C; B	B	107	4,9	Jah
-	Liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270*)	Ei	Ei	1,1	0,8	1,1			0,03		-
2.2.10	Loopealsed (6280*)	Jah	Jah	78	77,9	78	C	C	100	4,6	Jah
2.2.11	Sinihelmikakooslused (6410)	Jah	Jah	45	23,1	23,1		C	30,5	1,4	Jah

⁵ 8. november 2013 seisuga

⁶ Esinduslikkus – elupaigatüübi struktuurielementide esindatuse ja ohtruse vastavus käsiraamatus kirjeldatud elupaiga tunnustele. Esinduslikkuse tasemed: A – väga esinduslik; B – esinduslik; C – keskmine, arvestatav esinduslikkus; D – märgitakse vaid siis, kui elupaik esineb looduses elupaigafragmendina, kuid rahuldava struktuuriga.

jrk nr.	Elupaigatüüp	HA KE	LoA KE	Inventeeritud pindala, ha	Keskkonna-registri pindala (KR_PLK kihil), ha ⁵	Korrigeeritud pindala d kava koostamisel, ha	Esinduslikkus ⁶	Esinduslikkus Natura standardandmebaasis	Katvus LoA Natura standardandmebaasis, ha	Katvus LoA Natura standardandmebaasis, %	Natura standardandmebaasi muutmine
-	Niiskuslembesed kõrgrohud (6430)	Ei	Ei	1,9	1,9	1,9	C		0,07		-
2.2.12	Lamminiidud (6450)	Ei	Ei	0,6	0,6	0,6	B		0,03		Jah ⁷
2.2.13	Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510)	Ei	Ei	13,4	13,5	13,5	D; C		0,5		-
2.2.14	Liigirikkad madalsood (7230)	Ei	Ei	10,9	10,9	10,9	C;B;A		0,5		Jah*
2.2.15	Puiskarjamaad (9070)	Jah	Jah	4,9	5,2	5,2	C	B	6,3	0,3	Jah
Riksu ranniku HA kokku				438	371	429			424	19	
Pajumaa hoiuala											
2.2.15	Puiskarjamaad (9070)	Jah	Jah	6,2	6,7	6,2	B, C	B	6,3	0,3	Jah
-	Kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*)	Ei	Ei	0,05	-	0,05	A	-	-	-	
2.2.9	Liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270*)	Ei	Ei	0,3	-	0,3	B	-	-	-	
Pajumaa HA kokku				6,6	6,7	6,6			6,3	0,3	
Riksu ranniku LoA kokku				444	377	436			430	19,3	

⁷ * - lisada Natura standardandmebaasi

Poollooduslikud kooslused nagu rannaniidud (1630*), loopealsed (6280*), kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*) jt vajavad järjepidevat hooldust, vastasel korral ohustab inimõjul tekkinud kooslusi kinnikasvamine kadaka ning männiga. Hoolduse lakkamisel kinni kasvanud kooslused kaotavad järk-järgult oma esinduslikkuse ning teatava aja möödudes ei ole neid enam otstarbekas taastada. Elupaigatüübile iseloomulike liikide ning koosluste kadumisel on elupaiga edukas taastumine isegi taastamistegevuste rakendamisel väikese tõenäosusega või võtab pikalt aega. Rahuldava esinduslikkusega (C) poollooduslikke kooslusi tuleb säilitada ning võimalusel läbi vajalike taastamistöde nende esinduslikkust tõsta. Taastamistöödeks on tavaliselt männi välja raiumine, kadakate harvendamine ning niiskemate koosluste puhul ka roo niitmine. Poollooduslike koosluste taastamine on edukas vaid siis, kui taastamistöödele järgneb hooldus. Poollooduslike koosluste hooldusjuhised näevad hooldatavatel aladel ette erineva loomkoormusega karjatamist (Lisa 1) ning mõningatel juhtudel niitmist (ptk 4.1.2.1.).

Poollooduslike koosluste hooldamist ja taastamist Riksu ranniku hoiualal ja Pajumaa hoiualal on täpsemalt käsitletud peatükkides 4.1.2.1 ja 4.1.2.2.

Riksu ranniku hoiuala mereosa pindala on 1683,4 ha, millest elupaigatüüpide inventeeritud ja kaitse-eesmärgiks on vaid 2,5 ha rannikulõugastena. Samas on tõenäoline, et mereala inventeerimisel selgub täiendavaid mereelupaiga tüüpe, eeskätt on tõenäoline, et Lahetaguse laht, Möldri lõpp võivad kuuluda elupaigatüüpi laiad madalad lahed (1160), kuid Riksu ranniku HA vetes võib esineda veel ka karide (1170) ja veealuste liivamadalate elupaigatüüpe (1110).

2.2.1. RANNIKULÕUKAD (1150*)

KE – jah, LoA – jah, LoD I

Rannikulõukad on madalad, merest klibuse maasääre, luidete, harvem ka kaljudega täielikult või osaliselt eraldatud rannikuveekogud. Leidub Lääne-Eestis ja sealsetel saartel (J. Paal, 2007).

Riksu ranniku hoiualal Lümandast umbes 10 km kaugusel kagusuunal (Joonis 5 – rannikulõukad) asub Riksu järv (nimetatud ka Riksu laheks) ja Riksu ranniku HA põhjaosasse jääb väike osa (2,5 ha) suurest 305 ha suurusest rannikulõukast, millest suurem osa jääb Karala-Pilguse hoiualale.

Mäemetsa (1977) andmetel on Riksu järve pindala u 50 ha ning suurim sügavus 1,5 m. Riksu järv on Riksu oja kaudu ühendatud merega ning järve kalastikku on seetõttu hinnatud suhteliselt rikkaks. Tänapäevaks on järv tugevalt roostumas, tõenäoliselt põhjuseks on toiteainete sissekandumine Riksu oja kaudu ja vee vähesus ojas kuivadel aegadel. Sellest ning maapinna loomulikust kerkest tulenevalt on Riksu järve pindala aastakümnete jooksul vähenenud. Natura 2001 elupaigatüüpide inventuuri andmetel on Riksu järve pindala 43 ha ning esinduslikkus C. Kameraalselt ortofoto põhjal korrigeeriti Riksu järve pindala kinnikasvanud järveosade arvelt, uueks pindalaks on 42 ha. Riksu järve on nimetatud üheks olulisemaks rändlindude peatuspaigaks Saaremaal, mis väärrib tingimata säilitamist (Mäemets, 2002).

Riksu ranniku hoiuala põhjatipus, Pilguse lahes, asuv rannikulõugaste elupaigatüüpi määratud 2,5 ha ala on väga erinev Riksu järvest. Tegemist on avamerega pidevas ühenduses oleva madala laheosaga. Pilguse lahe serva rannikulõugas on pigem inventeeritud rannikulõugaste elupaigatüüpi projektis „Natura 2000 rakendamine Eesti merealadel” (ESTMAR) kasutatud rannikulõugaste määratlemise kriteeriumidest lähtuvalt. Tegemist on rannikulõukaga, mis on alles moodustumas Pilguse lahe kinnikasvamisel. Pilguse lahe Riksu ranniku HA-le jääval osal ei ole kinnikasvamine oluline probleem, küll aga on oluline Pilguse lahe rannikulõukaga piirnevate niitude hooldamine. Pilguse lahe rannikulõuka esinduslikkus ja looduskaitseline seisund on C.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Riksu järve rannikulõuka säilimine vähemalt 42 ha-l esinduslikkusega C ja Pilguse lahe rannikulõuka Riksu ranniku HA-le jääva osa säilimine vähemalt 2,5 ha-l esinduslikkusega C.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Riksu järve rannikulõuka säilimine vähemalt 42 ha-l esinduslikkusega C ja Pilguse lahe rannikulõuka Riksu ranniku HA-le jääva osa säilimine vähemalt 2,5 ha-l esinduslikkusega C.

- Mõjutegurid ja meetmed

- Riksu järve kinnikasvamine: Järve kallastel kasvava roostiku liigne vohamine, mis vähendab järve sobivust paljude linnuliikide, nagu laululuik, kümnokk-luik, hallpõsk-pütt jt, rändepeatuspaigana ja veekogu kaldal tegutsevate linnuliikide pesitsuspaigana.

Meede: Roo niitmine (nii hilissuvine kui talvine), arvestades kaitse-eesmärgiks olevate roostikus pesitsevate lindude pesapaikadega (nt roo-loorkull, hallpõsk-pütt, kümnokk-luik). Roo niitmine ei eelda kogu roostiku ära niitmist, vaid esinduslikuma osa säilitamist roostikes tegutsevate liikide jaoks (ptk 4.1.2.3; Joonis 8 – Riksu järve roostiku niitmine).

- Poollooduslike koosluste majandamise lakkamine rannikulõugastega (Riksu järv ja Pilguse laht) piirnevatel aladel, mille tulemusel kasvavad kinni rannikulõugaste servad, mis on lindudele sobivaks pesitsus- ja rändepeatuspaigaks.

Meede: Poollooduslike koosuste taastamine ja jätkuv hooldamine.

- Toitaineterikka vee sissekandumine Riksu oja kaudu Riksu järve rannikulõukasse. Peamiselt ohustab Riksu oja valgalalt tulenev põllumajandusreostus. Samas teadaolevalt ei ole viimastel aastakümnetel enam tegemist olulise mõjuteguriga.

Meede: Otseseid tegevusi ei planeerita.

2.2.2. ESMASED RANNAVALLID (1210)

KE – jah, LoA – jah, LoD I

Esmased rannavallid võivad koosneda klibust või liivast. Eestis kliburannikuid eriti palju ei leidu. Liivarannikud esinevad tavaliselt lahtede külgedel ja soppides (J. Paal, 2007).

Riksu ranniku hoiualal on Natura 2001 inventuuri käigus inventeeritud kokku 6,8 ha esmaseid rannavalle esinduslikkusega C, mis paiknevad Muha ninast 830 m pikkuse lõiguna lõuna suunas Peeterpurininani ja u 200 m lõikudena Varuli nina (Varuli rand) juures ning Pälli rannas. Peale 2001. aastat on osa elupaigast hinnatud ümber rannaniitudeks ning osal alast toimub ka juba hooldus. Lähtudes täpsustunud andmetest on kavas kameraalselt parandatud elupaiga 1210 piire ja viidud need vastavusse PLK keskkonnaregistri kihiga. Uueks elupaigatüübi 1210 pindalalaks on 4,1 ha.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Esmaste rannavallide säilimine Riksu ranniku hoiualal ja nende loodusliku arengu jätkumine 4,1 ha-l esinduslikkusega B.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Esmaste rannavallide säilimine Riksu ranniku hoiualal 4,1 ha-l esinduslikkusega C.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Elupaiga andmed puudlikud, kattuvused rannaniidu elupaigaga.

Meede: Esmaste rannavallide inventuuri ei planeerita, sest kameraalselt on elupaiga piire korrigeeritud.

2.2.3. PÜSITAIMESTIKUGA KIVIRANNAD (1220)

KE – jah, LoA – jah, LoD I

Püsitaimestikuga kivirandade hulka kuuluvad lisaks kõrgematele rannavallidele ka moreenrannikud. Taimestik võib elupaigas olla mosaiikne või kohati ka puududa (J. Paal, 2007).

Riksu ranniku hoiualal on Natura 2001 elupaigatüüpide inventuuri andmetel kokku 12 ha püsitaimestikuga kivirandu, mille esinduslikkus on B. Püsitaimestikuga kivirannad paiknevad Riksu ranniku HA põhjatipust Randuseninani üle 800 m pikkuse rannaribana, Laialiivalõuka idakaldal 230 m ribana ning Pääniske lõuka lõunakaldal 560 m ribana. Inventuuri andmetel on kivirannad kohati ehitistega rikutud, kuid inventuur ei täpsusta, mis ehitistega on tegu. Kohapealsel vaatlusel 2013. aastal tuvastati, et Riksu ranniku hoiualal püsitaimestikuga kivirandu kahjustavaid ehitisi ei esine. Peale 2001. aastat on osa elupaigast hinnatud ümber rannaniiduks. Püsitaimestikuga kivirandade pindala on seetõttu vähenenud 12 ha-lt 8,9 ha peale. Sellest tulenevalt on kavas kameraalselt parandatud 1220 elupaigatüübi piire ja pindala vastavalt 2013. aasta PLK keskkonnaregistri kihile.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Püsitaimestikuga kivirandade säilimine ja looduslik arengu jätkumine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 8,9 ha-l esinduslikkusega B.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Püsitaimestikuga kivirandade säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 8,9 ha-l esinduslikkusega B.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Elupaiga andmed puudlikud, kattuvused rannaniidu elupaigaga.

Meede: Püsitaimestikuga kivirandade inventuuri ei planeerita, sest kameraalselt on elupaiga piire korrigeeritud.

2.2.4. VÄIKESAARED NING LAIUD (1620)

KE – jah, LoA – jah, LoD I

Väikesaarte ja laidude elupaikade hulka loetakse Eestis saari, mille pindala ei ületa 10 ha. 1–10 ha suuruse pindalaga saari on Eesti rannikuvetes üle 300. Väiksemaid kui 1 ha on üle 1000. Eelkõige on nad tähtsad lindude pesitsuspaikadena ja hüljeste lesilatena (J. Paal, 2007).

Riksu ranniku hoiualal on väiksemaid laide, millest inventeeritud on kolm laidu (Kõrgerahu kaks laidu ja Separahu) pindalaga 1,8 ha. Kõik kolm laidu paiknevad Lahetaguse lahe suudmealal. Laidude esinduslikkus on Natura 2001 elupaigatüüpide inventuuri andmetel B. Lahetaguse lahe suudmeala laidudest on inventeerimata Kivirahu ja Sõgerahu ning Mõldri lahe suudmeala lähedal paiknev Suurrahu laid.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiuala laidude loodusliku arengu tagamine vähemalt 1,8 ha-l esinduslikkusega B. Pindala võib muutuda looduslike protsesside tulemusena.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Riksu ranniku hoiuala laidude loodusliku arengu tagamine vähemalt 1,8 ha-l esinduslikkusega B. Pindala võib muutuda looduslike protsesside tulemusena.

- Mõjutegurid ja meetmed

- Mere tegevus, suksessioon.

Meede: Leevendavaid meetmeid ei ole vajalik rakendada.

- Elupaiga andmed puudlikud, leidub inventeerimata laide.

Meede: Elupaikade inventuuri käigus tuleb täpsustada tegelik elupaigatüübi pindala.

2.2.5. RANNANIIDUD (1630*)

KE – jah, LoA – jah, LoD I

Rannaniidud on madalakasvuliste taimedega looduslikud või poollooduslikud rohumaad mererannikul. Eeskätt on rannaniidud kurvitsalistele olulised pesitsus- ja toitumispaidad. Karjatamise ja niitmise lakkamisel kasvavad pilliroogu, võsastuvad ja metsastuvad. Ulatuslikumalt on nad levinud Saaremaal, Hiiumaal, Läänemaal ja Pärnumaal (J. Paal, 2007).

Riksu ranniku hoiualal on inventeeritud rannaniite (1630*) kokku 102 ha-l. Suuremad rannaniidumassiivid jäävad Riksu ranniku hoiuala kesk- ja lõunaossa, vastavalt 52 ha esinduslikkusega B (Lahetaguse niit) ning 23 ha esinduslikkusega B. Kokku on Riksu ranniku hoiualal 4,8 ha A-esinduslikkusega rannaniite, 92,4 ha B-esinduslikkusega rannaniite, 1,7 ha C-esinduslikkusega rannaniite ning ligi 15 ha puhul esinduslikkuse andmed puuduvad.

Riksu ranniku hoiuala rannaniite on inventeerinud M Reitalu (2008) ning soovitanud niitudel jätkata karjatamist ning tõrjuda kadakat ja mändi. 2013. aastal inventeeris M. Mesipuu rannaniite

täiendavalt Lahetaguse ja Sääremaa piirkonnas. Inventuuri käigus täpsustati niitude elupaigatüüpi kuuluvust ning seisundit. Sääremaa piirkonnas on osad varasemad rannaniidud inventeeritud kuivaks niiduks lubjarikkal mullal (6210*) ning mitmetel aladel on esinduslikkus langeund B-lt C-le, peamiseks põhjuseks on ebapiisav karjatamiskoormus. Lahetaguse rannaniidul on seevastu 4,8 ha-l esinduslikkus tõusnud B-lt A-le tänu karjatamisele.

PLK keskkonnaregistri kihil on rannaniitude osakaalu suurendatud oluliselt teiste rannikuelupaikade arvelt (esmased rannavallid (1210), püsitaimestikuga kivirannad (1220), püsitaimestikuga liivarannad (1640), hallid luited (2130*)). Kava koostamise ajal on rannaniitude pindalaks 114,5 ha. Ülevaade elupaigatüüpide pindalade muutusest on toodud tabelis 5.

2012. aasta seisuga oli hooldatavaid rannaniite Riksu ranniku hoiualal kokku 71,5 ha.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Rannaniitude säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 4 ha-l esinduslikkusega A ja vähemalt 110 ha-l esinduslikkusega B.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Rannaniitude säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 4 ha-l esinduslikkusega A ja vähemalt 110 ha-l esinduslikkusega B, sh 17 ha esinduslikkuse tõstmise tasemele B.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Niiskusrežiimi muutmine nt kraavide ja suudmete süvendamisega või teede rajamisega

Meede: Olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutöödel tuleb tagada rannaniidu loodusliku veerežiimi maksimaalne säilimine ning võimaldada eesvoolude, teemaid ja õuemaide kuivendavate kraavide hoiutööde minimaalses vajalikus mahus. Lokaalsetel rannaniidul paiknevatel kraavidel tuleb lasta looduslikult kinni kasvada.

- Karjatamise puudumine, mille tagajärjeks on roostumine, võsastumine.

Meede: Mõõdukas karjatamine rannaniitudel ja lisaks karjatamisele vajadusel täiendavalt pilliroo niitmine.

- Puudulik teave elupaigatüübi esinduslikkuse kohta, esinduslikkuse hinnang puudub Riksu oja suudmeala lähistel 15,9 ha-l rannaniitudel.

Meede: Elupaikade inventuuri käigus tuleb täpsustada elupaigatüübi esinduslikkus.

2.2.6. PÜSITAIMESTIKUGA LIIVARANNAD (1640)

KE – jah, LoA – jah, LoD I

Püsitaimestikuga liivarannad erinevad esmaste rannavallide (1210) elupaigast püsitaimestiku olemasolu poolest (J. Paal, 2007).

Riksu ranniku hoiualal on Varuli lõuka rannaalal inventeeritud 4,1 ha püsitaimestikuga liivarandu, mille esinduslikkus on C. Inventuuri andmetel on elupaik roostumas. Suur osa elupaigatüübist püsitaimestikuga liivarannad (1640) on PLK keskkonnaregistri kihi korrigeerimisel ümber hinnatud rannaniitudeks ning 1640 pindalaks on jäänud vaid 0,3 ha.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Püsitaimestikuga liivarandade säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 0,3 ha-l esinduslikkusega C.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Püsitaimestikuga liivarandade säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 0,3 ha-l esinduslikkusega C.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Kinnikasvamine, roostumine.

Meede: Otseseid tegevusi ei planeerita.

2.2.7. HALLID LUITED (2130*)

KE – jah, LoA – jah, LoD I

Hallid luited on rannikuluidete hilisem arenguaste. Taimed ja samblikud on liiva kinnistanud; luidet katab püsitaimestu. Kinnistunud rannikuluiteid leidub saartel, Lääne- ja Põhja-Eestis (J. Paal, 2007).

Riksu ranniku hoiualal on Lõmala poolsaare tipus inventeeritud 2,4 ha halle luiteid esinduslikkusega B. Hallide luidete pindala on vähenenud rannaniitude arvel. PLK keskkonnaregistri kihil on määratletud suuremaid alasid hooldatavateks rannaniitudeks teiste rannikuelupaigatüüpide arvelt, sest on täpsustatud elupaigatüüpide paiknemist. Uus pindala, millest kavas on lähtunud, on 0,6 ha.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Hallide luidete säilimine ja looduslik areng Riksu ranniku hoiualal vähemalt 0,6 ha-l esinduslikkusega B.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Hallide luidete säilimine ja looduslik areng Riksu ranniku hoiualal vähemalt 0,6 ha-l esinduslikkusega B.

- Mõjutegurid ja meetmed

- Looduslikud protsessid: mere kulutav tegevus ja tuulekanne.

Leevendavad meetmed ei ole loodusliku protsessi puhul vajalikud.

2.2.8. KADASTIKUD (5130)

KE – jah, LoA – jah, LoD I

Kadastikud on poollooduslikud kooslused, mis on tekkinud tavaliselt loopealsete (6280*) hooldamise lakkamisel. Elupaika kuuluvad alad, kus kadakad katavad vähemalt kolmandiku pindalast ja nende keskmine kõrgus on vähemalt 1,5 m (J. Paal, 2007).

Riksu ranniku hoiualal on inventeeritud kadastikke kokku 6,2 ha. Esinduslikkusega B leidub kadastike kahel alal pindaladega 1,5 ha ja 4,4 ha Möldri lahe rannal (Natura 2001) ning kaks kõrvuti asetsevat ala 0,3 ha-l esinduslikkusega C Sääremaa poolsaarel (M. Mesipuu inventuur, 2013). Sääremaa poolsaare alad vajavad harvendamist, rohukamar on tiheda kadastiku all hävinenud ühel alal ning teisel vähenemas. Ortofotolt paistab kadastunud alasid Riksu ranniku hoiualal Lahetaguse piirkonnas olevat tunduvalt rohkem, kuid kadastike elupaigatüübiks määramine vajab inventuuri. Kadastikud on väärtuslikud kaitsealuste liikide (käpalised, punaselg-õgija, vööt-põõsalind) elupaikadena ning esinduslike kadastike säilitamine on üheks Riksu ranniku hoiuala kaitse-eesmärgiks.

2012. seisuga oli hoolduses 2,5 ha kadastike.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Kadastike säilimine Riksu ranniku hoiualal 6,2 ha-l esinduslikkusega B.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Kadastike säilimine Riksu ranniku hoiualal 6,2 ha-l esinduslikkusega B.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Kinnikasvamine.

Meede: Kadakate harvendamine ja mändide väljaraiumine. Kadastike hooldamine, samas jälgides, et kadastike pindala ei suurene teiste (niidu) elupaigatüüpide arvelt.

2.2.9. KUIVAD NIIDUD LUBJARIKKAL MULLAL (6210*)

KE – jah, LoA – jah, LoD I

Kuivad niidud lubjarikkal mullal on kujunenud pikaage se karjatamise ja niitmise mõjul. Rohkem leidub neid Põhja- ja Lääne-Eestis ümbruse pinnamoest kõrgematel aladel (J. Paal, 2007).

Riksu ranniku hoiualal on kuivi niite lubjarikkal mullal kokku inventeeritud umbes 101 ha-l. Hoiuala põhjaosas asub 5,7 ha suurune niit esinduslikkusega B, mida Natura 2001 elupaigatüüpide inventuuri andmetel ohustab kadakasse kasvamine. Hoiuala keskosas on Natura 2001 ja PKÜ 2001 elupaigatüüpide inventuuride andmetel kokku inventeeritud 85 ha niite, millest 39 ha esinduslikkus on B (Natura 2001). PKÜ inventeeritud niitude esinduslikkuse kohta andmed puuduvad. Riksu ranniku hoiuala lõunaosas Lahetaguse lahe idakaldal on 6,6 ha niit esinduslikkusega B. Täiendavalt on alla hektarilise pindalaga niite inventeerinud Meeli Mesipuu (2008) Riksu järve lähistel kokku 2,8 ha-l. Nende väikeste niitude esinduslikkus on u 2,3 ha ulatuses B ning 0,5 ha-l C.

Elupaigatüübi kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*) pindala on PLK keskkonnaregistri kihil suurenenud 114 ha peale, seda rannaniidu (1630*) arvelt. 2013. a M. Mesipuu inventuuri käigus täpsustati Lahetaguse piirkonnas Riksu ranniku hoiualal elupaigatüübi 6210* seisundit 2,4 ha suurusel alal ja samuti inventeeriti Pajumaa hoiualal 0,05 ha kuivi niite lubjarikkal mullal (6210*) esinduslikkusega A. Kuna Pajumaa hoiualal leidub kuivi niite lubjarikkal mullal väga vähe, siis kaitse-eesmärkidesse lisamise ettepanekut ei tehta..

Riksu ranniku hoiuala kuivadest niitudest lubjarikkal mullal kokku 1,2 ha on esinduslikkusega A, 63 ha on esinduslikkusega B ning 1,8 ha esinduslikkusega C. Esinduslikkuse info puudub ligi 48 ha niitude kohta, seega puudulike esinduslikkuse andmetega aladel täpsemaid eesmärke ei seata, ning need alad tuleb üle inventeerida. Kokku oli 2012. aasta seisuga hoiualal 6210* niitudest hooldatav u 47 ha.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Kuivade niitude lubjarikkal mullal säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 13 ha-l esinduslikkusega A ja vähemalt 100 ha-l esinduslikkusega B.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Kuivade niitude lubjarikkal mullal säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 113 ha-l, sellest 1,2 ha-l esinduslikkusega A, 63 ha-l esinduslikkusega B ja 1,8 ha-l esinduslikkuse tõstmine tasemele B.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Niitude kinnikasvamine hoolduse lakkamisel.

Meede: Niitude hooldamine karjatamise ja niitmise läbi.

- Puudulik teave elupaigatüübi esinduslikkuse kohta, esinduslikkuse hinnang puudub Riksu oja suudmeala lähistel 47,1 ha-l ja Lahetaguse külas 1,1 ha-l kuivadel niitudel lubjarikkal mullal.

Meede: Elupaikade inventuuri käigus tuleb täpsustada tegelik elupaigatüübi esinduslikkus.

2.2.10. LOOD (6280*)

KE – jah, LoA – jah, LoD I

Loopealseid leidub paepealsetel Põhja-Eestis, Lääne- ja Pärnumaal ning saartel. Liigirikka taimkatte kujunemist on mõjutanud karjatamine. Hooldamise lakkamisel hakkavad levima kadakad. Kinnikasvanud looniite käsitletakse kadastikena (J. Paal, 2007).

Riksu ranniku hoiualal on looniite Natura 2001 elupaigatüüpide inventuuri andmetel kokku u 90 ha valdavalt esinduslikkusega C. Inventuuri andmeid on 2009. aastal täiendanud M. Mesipuu, osa loopealsete alast on määratud kadastikeks, jättes loopealsete alaks u 79 ha. Peale 2013. aasta M. Mesipuu inventuuri on Riksu ranniku HA loodude pindala PLK keskkonnaregistri kihil ligi 78 ha. Kõige suuremad loolad asuvad Lahetaguse ja Sääremaa piirkonnas ühe massiivina, mille pindala on 63 ha ja esinduslikkus on C. Samasse piirkonda jääva ka väikesed, alla 1 ha suurused A (kokku 1 ha) ja B (kokku 0,9 ha) esinduslikkusega lood, Möldri nina juurde jääb üks 0,2 ha

suurune B-esinduslikkusega loopealne ning esinduslikkuse hinnang puudub 3,5 ha-l Lõmala külas.

2012. aasta seisuga oli hoolduses 46,5 ha loopealseid.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Loopealsete säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 2 ha-l esinduslikkusega A ja vähemalt 76 ha-l esinduslikkusega B.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Loopealsete säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 1 ha-l esinduslikkusega A, vähemalt 1 ha-l esinduslikkusega B ja vähemalt 76 ha-l esinduslikkusega C.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Karjatamise ja niitmise puudumise tagajärjel võsastumine.

Meede: Karjatamine ja/või niitmine ning vajadusel võsa harvendamine.

- Puudulik teave elupaigatüübi esinduslikkuse kohta, esinduslikkuse hinnang puudub Lõmala külas 3,5 ha-l loopealsetel.

Meede: Elupaikade inventuuri käigus tuleb täpsustada tegelik elupaigatüübi esinduslikkus.

2.2.11. SINIHELMIKAKOOSLUSED (6410)

KE – jah, LoA – jah, LoD I

Sinihelmikakooslused on kujunenud valdavalt märjal, toitainetevaesel mullal. Eestis olevad sinihelmikakooslused asuvad enamasti kuivendatud aladel ning on seetõttu väikese looduskaitselise väärtusega (J. Paal, 2007).

Riksu ranniku hoiualal on sinihelmikakooslusi Natura 2001 elupaigatüüpide inventuuri andmetel 45 ha, millest 23 ha on esinduslikkusega C ning 22 ha kohta puuduvad esinduslikkuse andmed. Sinihelmikakooslused asuvad peamiselt veekogude läheduses niiskematel aladel Riksu järve ja oja läheduses (1 km raadiuses Riksu järvest põhja- ja läänesuunal). Sinihelmikakoosluste pindala on PLK keskkonnaregistri kihi korrigeerimise alusel vähenenud teiste elupaigatüüpide (1630*, 6280*) arvelt jäädes nüüd 23 hektarile. Korrigeeritud 23 ha kogupindalaga aladest ligi 10 ha-l esinduslikkuse andmed puuduvad ja 12,7 ha-l on sinihelmikakoosluste esinduslikkus C. 2013. aastal on M. Mesipuu inventeerinud ka ühe 0,07 ha suuruse A esinduslikkusega sinihelmikakoosluse Lahetagusel, kuid liiga väikese pindala tõttu ei käsitleta seda kaitse-eesmärgis.

2012. a seisuga oli hoolduses 3,5 ha sinihelmikakooslusi.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Sinihelmikakoosluste säilimine Riksu ranniku hoiualal 23 ha-l vähemalt esinduslikkusega B.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Sinihelmikakoosluste säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 23 ha-l esinduslikkusega C.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Karjatamise ja niitmise puudumise tagajärjel roostumine ja võsastumine.

Meede: Karjatamine ja/või niitmine ning vajadusel võsa harvendamine.

- Puudulik teave elupaigatüübi esinduslikkuse kohta, esinduslikkuse hinnang puudub Riksu oja suudmeala lähistel 10,5 ha-l sinihelmikakooslustel.

Meede: Elupaikade inventuuri käigus tuleb täpsustada tegelik elupaigatüübi esinduslikkus.

2.2.12. LAMMINIIDUD (6450)

KE – Ei, LoA – Ei LoD I

Lamminiidud esinevad jõgede ja ojade lammialadel. Väärtuslikumad suurematel jõgedel (J. Paal, 2007).

Riksu ranniku hoiualal on inventeeritud 0,6 ha karjatatav Riksu järve soostunud lamminiit (M. Mesipuu, 2009), kus on soovitatud karjatamiskoormust suurendada. Antud kavaga tehakse ettepanek lamminiidud arvata Riksu ranniku hoiuala kaitse-eesmärkide hulka.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Lamminiidu säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 0,6 ha-l esinduslikkusega B.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Lamminiidu säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 0,6 ha-l esinduslikkusega B.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Kinnikasvamine hooldamise lakkamisel.

Meede: Jätkuv hooldamine karjatamise ja niitmise näol.

2.2.13. AAS-REBASESABA JA ÜRT-PUNANUPUGA NIIDUD (6510)

KE – Ei, LoA – Ei, LoD I

Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud Eestis enamasti suurt looduskaitseelist väärtust ei oma. Sageli on tegemist kultuurrohumaadega, mille taimestiku liigiline koosseis sõltub kunagise väetamise intensiivsusest. Elupaigatüübi alla kuuluvad ka enam kui kümne aasta eest sööti jäetud looduslikult taastaimestunud põllumaad. Olulised on nad puhveraladena väärtuslikemate elupaikade vahel ja ümber (J. Paal, 2007).

Riksu ranniku hoiualal on inventeeritud (M. Mesipuu, 2009) 5 aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niitu (0,2-5 ha) Riksu järve läheduses kokku 10,8 ha-l. 5,4 ha niidu esinduslikkus on C,

ülejäänud niitudel D (5,4 ha). D esinduslikkusega niite ei ole inventuuri andmetel otstarbekas taastada. 2013. aasta M. Mesipuu inventuuri käigus inventeeriti täiendavalt 2,7 ha C-esinduslikkusega aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niite Lahetagusel. Seega viimastel andmetel on PLK keskkonnaregistri kihil Riksu ranniku HA-l 13,5 ha aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niite, millest 8,1 ha on esinduslikkusega C ja 5,4 ha esinduslikkusega D.

Kavaga tehakse ettepanek arvata aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510) Riksu ranniku hoiuala kaitse-eesmärgiks.

2012. aasta seisuga toimus 4,1 ha-l aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niitudel hooldamine.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niitude säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 8,1 ha-l esinduslikkusega B.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niitude säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 8,1 ha-l esinduslikkusega C.

Mõjutegurid ja meetmed

- Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niitude kultuuristamine/kasutamine kultuurheinamaana.

Meede: Niitude hooldamine (niitmine või karjatamine) PLK-na.

2.2.14. LIIGIRIKKAD MADALSOOD (7230)

KE – Ei, LoA – Ei, LoD I

Liigirikkaid madalsoid leidub rohkem Lääne-, Loode- ja Põhja-Eestis. Eeskätt kuuluvad elupaiga alla liigirikkad madalsood ja soostuvad niidud (J. Paal, 2007).

Riksu ranniku hoiualal on inventeeritud (M. Mesipuu, 2009) mosaiiksed mõnehektarilised sooniidud kokku u 11 ha-l. Riksu järve põhjakaldale jäävatest sooniitudest on 0,7 ha-l esinduslikkus A, teisel osal (1,3 ha-l) C ning kolmas sooniit (9 ha) on esinduslikkusega B. Sooniidud on tähtsad käpaliste kasvualadena. Antud kavaga tehakse ettepanek arvata liigirikkad madalsood Riksu ranniku hoiuala kaitse-eesmärkide hulka.

2012. aasta seisuga oli hoolduses 2,7 ha liigirikkaid madalsoid.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Liigirikaste madalsoode säilimine Riksu ranniku hoiualal 0,7 ha-l esinduslikkusega A, 9 ha-l vähemalt esinduslikkusega B ning 1,3 ha sooniidu esinduslikkus on tõusnud vähemalt tasemele B.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Liigirikaste madalsoode säilimine Riksu ranniku hoiualal 0,7 ha-l esinduslikkusega A, 9 ha-l esinduslikkusega B ning 1,3 ha sooniidu esinduslikkuse tõstmine tasemele B.

- Mõjutegurid ja meetmed

- Liigne võsastumine, kinni kasvamine.

Meede: Võsa harvendamine ja madalsoode niitmine või karjatamine.

2.2.15. PUISKARJAMAAD (9070)

KE – jah, LoA – jah, LoD I

Puiskarjamaad on hõreda puurinde ning niidulaikude vaheldumisega taimekooslused, mis on kujunenud võsa ja puude osalise raiumise, niitmise ning karjatamise koosmõjul (J. Paal, 2007).

Natura 2001 elupaigatüüpide inventuuri andmetel on Riksu ranniku hoiualal kokku 2,3 ha puiskarjamaid esinduslikkusega B. Täiendavalt on Riksu ranniku hoiualal puiskarjamaid inventeerinud M. Mesipuu (2009) lisades Riksu järve idakalda lähistele 2 ha puiskarjamaad

esinduslikkusega C ning järve põhjakaldale 0,6 ha puiskarjamaad esinduslikkusega B. Pajumaa hoiualal on PKÜ inventuuri andmetel 6,7 ha puiskarjamaad, mille esinduslikkuse kohta andmed puuduvad. Riksu ranniku hoiualal on inventuuride andmetel puiskarjamaid kokku 4,9 ha-l (Natura 2001 ja M. Mesipuu, 2009 inventuurid). PLK keskkonnaregistri kihi korrigeerimisel on Riksu ranniku hoiuala puiskarjamaade pindala suurenenud 5,2 ha-le. 2013. aastal inventeeris M. Mesipuu Pajumaa hoiuala elupaigatüüpe, mille tulemusena täpsustati nii elupaigatüüpide seisundit kui määratlust. Pajumaa HA inventuuri käigus täpsustatud puiskarjamaa (9070) pindala on 6,2 ha. Lõunaosas on 2,7 ha pindalaga ja B esinduslikkusega puiskarjamaa osa, mis on varieeruva kvaliteediga, osaliselt hästi harvendatud, osalt vajab täiendavat harvendust. Põhjaosas ja keskosas on 3,4 ha ala esinduslikkusega C, osalt hiljuti harvendatud, osaliselt täiesti harvendamata.

2012. aasta seisuga oli puiskarjamaadena hooldatavat ala Riksu ranniku hoiualal 2,2 ha ja Pajumaa hoiualal 6,2 ha.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk

Tagada puiskarjamaade säilimine Riksu ranniku hoiualal 5,2 ha-l esinduslikkusega B ja Pajumaa hoiualal vähemalt 6,2 ha-l esinduslikkusega B.

- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Puiskarjamaade säilimine Riksu ranniku hoiualal 2,9 ha-l esinduslikkusega B ning täiendavalt 2,3 ha-l puiskarjamaa esinduslikkuse tõstmine tasemele B. Pajumaa hoiuala puiskarjamaa säilimine vähemalt 6,2 ha-l ja esinduslikkuse tõstmine kogu Pajumaa HA-l tasemele B.

- Mõjutegurid ja meetmed
- Kinnikasvamine, liigne võsastumine.

Meede: Võsa harvendamine, puurinde liituvuse vähendamine ja karjatamine.

3. ALA JA SELLE VÄÄRTUSTE TUTVUSTAMINE NING KÜLASTUSKORRALDUS

Hoiualade külastuskoormus on üldiselt madal ja Riksu ranniku hoiuala ja Pajumaa hoiuala külastuskoormuse olulist suurenemist ette näha ei ole. Enim külastatakse Riksu ranniku hoiualal Lõmala sadama külastuskeskust, sadama piirkonnas on ka tihedam paadiliiklus (sadam võtab vastu kuni 1,7 m süvisega väikelaevu ja paate). Sadamas korraldatakse suveperioodil ka suuremaid rahvaüritusi (kontserdid, merepäevad). Lisaks on kogu Riksu rannik ja ka Riksu järv aktiivsed kalal käimise kohad. Riksu ranniku hoiuala põhjatipus munitsipaalmaal asub üks tähistamata puhke- ja ujumiskoht piknikulaua ja võrkpalliplatsiga (Joonis 11, vt infotahvel). Muud külastusobjektid hetkeseisuga puuduvad. Rannaäärsele alale suunduvad külavaheteed viivad sageli eramaadele, kus on piiratud mere äärde pääsemist. Rohkelt leidub turismitalusid. Üheks olulisemaks külastajate grupiks on ornitoloogid ja linnuvaatlejad, kes käivad Riksu rannaniitudel linde vaatlemas peamiselt rännete ajal.

2012. aasta seisuga oli Riksu ranniku hoiuala tähistatud 28 ja Pajumaa hoiuala kahe keskmise piiritähisega (Joonis 11).

Visioon ja eesmärk

Visioon 30 aasta perspektiivis

Riksu ranniku hoiuala ja Pajumaa hoiuala loodusväärtused on säilinud, alade tähistus on heas korras ning Riksu rannik ei ole kaotanud oma väärtust puhkekohana. Puhkevõimalust pakutakse mahus, mis ei sea ohtu kaitseala väärtusi

Eesmärgid kaitsekorraldusperioodi lõpuks

- Piirkonna külastajad on teadlikud Riksu ranniku ja Pajumaa hoiualadest.
- Riksu ranniku hoiuala väärtusi tutvustatakse infotahvli abil.
- Külastuskoormus püsib piirides, mis ei kahjusta hoiualade kaitseväärtusi, eelkõige Riksu ranniku hoiualal kaitstavaid linnuliike.

- Riksu ranniku hoiualal asuv puhkeala ning infotahvel on hooldatud ja puhkeala külastajatele turvaline.

3.1. PIHLA-RANNA ÜLDKASUTATAV PUHKEALA JA INFOTAHVEL

Riksu ranniku hoiuala põhjatipus mere ääres asub u 4 ha suurune avalikuks kasutuseks mõeldud munitsipaalmaa. Tegemist on Lümända valla ühe peamise ujumiskohaga, kus korraldatakse ka küla jaanituld. Maaüksusele on loodud väike puhkeala piknikulaua ja võrkpalliplatsiga (Joonis 11). Ala hooldab Lümända valla toel külaselts. Puhkealani viiva tee merepoolsesse otsa munitsipaalmaale tuleb rajada Riksu ranniku hoiuala väärtusi tutvustav infotahvel. Infotahvil tutvustada hoiuala väärtusi: elupaiku ja peamisi linde, kes hoiualal pesitsevad või rände ajal ala läbivad ning teavitada infotahvil häirimistundlikest lindudest pesitsusperioodil (näiteks randtiirud laidudel). Tahvil kasutada illustratsioonina fotosid või lindude joonistusi. Lisaks tekstile ja fotodele/joonistustele lisada ka Riksu ranniku hoiuala kaart.

4. KAVANDATAVAD KAITSEKORRALDUSLIKUD TEGEVUSED JA EELARVE

4.1. TEGEVUSTE KIRJELDUS

4.1.1. INVENTUURID JA SEIRE

4.1.1.1. RIIKLIK SEIRE SEIREJAAMADES

Riksu ranniku hoiualal teostatakse riiklikku seiret kolmest erinevast allprogrammist kokku viies kohas (Tabel 6). Lisaks toimub Riksu rannikul riikliku seire raames iga-aastane kesktalvine veelinnuloendus (L. Luigujõe, 2009–2011; Eesti Ornitoloogiaühing, 2012).

Tabel 6. Riksu ranniku hoiualal olevad riikliku seire objektid (vt ka tabel 2 ptk 1.5.2.)

Nimi	Alamprogramm
Riksu (1)	Haned, luigid ja sookurg
Riksu (2)	Ohustatud soontaimed ja samblaliigid
Riksu (3)	Ohustatud soontaimed ja samblaliigid
Lahetaguse	Ohustatud soontaimed ja samblaliigid
Toomalõuka	Ohustatud taimekoosluste (Natura2000 kooslused) seire

Riiklikku seiret tuleb jätkata. Antud tegevus kuulub I prioriteetsusklassi.

4.1.1.2. HAUDELINNUSTIKU INVENTUUR JA RÄNDLINDUDE LOENDUS

Haudelinnustiku inventuur tuleb läbi viia kord kaitsekorraldusperioodi jooksul. Pesitsevate liikide inventeerimine eelkõige Riksu ranniku hoiuala rannaniitudel, loopealsetel, kadastikes, laidudel ja Riksu lahe ümbruses. Valitud elupaikade haudelinnustiku riiklike seirealade hulka Riksu rannik praeguse seisuga ei kuulu, seega korraldada eraldi inventuur.

Eraldi kontrollida inventuuri käigus üle võimalik merikotka pesakoht Muha rannast kagus, ökoküla juures asuv metsaala. Kaasamiskoosolekul saadud informatsiooni põhjal on seal merikotkapaari lendamas nähtud.

Haudelinnustiku inventuur on II prioriteedi tegevus.

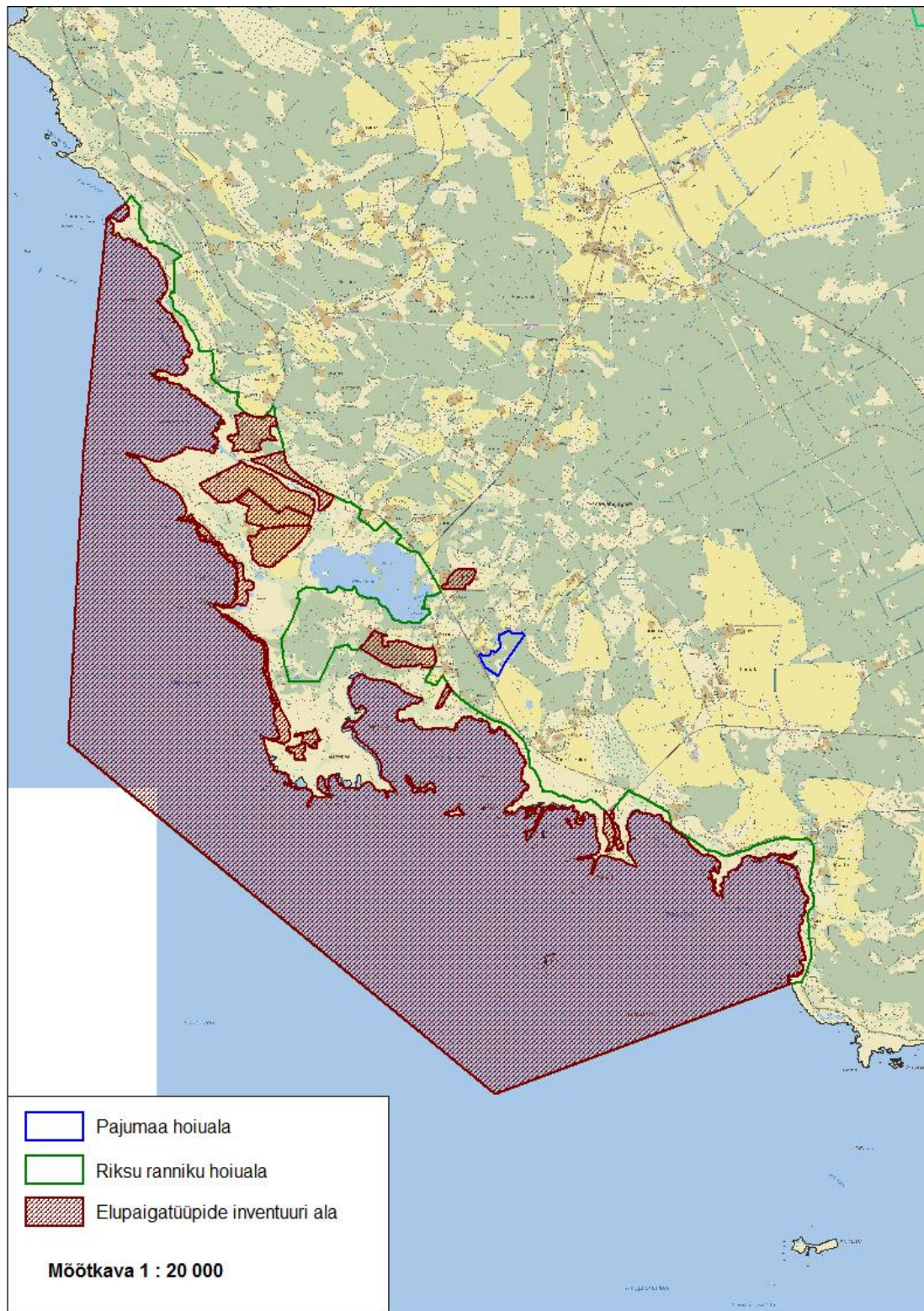
Kuna osad kaitse-eesmärgiks olevad linnud on rändlinnud, kes alal ei pesitse, siis teostada lisaks haudelinnustiku inventuurile ka rändlindude loendus Riksu ranniku HA-I kord kaitsekorraldusperioodi jooksul ühel aastal sügisel ja kevadel. Loendusel keskenduda eelkõige Riksu ranniku hoiuala rannaniitudele, madalatele lahtedele ja Riksu lahe ümbrusele.

Rändlindude loendus on II prioriteedi tegevus.

4.1.1.3. ELUPAIGATÜÜPIDE INVENTUUR

Kava koostamise ajal puuduvad mitmete alade esinduslikkuse ja seisundi hinnangud (Riksu oja suudmeala lähistel 10,5 ha sinihelmikakooslusi, 47,1 ha kuivi niite lubjarikkal mullal, 0,8 ha liigirikkaid niite lubjavesel mullal ja 15,9 ha rannaniite; Lahetaguse külas 1,1 ha kuivi niite lubjarikkal mullal; Lõmala külas 3,5 ha loopealseid). Käesoleva kaitsekorraldusperioodi alguses on vajalik inventeerida Riksu ranniku hoiualale jäävad inventeerimata alad. Sellisteks aladeks on Riksu ranniku hoiuala mereala, kus hetkel puuduvad andmed, kas mereelupaiku (nt karid, madalad laiad lahed) esineb (ortofoto põhjal on esinemine võimalik), Riksu ranniku hoiuala lahusosa, kus asub vääriselupaik. Lahetaguse külas asub 14,6 ha suurune maa-ala, mis ei ole inventeeritud ühekski elupaigatüübiks. Ortofoto alusel on tegemist osalt metsase alaga, osalt kadastikuga. Ala staatus vajab inventuuri käigus üle täpsustamist. Inventeeritavad alad on näidatud joonisel 6. Elupaigatüüpide inventuur on vajalik elupaigatüüpide seisundiandmete ning Natura standardandmebaasi andmete täiendamiseks.

Elupaigatüüpide inventuur on II prioriteedi tegevus.

Joonis 6. Elupaigatüüpide inventuuri alad (Aluskaart: Maaamet, Infokihid: KAUR).

4.1.1.4. POOLLOODUSLIKE KOOSLUSTE HOOLDUSE TULEMUSSEIRE

Vajalik on poollooduslike koosluste taastamise ja hoolduse tulemusseire pisteliste kohapealsete kontrollidega ja kaugseirega. Tulemusseire on plaanitud kaitsekorraldusperioodi jooksul koos kava tulemuslikkuse vahe- ja lõpphindamisega, hindamaks kaitsemeetmete mõjusust. Tulemusseire viib Keskkonnaamet läbi oma vahenditega ning täiendavaid eelarvelisi vahendeid ette ei nähta.

Tegevus kuulub II prioriteeti.

4.1.2. KOOSLUSTE HOOLDUS JA TAASTAMINE

4.1.2.1. POOLLOODUSLIKE KOOSLUSTE HOOLDAMINE

Hoiualadel on oluline jätkata poollooduslike koosluste hooldamist (Joonis 7). 2012. aasta seisuga oli kooskõlastatud Riksu ranniku hoiualal ja Pajumaa hoiualal kokku 190 ha-l poollooduslike koosluste hooldamine – karjatatavaid niite kokku 220 ha ja niidetavaid 21 ha (Tabel 7).

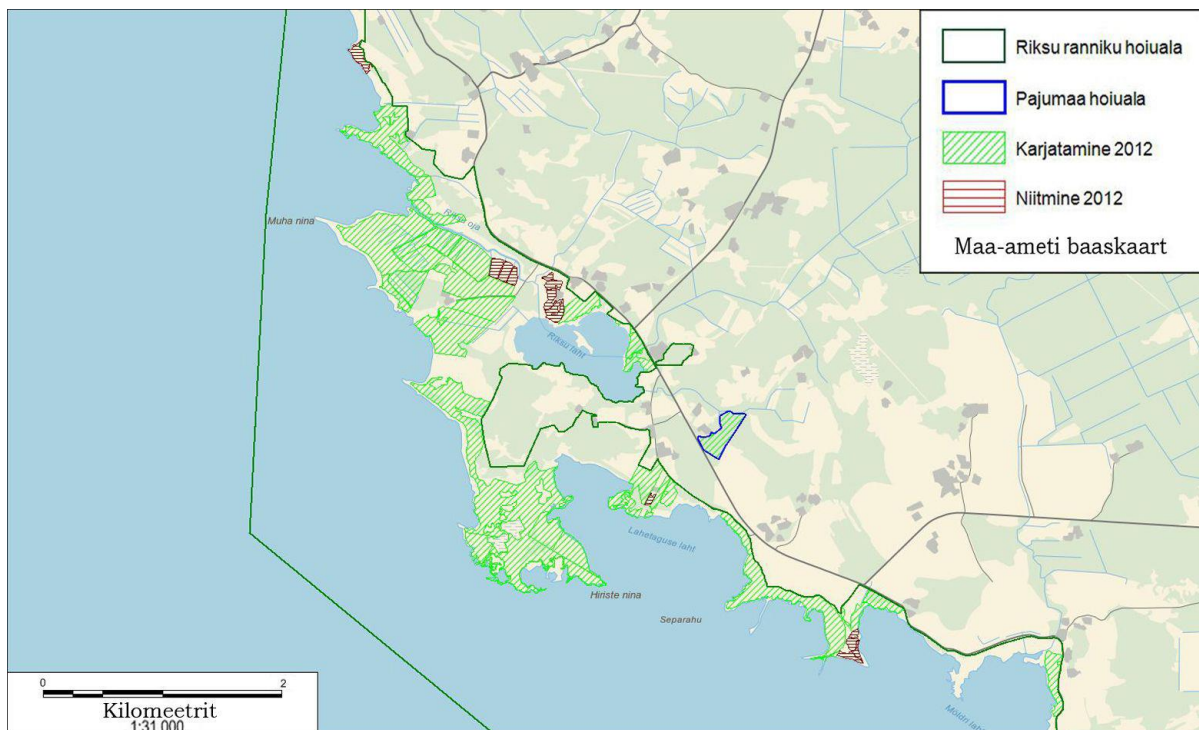
Hoolduse korraldamisel tuleb lähtuda poollooduslike koosluste hoolduskavadest, mis on kättesaadavad Keskkonnaameti kodulehel (luhaniitide, rannaniitide, loopealsete ja kadastike, puisniitide ja puiskarjamaade ning aru- ja soostunud niitude hoolduskavad – Keskkonnaamet, 2013). Hoolduse toimumisel peab jälgima selle tulemuslikkust.

Poollooduslike koosluste hooldamine on I prioriteedi tegevus.

Tabel 7. Poollooduslike koosluste hooldamine Riksu ranniku hoiualal ja Pajumaa hoiualal

Elupaigatüüp	Hooldatud 2012 seisuga, ha	Hooldust vajavad elupaiga-tüübid, ha
Rannaniitude (1630*) hooldustöö	71	114,5
Kadastike (5130) hooldustöö	2,5	6,2
Kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*) hooldustöö	47	113,6
Loopealsete (6280*) hooldustöö	46	78
Sinihelmikakooslused (6410) hooldustöö	3,5	23,1
Lamminiidud (6450)	0,6	0,6
Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud	4,1	8,1
Liigirikaste madalsoode (7230) hooldustöö	2,7	10,9
Puiskarjamaade (9070) hooldustöö	10,6	11,4
Kokku	188	366,4

Joonis 7. Poollooduslike koosluste hooldamine Riksu ranniku hoiualal ja Pajumaa hoiualal 2012. aasta seisuga (Maa-ameti WMS rakendus 2012).

4.1.2.2. POOLLOODUSLIKE KOOSLUSTE TAASTAMINE

2012. aasta seisuga hooldusest välja jäävatest PLK aladest Riksu ranniku hoiualal vajab taastamist ligikaudu 149 ha (Joonis 8; Tabel 8). Taastamist vajavad kooslused, mis on kinnikasvamise (kadakas, mänd, pilliroog) tõttu oma esinduslikkust kaotamas, kuid mille esinduslikkus ei ole veel langenud alla taseme C. Tulenevalt alade esinduslikkusest ja asjaolust, kas taastatavad alad moodustavad ühtse ja suurema tulevikus hooldatava ala või on tegemist üksikute lahustükkidega, on jagatud ka erinevate alade taastamine I ja II prioriteetsusklassi. Loopealsete taastamisel tuleb arvestada, et 75–80% kadaka katvusega aladel, kuid kus niidukamar on veel hästi säilinud, toimub taastumine aeglaselt. Kui niidukamar on alalt hävinud, ei ole loopealse taastamine üldiselt enam esmatähtis, kuna ala taastub vaid ümberkaudsete heas seisus loodude olemasolul (A. Helm, 2011). Taastatud loopealsete hooldamisel tuleb lähtuda loopealsete hoolduskavast, mille kohaselt ei tohi kadakate katvus hooldataval loopealsel ületada 30%. Taastatud aladel tuleb karjatada loomi lisas 1 toodud koormusel (loopealsetel 0,2-1 lü⁸/ha). Rannaniitudel tuleb lisaks karjatamisele vajadusel täiendavalt niita pilliroogu ja liigse kadaka tihenduse juures eemaldada kadakad. Rannaniitudel roo niitmisel ja väljaveol tuleb arvestada rannaniitudel pesitsevate linnuliikide pesitsusperioodiga ning eelistada tehnikat, mis pehmet pinnast võimalikult vähe kahjustab.

Poollooduslike koosluste taastamine on vastavalt tabelile 8 osaliselt I ja osaliselt II prioriteedi tegevus.

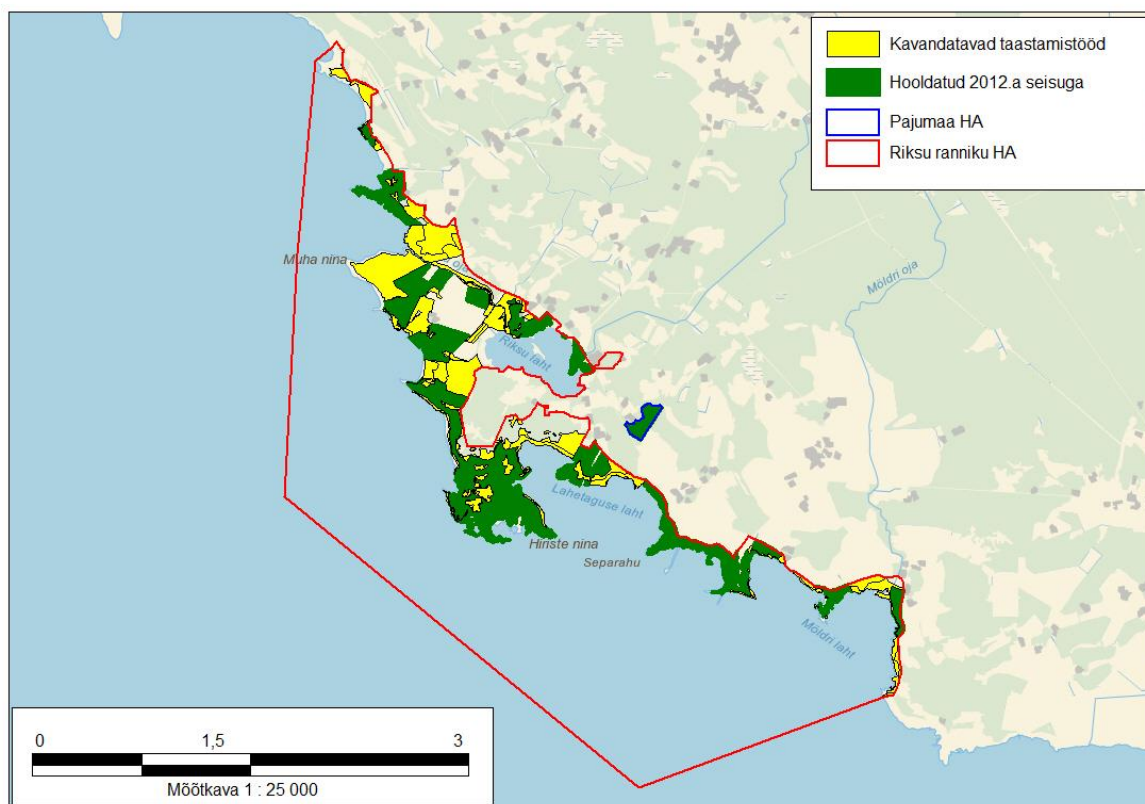
Kõik niidualad, mis 2012. aasta seisuga ei olnud hooldatud või taastatud, ei määratud automaatselt taastamisele. Ühe suure (u 23 ha) niiduala Riksu ranniku HA lõunaosas on võimalik võtta hooldusesse ilma taastamata. Ortofoto põhjal on selgelt näha, et paljud alad, millele hooldustoetust ei ole seni võetud, on heas seisundis ning võimalik koheselt hooldusesse võtta.

---

⁸ Lü/ha – loomühikut hektari kohta

Tabel 8. PLK taastamise vajadus Riksu ranniku hoiualal

Elupaigatüüp	Pindala, ha		
	I prioriteet	II prioriteet	Kokku
Rannaniidud (1630*)	30,2	11,0	41,2
Kadastikud (5130)	3,3	0,1	3,4
Kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*)	11,1	30,9	42,0
Lood (6280*)	11,0	20,2	31,2
Sinihelmikakooslused (6410)	15,9	3,6	19,5
Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niitude (6510) taastamine		0,9	0,9
Liigirikkad madalsood (7230)		8,2	8,2
Puiskarjamaad (9070)	2,8		2,8
Kokku	74,3	74,9	149,2

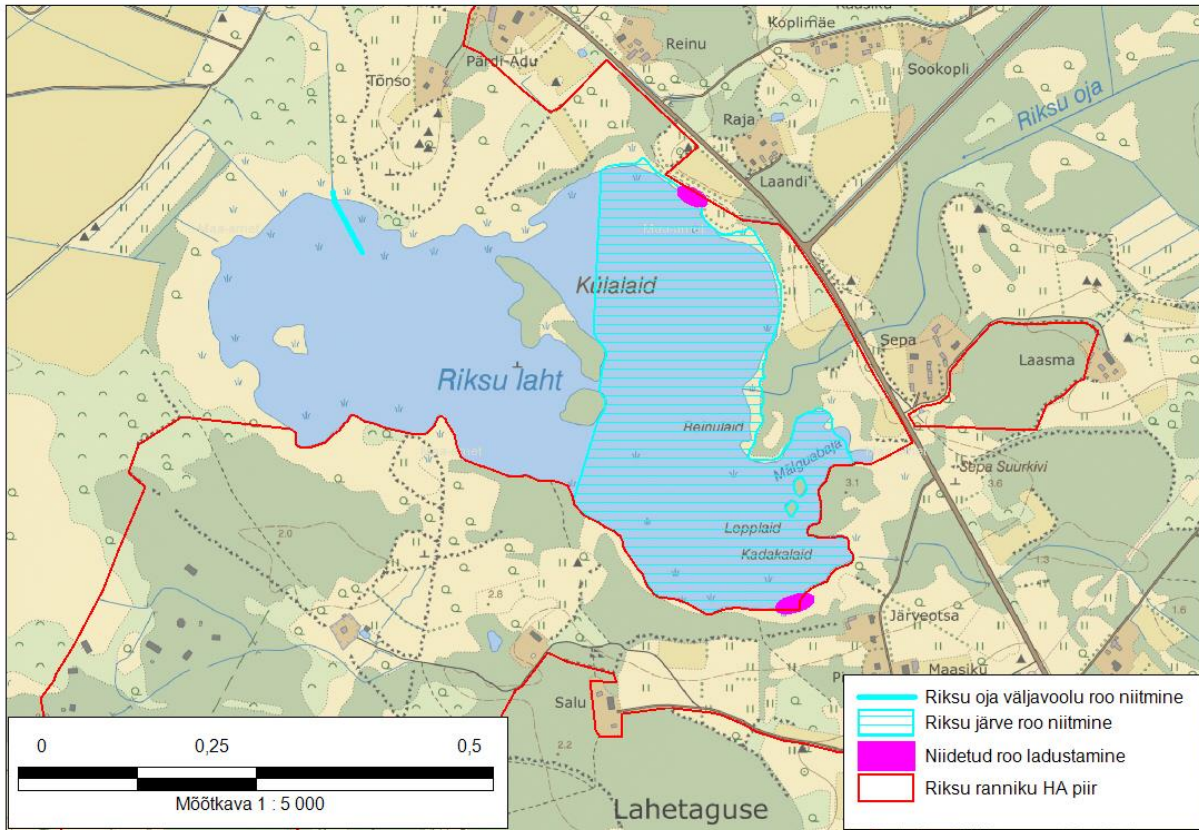
Joonis 8. Taastamist vajavad poollooduslikud kooslused Riksu ranniku hoiualal ja Pajumaa hoiualal (Maa-ameti WMS rakendus 2012).

4.1.2.3. RIKSU JÄRVE JA RIKSU OJA ROOSTIKU NIITMINE

Riksu järve kui rannikulõuka elupaigatüübi (1150*) roostiku niitmine on vajalik Riksu järve idaosas et vältida elupaigatüübi rannikulõukad kinnikasvamist, säilitada järve sobilikkust rändel peatuvate linnuliikide peatuspaigana ja pesitsuseks siseveekogu eelistavate linnuliikide jaoks pesitsuspaigana. Riksu oja väljavoolu roo niitmine on vajalik et säilitada väljavool Riksu järvest merre ning tagada kalade ligipääs Riksu järvele kui olulisele kudealale piirkonnas. Riksu oja roostiku niitmisel tuleb ojja niita 2–3 m laiune roovaba kanal. Joonisel 9 on näidatud alad, kus tuleb roostik eemaldada ning ülejäänud alal roostik säilitada. Säilitatav roostik (väljaspool joonisele 9 märgitud niitmise ala) on vajalik roostikulindude elupaigaks. Roostikku eemaldades taastatakse ka traditsiooniline vaade Riksu järvele.

Järve kallastelt niita roostikku võsalõikuriga, kuna niidetav ala on väike, või spetsiaalse roolõikuriga. Vees kasvava roostiku niitmisel kasutada veesisest niitmist spetsiaalse veesisese niitmise amfiibsõidukiga (nt Truxor). Vältida juurestiku purustamisega niitmist, kuna see kergitab liialt setteid ja kahjustab järve elustikku. Lindude ja kalastiku kaitse seisukohast võib niitmist alustada augustist ja soovitatav on augusti jooksul kogu niitmisele määratud ala ära niita. Niidetud roog paigutada joonisel 9 näidatud kohta. Alternatiivina hilissuvisele roolõikusele võib teostada ka talvist roolõikust, sest spetsiaalse veesisese niitmise amfiibsõiduki kasutamine ei pruugi Riksu järvel sobida (ebaefektiivne ja kallis) ning lisaks annab see võimaluse ka roolõikamisest huvitatutele. Hilissuvist niitmist teostada eelkõige Riksu oja väljavoolu juures vähemalt kahel korral kaitsekorraldusperioodi jooksul. Riksu järvel niita roogu vastavalt vajadusele.

Tegemist on III prioriteedi tööga, et tagada elupaiga säilimine.

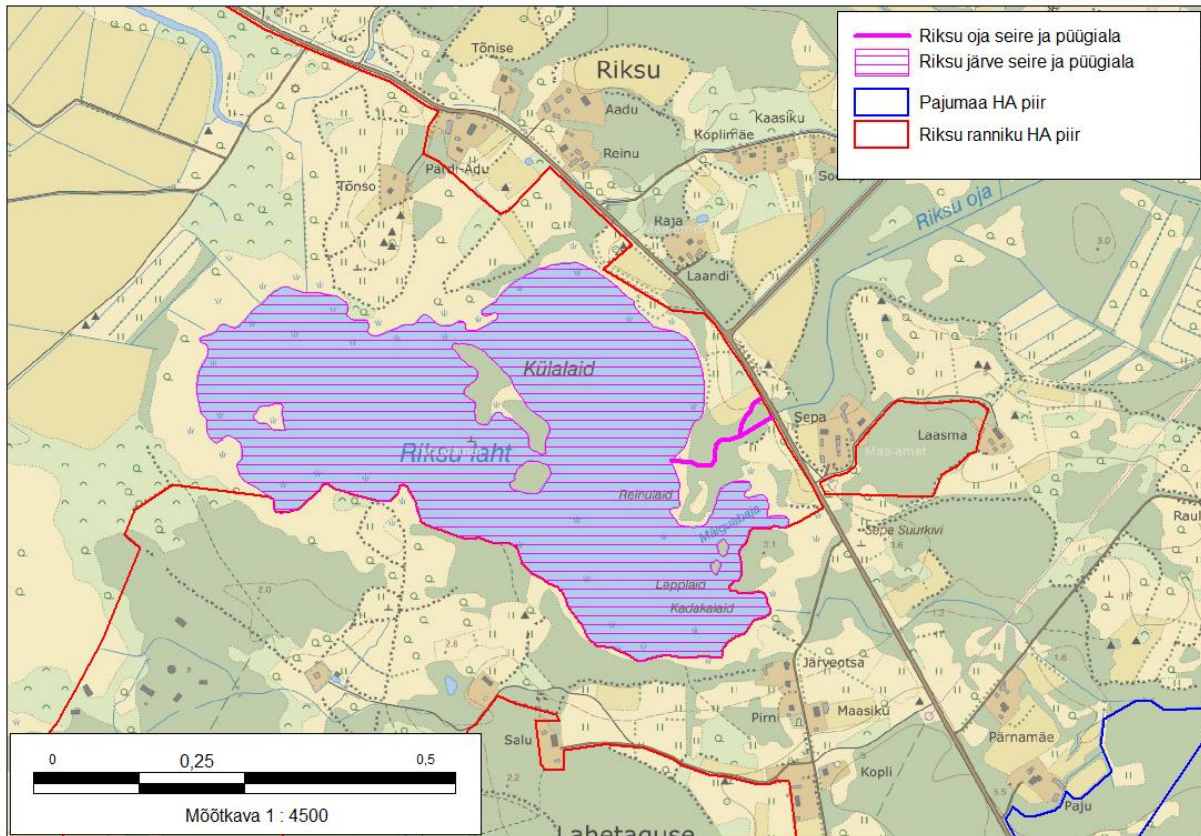

Joonis 9. Riksu järve ja Riksu oja roostiku niitmine (Maa-ameti WMS rakendus 2013; infokihid: KAUR).

4.1.2.4. SIGNAALVÄHI SEIRE JA VÄLJAPÜÜDMINE RIKSU OJAST JA JÄRVEST

Riksu ojust on alates 2010. aastast avastatud võõrliiki signaalgähk (*Pacifastacus leniusculus*), kes tõrjub argessiivsema käitumise ja vähikatku kandmisega välja Eesti loodusliku liigi hariliku jõevähi (*Astacus astacus*). Signaalgähki seire hõlmab ka jõevähi seiret. Signaalgähki seire ja väljapüügi meetodikana arvestada riikliku seire raames seiratava jõevähi seire meetodikat. Signaalgähki ohjeks vajaliku seiret ja väljapüüki teha Riksu ojas Riksu ranniku HA-le jäävas osas ja Riksu järves. Signaalgähki seire ja väljapüügi alad on näidatud joonisel 10.

Signaalgähki väljapüük on II prioriteedi tegevus.

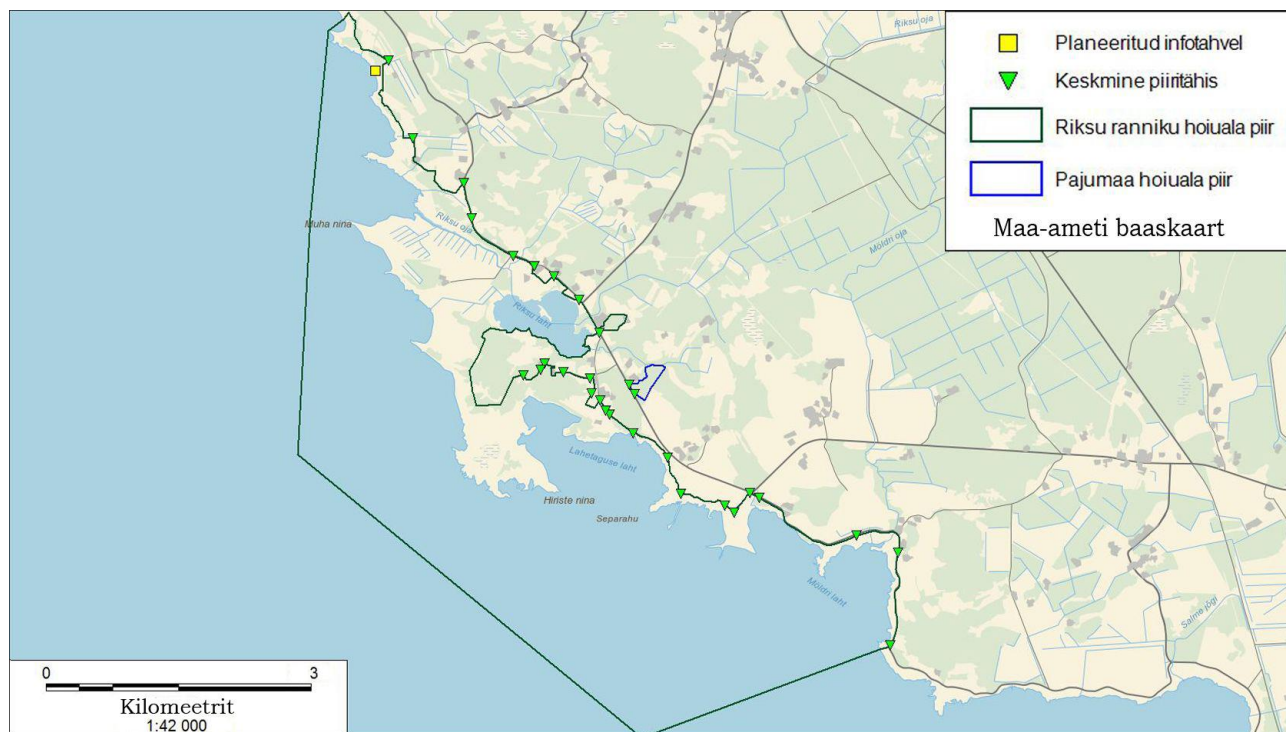
Joonis 10. Signaalvähi seire ja väljapüük (Aluskaart: Maa-amet 2014, Infokihid: KAUR)

4.1.3. TARISTU

4.1.3.1. PIIRITÄHISTE HOOLDUS

Riksu ranniku hoiuala on tähistatud 28 keskmise piiritähisega, Pajumaa hoiuala kahe keskmise tähisega (Joonis 9). Uute tähiste paigaldamist käesolev KKK ette ei näe.

Tähiste kontrolli ja vajadusel hooldust või uuendamist tuleb teha üle aasta vastavalt tekkinud vajadusele. Tegemist ei ole tihedasti asustatud piirkonnaga ja ala külastatavus on väike või mõõdukas, seega tähiste lõhkumise tõenäosus on väiksem kui suurema asustustihedusega piirkonnas. Hooldatavad tähised on näidatud joonisel 11.

Joonis 11. Riksu ranniku hoiuala ja Pajumaa hoiuala piiritähised ning Riksu ranniku hoiualale planeeritav infotahvel (Maa-ameti WMS rakendus 2012).

Piiritähiste hooldus on II prioriteedi tegevus

4.1.3.2. INFOTAHVLI PAIGALDAMINE JA HOOLDUS

Paigaldada Riksu ranniku hoiuala tutvustav infotahvel rohkem külastatava ujumiskoha lähedusse. Infotahvlil tutvustada hoiuala väärtusi: elupaiku ja peamisi linde, kes hoiualal pesitsevad või rände ajal ala läbivad ning teavitada infotahvlil häirimistundlikest lindudest pesitsusperioodil (näiteks randtiirud laidudel). Tahvlil kasutada illustratsioonina fotosid või lindude joonistusi. Infotahvli teksti koostab Keskkonnaamet.

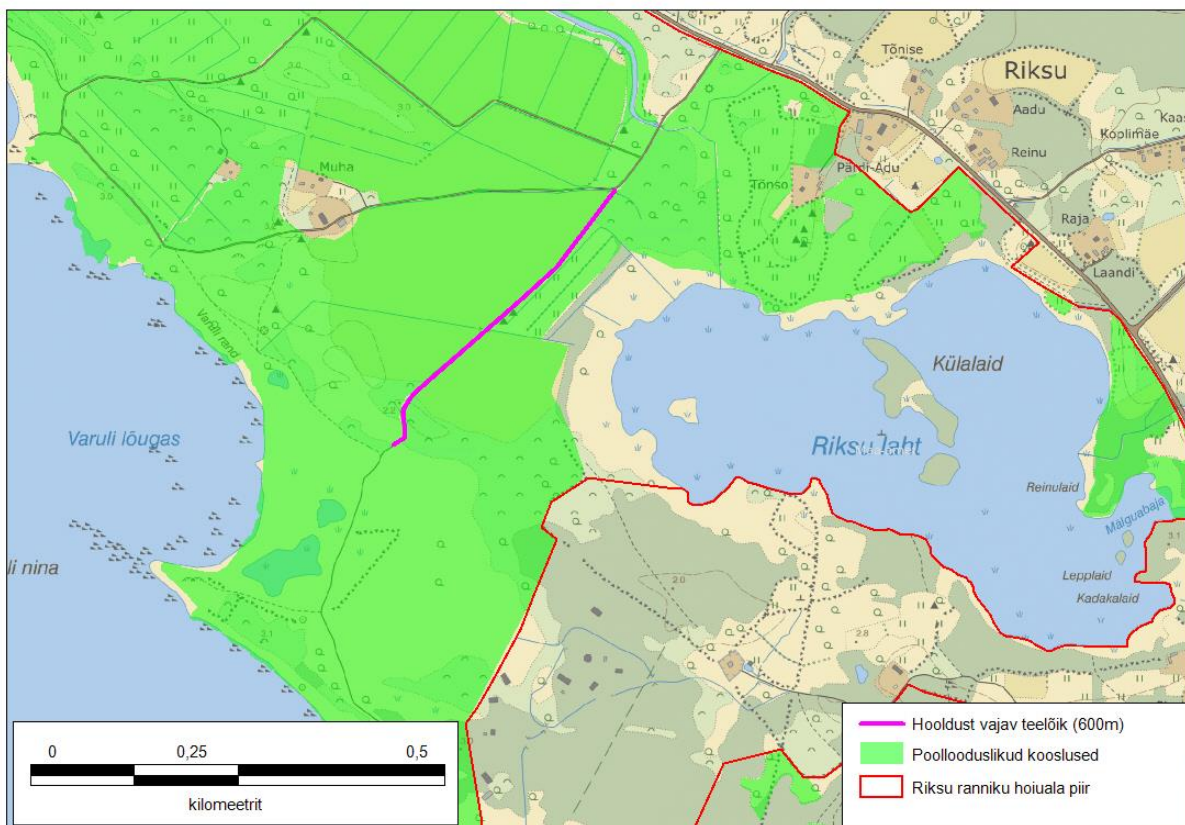
Infotahvli kontrolli ja hooldust teostab kohalik omavalitsus. Vajadusel parandada või uuendada infotahvlit või tellida uus tahvel, kui olemasolev on lõhutud või loodusejõudude (tuul, UV kiirgus) mõjul amortiseerunud. Infotahvli asukoht on näidatud joonisel 11.

Infotahvli paigaldamine ja hooldus on III prioriteedi tegevused.

4.1.3.3. POOLLOODUSLIKELE KOOSLUSTELE LIGIPÄÄSUTEDE HOOLDAMINE

Ligipääs Muha rannaniitudele käib läbi niidualade ääres oleva tee (joonis 12), mis on Muha talu juurde keeravalt teelt pinnastele keerates märja ilmaga väga pehme. Samas on see ainuke ja oluline ligipääsutee rannaniitude (1630*), kuivade niitude lubjarikkal mullal (6210*), sinihelmikakoosluste (6410) ja loopealsete (6280*) hooldamiseks, seega on vajalik antud teed parandada. Tegemist on eramaale jääva teega. Tee pehmetele lõikudele tuleb vedada jämedat kruusa (märgade kohtade täiteks). Kogu tee lausaline uuendamine ei ole vajalik. Hooldust vajav teelõik on u 600 m pikkune.

Tee hooldus on II prioriteedi tegevus, kuna on vajalik poollooduslike koosluste hoolduseks.

Joonis 12. Poollooduslike koosluste hoolduseks vajaliku teelõigu hooldus Riksu ranniku hoiualal (Maa-ameti WMS rakendus 2012).

4.1.4. KAVAD JA EESKIRJAD

4.1.4.1. KAITSE-EESMÄRKIDE MUUTMINE

Riksu ranniku hoiuala kaitse-eesmärkide hulka on vajalik lisada aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), liigirikkad madalsood (7230) ja lamminiidud (6450). Kaitse-eesmärkide hulka lisada taimedest II KK liigid arukäpp (*Orchis morio*) ja tõmmukäpp (*Orchis ustulata*). Välja arvata Riksu ranniku hoiuala kaitse-eesmärkidest tumetilder (*Tringa erythropus*), kuna viimase 5 aasta jooksul on kohatud vaid ühte isendit, seega ei kuulu liik püsivalt ala väärtuste hulka.

Kaitse-eesmärkide muutmine on II prioriteedi tegevus.

4.1.4.2. KAITSEKORRALDUSKAVA VAHEHINDAMINE

Kaitsekorralduskava periood on 10 aastat, seejuures viiendal aastal (2019. a) on kavandatud kava vahehindamine. Vahehindamise käigus tehakse seire ja inventuuri tulemuste põhjal vahekokkuvõtteid elupaikade ja liikide seisundi kohta ning selgitatakse välja, kuidas on õnnestunud käesoleva KKK raames planeeritud kaitsekorralduslike tegevuste (Tabel 9) järgimine.

Kaitsekorralduskava vahehindamine on II prioriteedi tegevus.

4.1.4.3. KAITSEKORRALDUSE TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE JA KAITSEKORRALDUSKAVA UUENDAMINE

Kaitsekorralduse tulemuslikkust hinnatakse kaitsekorraldusperioodi lõpuks KKK peatükis 5 (Tabel 10) toodud kriteeriumite alusel. Oluline on, et väärtused oleksid säilinud ning kavandatud tegevused võimalikult suures mahus ellu viidud. Tulemuslikkuse hindamine on sisendiks ka uue perioodi kaitsekorralduskava koostamiseks.

Kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamine ja kaitsekorralduskava uuendamine on I prioriteedi tegevus.

4.1.5. JÄRELEVALVE

Järelevalve on vajalik võimaliku ebaseadusliku tegevuse tagajärjel tekkivate negatiivsete mõjude vältimiseks. Järelevalvet teostatakse Keskkonnainspeksiooni poolt plaanilistel reididel või vastavalt väljakutsetele. Järelevalve on eelkõige vajalik seoses harrastuskalapüüdjate tegevusega nt mootorsõidukitega randa sõitmine, ebaseaduslik kalapüük jne.

Järelevalve on I prioriteedi tegevus.

4.2. EELARVE

Eelarve tabelisse 9 on koondatud eelnevate analüüsidenä esitatud tööd, mis on täitmiseks käesoleva kaitsekorralduskavaga ettenähtud perioodi jooksul.

Tabelis on tegevused jaotatud vastavalt tegevuse olulisusele järgmistesse prioriteetsusklassidesse:

- 1) esimene prioriteet – hädavajalik tegevus, milleta kaitse-eesmärkide täitmine planeeritavas ajavahemikus on võimatu, see on väärtuste säilimisele ja toimiva ohuteguri kõrvaldamisele suunatud tegevus; kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamiseks vajalik tegevus;
- 2) teine prioriteet – vajalik tegevus, mis on suunatud väärtuste taastamisele, eksponeerimisele ja potentsiaalsete ohutegurite kõrvaldamisele;
- 3) kolmas prioriteet – soovituslik tegevus ehk tegevus, mis aitab kaudselt kaasa väärtuste säilimisele ja taastamisele ning ohutegurite kõrvaldamisele.

X-ga on eelarve tabelis 9 märgitud tegevused, mida teostab Keskkonnaamet oma vahenditest (nt kaitse-eesmärkide muutmise) või on tegemist riiklikult rahastavate töödega, nt riiklik seire.

Tabel 9. Eelarve

Jrk	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Prioriteet	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Kokku
Sadades eurodes															
4.1.1. Inventuurid, seired, uuringud															
4.1.1.1	Hanede, luikede ja sookure seire (iga perekond erineval aastal)	Riiklik seire	KAUR	I	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
4.1.1.1	Ohustatud soontaimed ja samblaliigid	Riiklik seire	KAUR	I	X					X					X
4.1.1.1	Ohustatud taimekoosluste (Natura2000 kooslused) seire	Riiklik seire	KAUR	I					X					X	X
4.1.1.2	Haudelinnustiku inventuur	Inventuur	KeA	II									15		15
4.1.1.2	Rändlindude loendus	Inventuur	KeA	II									15		15
4.1.1.1	Kesktalvine veelinnuloendus	Riiklik seire	KAUR	I	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
4.1.1.3	Elupaigatüüpide inventuur	Inventuur	KeA	II		20									20
4.1.1.4	Poollooduslike koosluste tulemusseire	Tulemusseire	KeA	II					X					X	X
4.1.2. Hooldus, taastamine ja ohjamine															
4.1.2.1	Rannaniitude (1630*) hooldamine	Koosluse hooldustöö	KeA	I	132	171	190	213	213	213	213	213	213	213	1984
4.1.2.1	Kadastike (5130) hooldamine	Koosluse hooldustöö	KeA	I	5	11	12	12	12	12	12	12	12	12	112
4.1.2.1	Kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*) hooldamine	Koosluse hooldustöö	KeA	I	87	146	184	211	211	211	211	211	211	211	1894
4.1.2.1	Loopealsete (6280*) hooldamine	Koosluse hooldustöö	KeA	I	86	118	131	145	145	145	145	145	145	145	1350
4.1.2.1	Sinihelmikakoosluste (6410) hooldamine	Koosluse hooldustöö	KeA	I	7	25	43	43	43	43	43	43	43	43	376
4.1.2.1	Lamminiitude (6450) hooldamine	Koosluse hooldustöö	KeA	I	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10
4.1.2.1	Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niitude (6510) hooldamine	Koosluse hooldustöö	KeA	I	13	15	15	15	15	15	15	15	15	15	148

Jrk	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Prioriteet	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Kokku
4.1.2.1	Liigirikaste madalsoode (7230) hooldamine	Koosluse hooldustöö	KeA	I	5	20	20	20	20	20	20	20	20	20	185
4.1.2.1	Puiskarjamaade (9070) hooldamine	Koosluse hooldustöö	KeA	I	16	21	21	21	21	21	21	21	21	21	205
4.1.2.2	Rannaniitude (1630*) taastamine	Koosluse taastamistöö	KeA	I	34	34	34								102
4.1.2.2	Rannaniitude (1630*) taastamine	Koosluse taastamistöö	KeA	II	37										37
4.1.2.2	Kadastike (5130) taastamine	Koosluse taastamistöö	KeA	II	12										12
4.1.2.2	Kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*) taastamine	Koosluse taastamistöö	KeA	I	38										38
4.1.2.2	Kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*) taastamine	Koosluse taastamistöö	KeA	II	35	35	35								105
4.1.2.2	Liigirikad madalsood (7230) taastamine	Koosluse taastamistöö	KeA	II	28										28
4.1.2.2	Loopealsed (6280*) taastamine	Koosluse taastamistöö	KeA	I	37										37
4.1.2.2	Loopealsed (6280*) taastamine	Koosluse taastamistöö	KeA	II	23	23	23								69
4.1.2.2	Sinihelmikakoosluste (6410) taastamine	Koosluse taastamistöö	KeA	I	27	27									54
4.1.2.2	Sinihelmikakoosluste (6410) taastamine	Koosluse taastamistöö	KeA	II	12										12
4.1.2.2	Puiskarjamaade (9070) taastamine	Koosluse taastamistöö	KeA	I	10										10
4.1.2.2	Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niitude (6510) taastamine	Koosluse taastamistöö	KeA	II	3										3
4.1.2.3	Riksu järve (1150*) ja Riksu oja roostiku niitmine	Koosluse taastamistöö	KeA/Huvilised	III			10			10					20
4.1.2.4	Signaalvähi seire ja väljapüüdmine Riksu ojast ja järvest	Võõrliigi ohjamistegevus	Teadusasutused (EMÜ) ja/või KeA	II	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50

4.1.3. Taristu, tehnika ja loomad														
4.1.3.1	Piiritähiste hooldus	Kaitsealuste objektide tähistuse hooldustöö	RMK	II	5		5		5		5		5	25
4.1.3.2	Infotahvli paigaldamine	Infotahvli rajamine	KOV	III		10								10
4.1.3.2	Infotahvli hooldus	Infotahvli hooldamine	KOV	III				3		3			3	9
4.1.3.3	PLK ligipääsutee hooldus	Muu taristu hooldamine	Huvilised	II		50								50
4.1.4. Kavad, eeskirjad														
4.1.4.1	Kaitse-eesmärkide muutmine	Kaitsekorra muutmine	KeA	II		X								X
4.1.4.2	Kaitsekorralduskava vahehindamine	Tegevuskava	KeA	II				X						X
4.1.4.3	Kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamine ja uue kava koostamine	Tegevuskava	KeA	I									50	50

5. KAITSEKORRALDUSE TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE

Kaitsekorralduskava tulemuslikkuse (Tabel 10) analüüsiks on vajalik kõik kaitsealal läbiviidavad tööd ja muud tegevused dokumenteerida. Tähtsaimad on eelarves kajastuvad tegevused, kuid ka soovituslikud ja mittefinantseeritavad tegevused on olulised. Tulemuslikkuse kontrolli raames läbiviidava kaitsekorralduskava toimimise analüüsi käigus selgub, kas kasutatud ressursid ja saavutatud tulemused on vastavuses ja kui suures ulatuses on saavutatud kavas soovitud eesmärgid.

Seire käigus jälgitakse ja hinnatakse toimuvaid protsesse ning need on aluseks kaitsekorraldusmeetmete tulemuslikkuse hindamisel. Kaitsekorraldus on tõhus juhul, kui on tagatud kaitseväärtuste säilimine, taastumine või lisandumine vastavalt püstitatud kaitse-eesmärkidele.

Kaitsekorralduskava tulemuslikkuse hindamisel on aluseks perioodiliselt teostatud seired ja inventuurid ning kaitsekorralduslike tööde käigus kogutud muud andmed. Kaitsekorraldamise tegevuse tulemuslikkuse hindamisel tuleb arvestada:

- Tulemuslikkuse hindamise käigus analüüsitakse saavutatud tulemust kavandatud tegevuse osas.
- Ohustatud liikide kaitse eesmärgil tehtavate tegevuste tulemuslikkust saab hinnata kaitstavate liikide seisundi järgi (arvukuse muutused, sigimisedukus, elujõulise populatsiooni säilimine jne).
- Seire peab aitama hinnata, kas kaitsekorralduslikud võtted aitavad täita ala kaitse-eesmärki (eesmärke), selleks tuleb teostatavad kaitsetegevused registreerida.
- Tulemuslikkuse hindamisel tuleb analüüsida, kas tegevus aitas kaasa kaitse-eesmärgi saavutamisele või mitte ja kui edukalt.
- Analüüs peab sisaldama hinnangut tehtud kulutuste ja saavutatud tulemuste suhtes.

Kogu kava analüüsitakse kaitsekorraldusperioodi lõpus, millest lähtudes koostatakse ka uus kaitsekorralduskava.

Kaitsekorraldus loetakse tulemuslikuks siis kui kaitstavate liikide elupaikade kvaliteet ja pindala ei ole vähenenud.

Teostatud seire on andnud olulist lisainfot siinsete väärtuste ning seisundi muutuste kohta.

Tabel 10. Kaitsekorralduskava tulemuslikkuse hindamine

Jrk nr	Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus	Selgitus
Taimed					
2.1.1.1	Arukäpp (<i>Orchis morio</i>)	Arukäpa arvukus ja pindala	Arukäpa arvukus on vähemalt 480 taime ja pindala 0,32 ha.	Arukäpa asurkonna säilimine. Arukäpale sobivate kasvukohtade säilimine Riksu ranniku hoiualal.	
2.1.1.2	Tõmmu käpp (<i>Orchis ustulata</i>)	Tõmmu käpa arvukus ja pindala	Tõmmu käpa arvukus on vähemalt 20 taime ja pindala 0,32 ha.	Tõmmu käpa asurkonna säilimine. Tõmmu käpale sobivate kasvukohtade säilimine Riksu ranniku hoiualal.	
Linnustik					
2.1.2.1	Niidurüdi (<i>Calidris alpina schinzii</i>)	Pesitsemiseks sobiva elupaiga pindala	38 ha rannaniitu	Riksu ranniku hoiualal on niidurüdile pesitsemiseks sobivat rannaniitu vähemalt 38 ha	2012. aastal niidurüdi ei leitud.
2.1.2.2	Tutkas (<i>Philomachus pugnax</i>)	Soodsas seisundis rannaniidu pindala	4 ha ulatuses vähemalt esinduslikkusega A ja 110 ha ulatuses vähemalt esinduslikkusega B	Tutka rändepeatuspaikadeks sobivate rannaniitude säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 4 ha-l esinduslikkusega A ja vähemalt 110 ha-l esinduslikkusega B.	
2.1.2.3	Väike-laukhani (<i>Anser erythropus</i>)	Soodsas seisundis rannaniidu pindala	4 ha ulatuses vähemalt esinduslikkusega A ja 110 ha ulatuses vähemalt esinduslikkusega B	Väike-laukhane rändepeatuspaikadeks sobivate rannaniitude säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 4 ha-l esinduslikkusega A ja vähemalt 110 ha-l esinduslikkusega B.	Andmed rändel peatuvate isendite kohta puuduvad
2.1.2.4	Laululuik (<i>Cygnus cygnus</i>)	Talvituvate isendite arv	20 isendit.	Laululuik on Riksu ranniku hoiualal talvisel ajal esindatud vähemalt 20 isendiga.	

Jrk nr	Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus	Selgitus
2.1.2.5	Sarvikpütt (<i>Podiceps auritus</i>)	Pesitsemiseks sobiva elupaiga pindala	15 ha roostikuala	Riksu ranniku hoiualal on sarvikpütile pesitsemiseks sobivat roostikuala vähemalt 15 ha.	Vaatlusandmed puuduvad
2.1.2.6	Väikekoskel (<i>Mergellus albellus</i>)	Talvituvate isendite arv	100 isendit.	Riksu ranniku hoiualal on talvitub vähemalt 100 väikekosklat.	
2.1.2.7	Hallpösk-pütt (<i>Podiceps grisegena</i>)	Pesitsevate paaride arv	5 paari	Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 5 hallpösk-püti paari.	
2.1.2.8	Heletilder (<i>Tringa nebularia</i>)	Rändel peatuvate isendite arv	30 isendit	Riksu ranniku hoiualal on rändepeatusel vähemalt 30 heletildrit	
2.1.2.9	Liivatüll (<i>Charadrius hiaticula</i>)	Pesitsevate paaride arv	13 paari	Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 13 liivatüllipaari.	
2.1.2.10	Punajalg-tilder (<i>Tringa totanus</i>)	Pesitsevate paaride arv	11 paari	Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 11 punajalg-tildri paari.	
2.1.2.11	Punaselg-õgija (<i>Lanius collurio</i>)	Pesitsevate paaride arv	18 paari	Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 18 punaselg-õgija paari.	
2.1.2.12	Randtiir (<i>Sterna paradisaea</i>)	Pesitsevate paaride arv	10 paari	Riksu ranniku hoiuala laidudel pesitseb vähemalt 10 randtiiru paari.	
2.1.2.13	Roo-loorkull (<i>Circus aeruginosus</i>)	Pesitsevate paaride arv	1 paar	Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 1 roo-loorkulli paar.	
2.1.2.14	Tõmmuvaeras (<i>Melanitta fusca</i>)	Rändel peatuvate isendite arv	10 isendit	Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 10 tõmmuvaerast.	

Jrk nr	Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus	Selgitus
2.1.2.15	Valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>)	Rändel peatuvate isendite arv	2700 isendit	Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 2700 valgepõsk-laglet.	
2.1.2.16	Vööt-põõsalind (<i>Sylvia nisoria</i>)	Soodsas seisundis kadastiku pindala	6,2 ha B esinduslikkusega kadastikku	Vööt-põõsalinnule sobivate kadastike säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 6,2 ha-l esinduslikkusega B.	
2.1.2.17	Aul (<i>Clangula hyemalis</i>)	Rändel peatuvate ja talvituvate isendite arv	300 isendit	Riksu ranniku hoiuala vetes peatub rändel ja talvitub vähemalt 300 auli.	
2.1.2.18	Hahk (<i>Somateria molissima</i>)	Rändel peatuvate isendite arv	20 isendit.	Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 20 hahka.	
2.1.2.19	Jääkoskel (<i>Mergus merganser</i>)	Rändel peatuvate isendite ja talvitujate arv	80 rändel peatujat ja 60 talvitujat.	Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 80 ja talvitub vähemalt 60 jääkosklat.	
2.1.2.20	Kiivitaja (<i>Vanellus vanellus</i>)	Pesitsevate paaride arv	10 paari	Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 10 kiivitaja paari.	
2.1.2.21	Kühmnokk-luik (<i>Cygnus olor</i>)	Pesitsevate paaride arv ja rändel peatuvate isendite arv	10 pesituspaari ja 150 isendit rändel	Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 10 paari kühnokk-luiki ja talvitub vähemalt 150 kühnokk-luike.	
2.1.2.22	Mustvaeras (<i>Melanitta nigra</i>)	Rändel peatuvate isendite arv	20 isendit	Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 20 mustvaerast.	
2.1.2.23	Rohukoskel (<i>Mergus serrator</i>)	Rändel peatuvate isendite ja talvitujate arv	200 rändel peatujat ja 35 talvitujat.	Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 200 ja talvitub vähemalt 35 rohukosklat	

Jrk nr	Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus	Selgitus
2.1.2.24	Sinikael-part (<i>Anas platyrhynchos</i>)	Rändel peatuvate isendite ja talvitujate arv	150 rändel peatujat ja 110 talvitujat.	Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 150 ja talvitub vähemalt 110 sinikael-parti.	
2.1.2.25	Sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>)	Talvitujate arve	280 isendit	Riksu ranniku hoiualal talvitub vähemalt 280 sõtkast.	
2.1.2.27	Tundrarüdi (<i>Calidris alpina alpina</i>)	Rändel peatuvate isendite arv	10 isendit	Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 10 tundrarüdi.	
2.1.2.28	Tuttvart (<i>Aythya fuligula</i>)	Rändel peatuvate isendite ja talvitujate arv	500 rändel peatujat ja 100 talvitujat	Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 500 ja talvitub vähemalt 100 tuttvarti.	
Kooslused					
2.2.1	Rannikulõukad (1150*)	Elupaigatüübi pindala ja esinduslikkus	Vähemalt 42 ha esinduslikkus C (Riksu järv) ja vähemalt 2,5 ha esinduslikkus C (Pilguse laht).	Riksu järve rannikulõuka säilimine vähemalt 42 ha-l esinduslikkusega C ja Pilguse lahe rannikulõuka Riksu ranniku HA-le jääva osa säilimine vähemalt 2,5 ha-l esinduslikkusega C.	
2.2.2	Esmased rannavallid (1210)	Elupaigatüübi pindala ja esinduslikkus	4,1 ha, esinduslikkus C.	Esmaste rannavallide säilimine Riksu ranniku hoiualal 4,1 ha-l esinduslikkusega C. Inimtegevuse tõttu ei tohi elupaigatüübi pindala väheneda.	
2.2.3	Püsitaimestikuga kivirannad (1220)	Elupaigatüübi pindala ja esinduslikkus	Vähemalt 8,9 ha, esinduslikkus B.	Püsitaimestikuga kivirandade säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 8,9 ha-l esinduslikkusega B. Inimtegevuse tõttu ei tohi elupaigatüübi pindala väheneda.	

Jrk nr	Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus	Selgitus
2.2.4	Väikesaared ning laiud (1620)	Elupaigatüübi pindala ja esinduslikkus	Vähemalt 1,8 ha, esinduslikkus B.	Riksu ranniku hoiuala laidude loodusliku arengu tagamine vähemalt 1,8 ha-l esinduslikkusega B.	Pindala võib muutuda looduslike protsesside tulemusena
2.2.5	Rannaniidud (1630*)	Elupaigatüübi pindala ja esinduslikkus	Vähemalt 4 ha esinduslikkus A ja vähemalt 110 ha esinduslikkus B.	Rannaniitude säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 4 ha-l esinduslikkusega A ja vähemalt 110 ha-l esinduslikkusega B, sh 17 ha esinduslikkuse tõstmine tasemele B.	Inimmõjuta kooslus kaotab oma esinduslikkuse ja hävib. Karjatamiskoormuse suurendamine rannaniidul 17 ha-l.
2.2.6	Püsitaimestikuga liivarannad (1640)	Elupaigatüübi pindala ja esinduslikkus	Vähemalt 0,3 ha, esinduslikkus C.	Püsitaimestikuga liivarandade säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 0,3 ha-l esinduslikkusega C.	
2.2.7	Hallid luided (2130*)	Elupaigatüübi pindala ja esinduslikkus	Vähemalt 0,6 ha, esinduslikkus B	Hallide luidete säilimine ja looduslik areng Riksu ranniku hoiualal vähemalt 0,6 ha-l esinduslikkusega B.	
2.2.8	Kadastikud (5130)	Elupaigatüübi pindala ja esinduslikkus	Vähemalt 6,2 ha, esinduslikkus B	Kadastike säilimine Riksu ranniku hoiualal 6,2 ha-l esinduslikkusega B.	Inimmõjuta kooslus kaotab oma esinduslikkuse ja hävib.
2.2.9	Kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*)	Elupaigatüübi pindala ja esinduslikkus	Vähemalt 113 ha, sellest 1,2 ha esinduslikkus A, 64,8 ha esinduslikkus B	Kuivade niitude lubjarikkal mullal säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 113 ha-l, sellest 1,2 ha-l esinduslikkusega A, 63 ha-l esinduslikkusega B ja 1,8 ha-l esinduslikkuse tõstmine tasemele B.	Inimmõjuta kooslus kaotab oma esinduslikkuse ja hävib. 47 ha-l informatsioon elupaigatüübi esinduslikkuse kohta puudub.

Jrk nr	Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus	Selgitus
2.2.10	Lood (6280*)	Elupaigatüübi pindala ja esinduslikkus	Vähemalt 1 ha esinduslikkus A, 1 ha esinduslikkus B ja 76 ha, esinduslikkus C	Loopealsete säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 1 ha-l esinduslikkusega A, vähemalt 1 ha-l esinduslikkusega B ja 76 ha-l esinduslikkusega C	Inimmõjuta kooslus kaotab oma esinduslikkuse ja hävib.
2.2.11	Sinihelmikakooslused (6410)	Elupaigatüübi pindala ja esinduslikkus	Vähemalt 23 ha, esinduslikkus C	Sinihelmikakoosluste säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 23 ha-l esinduslikkusega C.	Inimmõjuta kooslus kaotab oma esinduslikkuse ja hävib. 22 ha-l informatsioon elupaigatüübi esinduslikkuse kohta puudub.
2.2.12	Lamminiidud (6450)	Elupaigatüübi pindala ja esinduslikkus	Vähemalt 0,6 ha, esinduslikkus B	Lamminiidu säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 0,6 ha-l esinduslikkusega B.	Inimmõjuta kooslus kaotab oma esinduslikkuse ja hävib. Lisada Riksu ranniku hoiuala kaitse-eesmärkide hulka.
2.2.13	Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510)	Elupaigatüübi pindala ja esinduslikkus	Vähemalt 8,1 ha, esinduslikkus C.	Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niitude säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 8,1 ha-l esinduslikkusega C.	Inimmõjuta kooslus kaotab oma esinduslikkuse ja hävib. Lisada Riksu ranniku hoiuala kaitse-eesmärkide hulka.

Jrk nr	Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus	Selgitus
2.2.14	Liigirikkad madalsood (7230)	Elupaigatüübi pindala ja esinduslikkus	0,7 ha esinduslikkus A, 10,3 ha esinduslikkus B	Liigirikaste madalsoode säilimine Riksu ranniku hoiualal 0,7 ha-l esinduslikkusega A, 9 ha-l esinduslikkusega B ning 1,3 ha sooniidu esinduslikkuse tõstmine tasemele B.	Inimmõjuta kooslus kaotab oma esinduslikkuse ja hävib. Tähtsad orhideede kasvualadena. Lisada Riksu ranniku hoiuala kaitse-eesmärkide hulka.
2.2.15	Puiskarjamaad (9070)	Elupaigatüübi pindala ja esinduslikkus	5,2 ha esinduslikkus B (Riksu ranniku hoiuala) ja vähemalt 6,2 ha esinduslikkus B (Pajumaa hoiuala).	Puiskarjamaade säilimine Riksu ranniku hoiualal 2,9 ha-l esinduslikkusega B ning täiendavalt 2,3 ha-l puiskarjamaa esinduslikkuse tõstmine tasemele B. Pajumaa hoiuala puiskarjamaa säilimine vähemalt 6,2 ha-l ja esinduslikkuse tõstmine kogu Pajumaa HA-l tasemele B.	Inimmõjuta kooslus kaotab oma esinduslikkuse ja hävib.

KASUTATUD KIRJANDUS

- 1) EELIS, Eesti Looduse Infosüsteem
- 2) eElurikkus, Eesti Eluslooduse andmebaas [WWW] <http://elurikkus.ut.ee/>
- 3) Eesti Ornitoloogiaühing. 2012. Kesktalvine veelindude loendus – 2012 [WWW] http://seire.keskkonnainfo.ee/index.php?option=com_content&view=article&id=2844:kesktalvine-veelinnuloendus-2012&catid=1296:eluslooduse-mitmekesisuse-ja-maastike-seire-2012-
- 4) EOÜ. 2011. Liivatüll [WWW] <http://www.eoy.ee/en/node/383>
- 5) Erit, M., Kuresoo, A., Luigujõe, L., Pehlak, H. 2008. Niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*) kaitse tegevuskava 2009-2013 [WWW] <http://www.envir.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=1130611/Niidur%FCdi+tegevuskava.pdf>
- 6) Helm, A. 2011. Eesti loopealsed ja kadastikud [WWW] http://www.keskkonnaamet.ee/public/PLK/Lisa_2_Loopealsete_ja_kadastike_hoolduskava_2011.pdf
- 7) Keskkonnaamet. 2013. Poollooduslike koosluste hoolduskavad [WWW] <http://www.keskkonnaamet.ee/keskkonnakaitse/looduskaitse-3/pool-looduslikud-kooslused-2/>
- 8) Luigujõe, L. 2009. Kesktalvine veelindude loendus – 2009 [WWW] http://eelis.ic.envir.ee/seireveeb/aruanded/10132_aru09_6.2.11_aruanne.doc
- 9) Luigujõe, L. 2010. Kesktalvine veelindude loendus – 2010 [WWW] http://eelis.ic.envir.ee/seireveeb/aruanded/11515_aru10_6.2.11_aruanne_2010.doc
- 10) Luigujõe, L. 2011. Kesktalvine veelindude loendus – 2011 [WWW] http://eelis.ic.envir.ee/seireveeb/aruanded/12910_aruanne_2011.doc

- 11) Hurt, M., Kivistik, M Tartu, Tegevuskava rakendamine jõevähi varude kaitseks ja kasutamiseks 2012. aastal
- 12) Mäemets, A. 1977. Eesti NSV järved ja nende kaitse. Tallinn, Valgus
- 13) Mäemets, A. 2002. Järved – kogumikus Saaremaa I: Loodus, Aeg, Inimene. Tallinn, Eesti Entsüklopeediakirjastus
- 14) Mägi, E., Pehlak, H. 2008. Tegevuskava tutka (*Philomachus pugnax*) kaitse korraldamiseks Eestis aastateks 2010-2013 [WWW] <http://www.envir.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=1144766/tutkas+14102010.PDF>
- 15) Paal, J. 2007. Loodusdirektiivi elupaigatüüpide käsiraamat. Eesti Natura 2000, Tartu
- 16) Põllumajandusministri 08.03.2010 määrus nr 19 Poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord aastateks 2007–2013
- 17) Riksu ranniku hoiuala elupaikade kaitse tagamine [WWW] <http://kik.ee/et/riksu-ranniku-hoiuala-elupaikade-kaitse-tagamine>
- 18) Toming, M., Ojaste, I. 2008. Tegevuskava väike-laukhane (*Anser erythropus*) kaitse korraldamiseks Eestis 2009-2013 [WWW] <http://www.envir.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=1098151/laukhane+kaitsekava.pdf>
- 19) Vabariigi Valitsuse 27.07.2006 määrus nr 176 „Hoiualade kaitse alla võtmine Saare maakonnas”

LISAD

LISA 1. VÄLJAVÕTE HOIUALA MÄÄRUSEST JA LOODUSKAITSESEADUSEST

Vabariigi Valitsuse 27. juuli 2006. a määruse nr 176 „Hoiualade kaitse alla võtmine Saare maakonnas” muutmine

Vastu võetud 18.05.2007 nr 156

RT I 2007, 39, 276

jõustumine 08.06.2007

Määrus kehtestatakse « Looduskaitseaduse » § 10 lõike 1 alusel.

Vabariigi Valitsuse 27. juuli 2006. a määruses nr 176 «Hoiualade kaitse alla võtmine Saare maakonnas» (RT I 2006, 37, 277) tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 1 lõiget 1 täiendatakse punktidega 28–69:

50) Pajumaa hoiuala, mille kaitse-eesmärk on nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüübi – puiskarjamaade (9070) kaitse;

54) Riksu ranniku hoiuala, mille kaitse-eesmärk on nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüüpide – rannikulõugaste (1150*), esmaste rannavallide (1210), püsitaimestuga kivirandade (1220), väikesaarte ning laidude (1620), rannaniitude (1630*), püsitaimestuga liivarandade (1640), hallide luidete ehk kinnistunud rannikuluidete (2130*), kadastike (5130), lubjarikkal mullal kuivade niitude (6210*), loodude (6280*), sinihelmikakoosluste (6410), puiskarjamaade (9070) ning nõukogu direktiivi 79/409/EMÜ I lisas nimetatud linnuliikide ja I lisas nimetatata rändlinnuliikide elupaikade kaitse. Linnuliigid, kelleelupaiku kaitstakse, on: hallpõsk-pütt (*Podiceps grisegena*), sarvikpütt (*Podiceps auritus*), kümnokk-luik (*Cygnus olor*), laululuik (*Cygnus cygnus*), väike-laukhani (*Anser erythropus*), valgepõsk-lagle (*Branta leucopsis*), sinikael-part (*Anas platyrhynchos*), tuttvart (*Aythya fuligula*), hahk (*Somateria mollissima*), aul (*Clangula*

hyemalis), mustvaeras (*Melanitta nigra*), tõmmuvaeras (*Melanitta nigra*), sõtkas (*Bucephala clangula*), väikekoskel (*Mergus albellus*), rohukoskel (*Mergus serrator*), jääkoskel (*Mergus merganser*), roo-loorkull (*Circus aeruginosus*), liivatüll (*Charadrius hiaticula*), kiivitaja (*Vanellus vanellus*), niidurüdi (*Calidris alpina schinzii*), tundrarüdi (*Calidris alpina alpina*), tutkas (*Philomachus pugnax*), tumetilder (*Tringa erythropus*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*), heletilder (*Tringa nebularia*), randtiir (*Sterna paradisaea*), võöt-põõsalind (*Sylvia nisoria*) ja punaselg-õgija (*Lanius collurio*);

§ 2. Hoiualade valitseja

Paragrahvi 1 lõikes 1 nimetatud hoiualade valitseja on Keskkonnaamet.

[RT I 2009, 7, 48- jõust. 01.02.2009]

¹Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50; C 241, 29.08.1994, lk 175; L 305, 8.11.1997, lk 42–65; L 236, 23.09.2003, lk 667–702; L 284, 31.10.2003, lk 1–53) ja nõukogu direktiiv 79/409/EMÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (EÜT L 103, 25.04.1979, lk 1–18; L 291, 19.11.1979, lk 111; L 319, 7.11.1981, lk 3–15; L 233, 30.08.1985, lk 33–41; L 302, 15.11.1985, lk 218; L 100, 16.04.1986, lk 22–25; L 115, 8.05.1991, lk 41–55; L 164, 30.06.1994, lk 9–14; C 241, 29.08.1994, lk 175; L 223, 13.08.1997, lk 9–17; L 236, 23.09.2003, lk 667–702).

²Sulgudes on siin ja edaspidi kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisale. Tärniga (*) on tähistatud esmatähtsad elupaigad.

³Hoiualade piirid on märgitud määruse lisas esitatud kaardil Eesti põhikaardi (mõõtkava 1:10 000) alusel, kasutades Lamberti koonilist Euref EST 92 projektsiooni, kinnitatud kaitsealade välispiire ja maakatastri andmeid seisuga juuni 2004. a. Pärnu jõe hoiuala välispiir on märgitud lisas esitatud kaartidel, mille koostamisel on kasutatud Eesti põhikaarti (mõõtkava 1:10 000), LEST 97 1 mm täpsusega (EUREF89) projektsiooni ja maakatastri andmeid seisuga aprill 2010. a. Alade kaartidega saab tutvuda Keskkonnaametis, Keskkonnaministeeriumis, keskkonnaregistris ning maainfosüsteemis (www.maaamet.ee).

[RT I 2010, 52, 334- jõust. 01.08.2010]

Looduskaitseadus

Vastu võetud 21.04.2004

RT I 2004, 38, 258

jõustumine 10.05.2004

§ 14. Üldised kitsendused

(1) Kaitsealal, hoiualal, püsielupaigas ja kaitstava looduse üksikobjekti kaitsevööndis ei või ilma kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekuta:

- 1) muuta katastriüksuse kõlvikute piire ega kõlviku sihtotstarvet;
- 2) koostada maakorralduskava ja teostada maakorraldustoiminguid;
- 3) [kehtetu - RT I, 18.04.2013, 1 - jõust. 01.05.2013]
- 4) [kehtetu - RT I 2007, 25, 131 - jõust. 01.04.2007]
- 5) kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut;
- 6) anda nõusolekut väikeehitise, sealhulgas lautri või paadisilla ehitamiseks;
- 7) anda projekteerimistingimusi;
- 8) anda ehitusluba;
- 9) rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba, ehitusluba või nõusolekut väikeehitise ehitamiseks;

[RT I 2007, 25, 131 - jõust. 01.04.2007]

- 10) jahiulukeid lisasööta.

[RT I, 18.04.2013, 1 - jõust. 01.05.2013]

(2) Kaitstava loodusobjekti valitseja ei kooskõlasta käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tegevust ja muud tegevust, mis vajab kaitse-eeskirja kohaselt kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitstava loodusobjekti kaitse eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjekti seisundit.

(3) Kaitstava loodusobjekti valitseja võib käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tegevuste ja muude tegevuste, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajavad kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekut, kooskõlastamisel kirjalikult seada tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitstava loodusobjekti kaitse eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjekti seisundit.

(4) Kui käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tegevusi ei esitatud kaitstava loodusobjekti valitsejale kooskõlastamiseks või tegevustes ei arvestatud käesoleva paragrahvi lõike 3 alusel seatud tingimusi, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärast ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

(5) Keskkonnaministeeriumil või Keskkonnaametil on keskkonnamõju hindamise järelevalvajana õigus määrata kaitstava loodusobjekti kaitseks keskkonnanõudeid, kui kavandatav tegevus võib kahjustada kaitstava loodusobjekti kaitse eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjekti seisundit.

[RT I 2009, 3, 15 - jõust. 01.02.2009]

§ 32. Hoiuala

(1) Hoiuala moodustatakse loodusliku loomastiku, taimestiku ja seenestiku soodsa seisundi tagamiseks, kui see ei ole tagatud muul käesoleva seadusega sätestatud viisil.

(2) Hoiualal on keelatud nende elupaikade ja kasvukohtade hävitamine ja kahjustamine, mille kaitseks hoiuala moodustati ning kaitstavate liikide oluline häirimine, samuti tegevus, mis seab ohtu elupaikade, kasvukohtade ja kaitstavate liikide soodsa seisundi.

(3) Hoiualal on metsaraie keelatud, kui see võib rikkuda kaitstava elupaiga struktuuri ja funktsioone ning ohustada elupaigale tüüpiliste liikide säilimist.

(4) Metsaseaduse kohase metsateatise menetlemisel tuleb arvestada hoiuala kehtestamise eesmärki. Hoiuala valitseja võib kohustada:

1) tegema kavandatavat metsaraiet kindlaks määratud ajal;

2) kasutama kavandatava raie korral kindlaks määratud tehnoloogiat.

(4^t) Kui kavandatav uuendusraie on kooskõlas käesoleva paragrahvi lõigetega 2 ja 3, on hoiualal lubatud lageraie langi suurus kuni kaks hektarit ja laius kuni 30 meetrit ning turberaie langi suurus kuni viis hektarit.

[RT I 2009, 53, 359 - jõust. 21.11.2009]

(5) Hoiualal kavandatava tegevuse mõju elupaikade ja liikide seisundile hinnatakse keskkonnamõju hindamise käigus või käesoleva seaduse §-s 33 sätestatud korras.

Poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse saamine

Poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse saamise nõuete, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsema korra (2007–2013; RTL 2010, 11, 199) § 4 lõige 3 kohaselt karjatatakse karjamaana kasutataval poollooduslikul kooslusel loomi:

- puisniidul niitmise järgse karjatamise korral kuni 0,5 loomühikut hektari kohta (edaspidi lü/ha);
- lamminiidul, loopealsel, sooniidul ja kadastikul karjatamise korral 0,2–1,0 lü/ha;
- aruniidul karjatamise korral 0,2–1,2 lü/ha;
- rannaniidul karjatamise korral 0,4–1,3 lü/ha;
- puiskarjamaal karjatamise korral 0,3–1,0 lü/ha;

- nõmmel karjatamise korral 0,2–0,8 lü/ha.

Loomühikulist arvestust peetakse järgmiselt:

- Üle 24 kuu vanune veis, sh ammlehm 1 lü;
- 6–24 kuu vanune veis 0,6 lü;
- Kuni 6 kuu vanune veis 0,2 lü;
- Üle 6 kuu vanune hobune või mära koos varsaga 1 lü;
- Üle 12 kuu vanune kits või lammas, kits või utt kuni 6 kuu vanuste talledega 0,15 lü;
- 6–12 kuu vanune kits või lammas 0,05 lü.

Toetuse määr ühe hektari puisniidu kohta on 238,07 eurot aastas. Toetuse määr muu poolloodusliku koosluse ühe hektari kohta on 185,98 eurot aastas [5].

LISA 2. KAITSEKORRA MUUTMISE ETTEPANEKUD

KKK koostamise käigus tehtud kaitsekorra muutmise ettepanekute koondtabel

Ala kood	Ala nimi	Kaitse-eesmärgid	Täiendavad kaitse-eesmärgid		Väljaarvamised
KLO2000327	Riksu ranniku hoiuala	Kooslused	Kooslused	Taimed	Linnud
		Rannikulõukad (1150*), esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga kivirannad (1220), väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (1630*), püsitaimestuga liivarannad (1640), hallid luited ehk kinnistunud rannikulited (2130*), kadastikud (5130), lubjarikkal mullal kuivad niidud (6210*), lood (6280*), sinihelmikakooslused (6410), puiskarjamaad (9070)	Lamminiidud (6450), liigirikkad madalsood (7230), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510)	Arukäpp (<i>Orchis morio</i>), tõmmu käpp (<i>Orchis ustulata</i>)	Tumetilder (<i>Tringa erythropus</i>)

LISA 3. VÄÄRTUSTE KOONDTABEL

	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatavad tulemused
2.1.1 Taimed					
2.1.1.1	Arukäpp (<i>Orchis morio</i>)	Arukäpale sobivate kasvukohtade säilimine Riksu ranniku hoiualal. Arukäpa arvukus on vähemalt 480 taime ja pindala 0,32 ha.	Poollooduslike koosluste degradeerumine – hoolduse lakkamisel kaotab poollooduslik kooslus järkjärgult kooslusele iseloomulike taime- ja loomaliikide jaoks sobivad kasvu- või levikutingimused.	Poollooduslike koosluste hooldamine.	Arukäpale sobivate kasvukohtade säilimine Riksu ranniku hoiualal. Arukäpa arvukus on vähemalt 480 taime ja pindala 0,32 ha.
2.1.1.2	Tõmmu käpp (<i>Orchis ustulata</i>)	Tõmmule käpale sobivate kasvukohtade säilimine Riksu ranniku hoiualal. Tõmmu käpa arvukus on vähemalt 20 taime ja pindala 0,32 ha.	Poollooduslike koosluste degradeerumine – hoolduse lakkamisel kaotab poollooduslik kooslus järkjärgult kooslusele iseloomulike taime- ja loomaliikide jaoks sobivad kasvu- või levikutingimused.	Poollooduslike koosluste hooldamine.	Tõmmule käpale sobivate kasvukohtade säilimine Riksu ranniku hoiualal. Tõmmu käpa arvukus on vähemalt 20 taime ja pindala 0,32 ha.
2.1.2. Linnud					
2.1.2.1	Niidurüdi (<i>Calidris alpina schinzii</i>)	Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 1	Poollooduslike koosluste degradeerumine – hoolduse lakkamisel kaotab	Rannaniitude hooldamine, häirimata sealjuures niidurüdi pesitsemist.	Riksu ranniku hoiualal on niidurüdile pesitsemiseks sobivat rannaniitu

	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatavad tulemused
		niidurüdi paar.	poollooduslik kooslus järkjärgult kooslusele iseloomulike taime- ja loomaliikide jaoks sobivad kasvu- või levikutingimused.	Eelistatud hooldusmeetmeks on karjatamine koormusel 0,7-1 lü/ha, taastavatel aladel isegi 1,0 kuni 1,5 lü/ha, mis tagab kõige paremini madalmurususe rannajoonel kogu pesitsusperioodi vältel (15. aprill kuni 1 juuli). Vajadusel lisaks karjatamisele niita ranna äärest roogu, et tagada rannaääre avatus.	vähemalt 38 ha.
			Niidurüdi pesitsemise häirimine.	Poollooduslike koosluste hooldamisel arvestamine niidurüdi pesitsusperioodiga, mitte hooldada perioodil 15. aprill kuni 1. juuli suurema karjatamiskoormusega kui 1 lü/ha, vältida sel ajal niidu niitmist ja võimalusel ka niidul viibimist. Eelistada karjatamist niitmisele.	
			Väikekiskjate arvukuse tõus, pesade rüüstamine.	Väikekiskjate arvukuse reguleerimine.	
2.1.2.2	Tutkas (<i>Philomachus pugnax</i>)	Riksu ranniku hoiualal on tutkale rändepaetuspaigaks sobivat rannaniitu vähemalt 4 ha-l	Rannaniitude hoolduse lakkamine – rannaniidud kaotavad oma esinduslikkuse. Riksu rannik kaotab sobilikkuse	Karjatamine.	Riksu ranniku hoiualal on tutkale rändepaetuspaigaks sobivat rannaniitu vähemalt 4 ha-l

	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatavad tulemused
		esinduslikkusega A ja vähemalt 110 ha-l esinduslikkusega B.	tutkaste rändepeatuspaijana.		esinduslikkusega A ja vähemalt 110 ha-l esinduslikkusega B, sh 17 ha esinduslikkuse tõstmine tasemele B.
2.1.2.3	Väike-laukhani (<i>Anser erythropus</i>)	Väike-laukhane rändepeatuspaijadeks sobivate rannaniitude säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 4 ha-l esinduslikkusega A ja vähemalt 110 ha-l esinduslikkusega B.	Rannaniitude roostumine, rändepeatuspaijade hävimine.	Rannaniitude hooldamine – roo niitmine, karjatamine.	Väike-laukhane rändepeatuspaijadeks sobivate rannaniitude säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 4 ha-l esinduslikkusega A ja vähemalt 110 ha-l esinduslikkusega B.
			Puudulik teave liigi esinemise kohta.	Rändlindude loendus. Liigi esinemine läbirändel ei ole Riksu ranniku HA-l kindel, seega ei ole kaitse-eesmärkidest välja arvamine põhjendatud. Hinnata jooksvalt vajadust kaitse-eesmärkidest välja arvata linnuvaatluste tulemusena.	
2.1.2.4	Laululuik (<i>Cygnus cygnus</i>)	Riksu ranniku hoiualal talvitub vähemalt 20 lauluilike.	Mereelupaikade seisundi halvenemine, nt õlireostus.	Mereohutuse alase seadusandluse ja järelevalve tõhustamine.	Riksu ranniku hoiualal talvitub vähemalt 20 lauluilike.
			Puudulik teave rändel peatuvate kogumite arvukuse kohta.	Rändlindude loendus.	
2.1.2.5	Sarvikpütt (<i>Podiceps auritus</i>)	Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 1 sarvikpüti paar.	Puudulik teave liigi esinemise kohta.	Haudelinnustiku inventuur.	Riksu ranniku hoiualal on sarvikpütile pesitsemiseks sobivat roostikuala vähemalt 15 ha.

	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatavad tulemused
2.1.2.6	Väikekoskel (<i>Mergellus albellus</i>)	Riksu ranniku hoiualal talvitub vähemalt 100 väikekosklat.	Õlireostus, kalapüünised.	Mereohutuse alase seadusandluse ja järelevalve tõhustamine.	Riksu ranniku hoiualal talvitub vähemalt 100 väikekosklat.
			Puudulikud andmed rändel peatujate arvukuse kohta.	Rändlindude loendus.	
2.1.2.7	Hallpõsk-pütt (<i>Podiceps grisegena</i>)	Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 5 hallpõsk-püti paari.	Veekogu kinnikasvamine.	Roo niitmine Riksu järvel, niidetav ala määratud tegevuste peatükis 4.1.2.3.	Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 5 hallpõsk-püti paari.
2.1.2.8	Heletilder (<i>Tringa nebularia</i>)	Riksu ranniku hoiualal on rändepeatusel vähemalt 30 heletildrit.	Rannajoone kinnikasvamine.	Roo niitmine rannaniitudel (1630*) selliselt, et ranniku äär oleks puhas roost ja madalmurune.	Riksu ranniku hoiualal on rändepeatusel vähemalt 30 heletildrit.
2.1.2.9	Liivatüll (<i>Charadrius hiaticula</i>)	Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 13 liivatüllipaari.	Suktsessioon – ranniku kinnikasvamine.	Karjatamine.	Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 13 liivatüllipaari.
2.1.2.10	Punajalg-tilder (<i>Tringa totanus</i>)	Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 11 punajalg-tildri paari.	Roostumine.	Poollooduslike alade karjatamine.	Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 11 punajalg-tildri paari.
2.1.2.11	Punaselg-õgija (<i>Lanius collurio</i>)	Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 18 punaselg-õgija paari.	Rannakarjamaade hoolduse katkemine, kadastike arenemine loometsaks.	Karjatamine, kadakate harvendamine ja männi väljaraie.	Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 18 punaselg-õgija paari.
			Maastiku heterogeensuse vähenemine.	Heterogeensuse säilitamine (üksikpõõsad ja hekilaadsed põõsaribad säilivad rannikust eemal jms).	

	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatavad tulemused
2.1.2.12	Randtiir (<i>Sterna paradisaea</i>)	Riksu ranniku hoiuala laidudel pesitseb vähemalt 10 randtiiru paari.	Randtiiru pesitsusaegne häirimine.	Otseseid meetmeid ei planeerita.	Riksu ranniku hoiuala laidudel pesitseb vähemalt 10 randtiiru paari.
2.1.2.13	Roo-loorkull (<i>Circus aeruginosus</i>)	Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 1 roo-loorkulli paar.	Roolõikus – kohalikud elanikud on ilmutanud huvi roolõikamise vastu Riksu järvel.	Vähemalt ühe suurema rooala säilitamine Riksu järve ääres.	Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 1 roo-loorkulli paar.
2.1.2.14	Tõmmuvaeras (<i>Melanitta fusca</i>)	Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 10 tõmmuvaerast.	Mereelupaikade seisundi halvenemine, nt õlireostus.	Mereohutuse alase seadusandluse ja järelevalve tõhustamine.	Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 10 tõmmuvaerast.
2.1.2.15	Valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>)	Riksu ranniku hoiualal peatub rände ajal vähemalt 2700 valgepõsk-laglet.	Rannaniitude hoolduse lakkamine – rannaniidud kaotavad oma esinduslikkuse. Riksu rannik kaotab sobilikkuse valgepõsk-lagled rändepeatuspaijana.	Karjatamine.	Riksu ranniku hoiualal peatub rände ajal vähemalt 2700 valgepõsk-laglet.
2.1.2.16	Vööt-põõsalind (<i>Sylvia nisoria</i>)	Vööt-põõsalinnule sobivate kadastike säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 6,2 ha-l esinduslikkusega B.	Kadastike arenemine loometsaks.	Poolloodulike koosluste hooldamine – karjatamine, niitmine, kadastike harvendamine ja männi väljaraie.	Vööt-põõsalinnule sobivate kadastike säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 6,2 ha-l esinduslikkusega B.
			Puudulik teave liigi asurkondade arvukuse kohta – sobivat elupaika on Riksu ranniku hoiualal	Haudelinnustiku inventuur.	

	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatavad tulemused
			rohkem kui kahele vööt-pöösalinu paarile.		
2.1.2.17	Aul (<i>Clangula hyemalis</i>)	Riksu ranniku hoiuala vetes peatub rändel ja talvitub vähemalt 300 auli.	Õlireostus – pikemas perspektiivis võib pidev hajareostus linnustikule kujuneda samavõrd ohtlikuks kui suurem punktreostus lühiajaliselt. Puudulik teave rändel peatuvate kogumite arvukuse kohta.	Mereohutuse alase seadusandluse ja järelevalve tõhustamine. Rändlindude loendus.	Riksu ranniku hoiuala vetes peatub rändel ja talvitub vähemalt 300 auli.
2.1.2.18	Hahk (<i>Somateria molissima</i>)	Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 20 hahka.	Õlireostus, hukkumine nakkevõrkudes. Puudulik teave rändel peatuvate kogumite arvukuse kohta.	Mereohutuse alase seadusandluse ja järelevalve tõhustamine. Rändlindude loendus.	Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 20 hahka.
2.1.2.19	Jääkoskel (<i>Mergus merganser</i>)	Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 80 ja talvitub vähemalt 60 jääkosklat.	Õlireostus, hukkumine nakkevõrkudes.	Mereohutuse alase seadusandluse ja järelevalve tõhustamine.	Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 80 ja talvitub vähemalt 60 jääkosklat.
2.1.2.20	Kiivitaja (<i>Vanellus vanellus</i>)	Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 10 kiivitajapaari.	Niitude hooldamise lakkamine või kinnikasvamine.	Hooldamine – karjatamine.	Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 10 kiivitajapaari.
2.1.2.21	Kühmnokk-luik (<i>Cygnus olor</i>)	Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 10 paari kühnokk-luiki	Mereelupaikade seisundi halvenemine, nt õlireostus.	Mereohutuse alase seadusandluse ja järelevalve tõhustamine.	Riksu ranniku hoiualal pesitseb vähemalt 10 paari kühnokk-luiki ja talvitub

	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatavad tulemused
		ja talvitub vähemalt 150 kümnokk-luuke.			vähemalt 150 kümnokk-luuke.
2.1.2.22	Mustvaeras (<i>Melanitta nigra</i>)	Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 20 mustvaerast.	Õlireostus, hukkumine nakkevõrkudes.	Mereohutuse alase seadusandluse ja järelevalve tõhustamine.	Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 20 mustvaerast.
2.1.2.23	Rohukoskel (<i>Mergus serrator</i>)	Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 200 ja talvitub vähemalt 35 rohukosklat.	Õlireostus, hukkumine nakkevõrkudes.	Mereohutuse alase seadusandluse ja järelevalve tõhustamine.	Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 200 ja talvitub vähemalt 35 rohukosklat.
2.1.2.24	Sinikael-part (<i>Anas platyrhynchos</i>)	Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 150 ja talvitub vähemalt 110 sinikael-parti.	Õlireostus.	Mereohutuse alase seadusandluse ja järelevalve tõhustamine.	Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 150 ja talvitub vähemalt 110 sinikael-parti.
2.1.2.25	Sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>)	Riksu ranniku hoiualal talvitub vähemalt 280 sõtkast.	Puudulik teave rändel peatujate arvukuse kohta.	Rändlindude loendus.	Riksu ranniku hoiualal talvitub vähemalt 280 sõtkast.
2.1.2.27	Tundrarüdi (<i>Calidris alpina alpina</i>)	Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 10 tundrarüdi.	Puudulik teave liigi esinemise koht.	Rändlindude loendus.	Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 10 tundrarüdi.
			Rannikukoosluste hävimine hooldamise lakkamisel – Riksu rannik	Koosluste hooldamine – karjatamine, niitmine, võsa	

	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatavad tulemused
			ei ole sobilik tundrarüdi rände peatuspaigaks.	harvendamine.	
2.1.2.28	Tuttvart (<i>Aythya fuligula</i>)	Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 500 ja talvitub vähemalt 100 tuttvarti.	Õlireostus, hukkumine nakkevõrkudes.	Mereohutuse alase seadusandluse ja järelevalve tõhustamine.	Riksu ranniku hoiualal peatub rändel vähemalt 500 ja talvitub vähemalt 100 tuttvarti.
2.2 Kooslused					
2.2.1	Rannikulõukad (1150*)	Riksu järve rannikulõuka säilimine vähemalt 42 ha-l esinduslikkusega C ja Pilguse lahe rannikulõuka Riksu ranniku HA-le jääva osa säilimine vähemalt 2,5 ha-l esinduslikkusega C.	Riksu järve kinnikasvamine: Järve kallastel kasvava roostiku liigne vohamine, mis vähendab järve sobivust paljude linnuliikide, nagu laululuik, kühmnokk-luik, hallpõsk-pütt, jt rände peatuspaigana ja veekogu kaldal tegutsevate linnuliikide pesitsuspaigana.	Roo niitmine, arvestades kaitse-eesmärgiks olevate roostikus pesitsevate lindude pesapaikadega (nt roo-loorkull, hallpõsk-pütt, kühmnokk-luik). Roo niitmine ei eelda kogu roostiku ära niitmist, vaid esinduslikuma osa säilitamist roostikes tegutsevate liikide jaoks (ptk 4.1.2.3; Joonis 9 – Riksu järve ja Riksu oja roostiku niitmine).	Riksu järve rannikulõuka säilimine vähemalt 42 ha-l esinduslikkusega C ja Pilguse lahe rannikulõuka Riksu ranniku HA-le jääva osa säilimine vähemalt 2,5 ha-l esinduslikkusega C.

	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatavad tulemused
			<p>Poollooduslike koosluste majandamise lakkamine rannikulõugastega (Riksu järv ja Pilguse laht) piirnevatel aladel, mille tulemusel kasvavad kinni rannikulõugaste servad, mis on lindudele sobivaks pesitsus- ja rändepeatuspaiaks.</p>	<p>Poollooduslike koosluste taastamine ja jätkuv hooldamine.</p>	
			<p>Toitaineterikka vee sissekandumine Riksu oja kaudu Riksu järve rannikulõukasse. Peamiselt ohustab Riksu oja valgalalt tulenev põllumajandusreostus. Samas teadaolevalt ei ole viimastel aastakümnetel enam tegemist olulise mõjuteguriga.</p>	<p>Otseseid tegevusi ei planeerita.</p>	

	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatavad tulemused
2.2.2	Esmased rannavallid (1210)	Esmaste rannavallide säilimine Riksu ranniku hoiualal ja nende loodusliku arengu jätkumine 4,1 ha-l esinduslikkusega B.	Elupaiga andmed puudlikud, kattuvused rannaniidu elupaigaga.	Esmaste rannavallide inventuuri ei planeerita, sest kameraalselt on elupaiga piire korrigeeritud.	Esmaste rannavallide säilimine Riksu ranniku hoiualal 4,1 ha-l esinduslikkusega C.
2.2.3	Püsitaimestuga kivirannad (1220)	Püsitaimestikuga kivirandade säilimine ja looduslik arengu jätkumine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 8,9 ha-l esinduslikkusega B	Elupaiga andmed puudlikud, kattuvused rannaniidu elupaigaga.	Püsitaimestikuga kivirandade inventuuri ei planeerita, sest kameraalselt on elupaiga piire korrigeeritud.	Püsitaimestikuga kivirandade säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 8,9 ha-l esinduslikkusega B
2.2.4	Väikesaared ja laidud (1620)	Riksu ranniku hoiuala laidude loodusliku arengu tagamine vähemalt 1,8 ha-l esinduslikkusega B. Pindala võib muutuda looduslike protsesside tulemusena.	Mere tegevus, suksessioon.	Leevendavaid meetmeid ei ole vajalik rakendada.	Riksu ranniku hoiuala laidude loodusliku arengu tagamine vähemalt 1,8 ha-l esinduslikkusega B. Pindala võib muutuda looduslike protsesside tulemusena.
			Elupaiga andmed puudlikud, leidub inventeerimata laide.	Elupaikade inventuuri käigus tuleb täpsustada tegelik elupaigatüübi pindala.	

	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatavad tulemused
2.2.5	Rannaniidud (1630*)	Rannaniitude säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 4 ha-l esinduslikkusega A ja vähemalt 110 ha-l esinduslikkusega B.	Niiskusrežiimi muutmine nt kraavide ja suudmete süvendamisel või teede rajamisel.	Olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutöödel tuleb tagada rannaniidu loodusliku veerežiimi maksimaalne säilimine ning võimaldada eesvoolude, teemaid ja õuemaide kuivendavate kraavide hoiutöid minimaalses vajalikus mahus. Lokaalsetel rannaniidul paiknevatel kraavidel tuleb lasta looduslikult kinni kasvada.	Rannaniitude säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 4 ha-l esinduslikkusega A ja vähemalt 110 ha-l esinduslikkusega B, sh 17 ha esinduslikkuse tõstmine tasemele B.
			Karjatamise puudumine, mille tagajärjeks on roostumine, võsastumine.	Mõõdukas karjatamine rannaniitudel ja lisaks karjatamisele vajadusel täiendavalt pilliroo niitmine.	
			Puudulik teave elupaigatüübi esinduslikkuse kohta, esinduslikkuse hinnang puudub Riksu oja suudmeala lähistel 15,9 ha-l rannaniitudel.	Elupaikade inventuuri käigus tuleb täpsustada elupaigatüübi esinduslikkus.	

	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatavad tulemused
2.2.6	Püsirohhtaimestikuga liivarannad (1640)	Püsitaimestikuga liivarandade säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 0,3 ha-l esinduslikkusega C	Kinni kasvamine, roostumine.	Otseseid tegevusi ei planeerita.	Püsitaimestikuga liivarandade säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 0,3 ha-l esinduslikkusega C
2.2.7	Hallid luided (2130*)	Hallide luidete säilimine ja looduslik areng Riksu ranniku hoiualal vähemalt 0,6 ha-l esinduslikkusega B.	Looduslikud protsessid – mere kulutav tegevus, tuulekanne.	Leevendavad meetmed ei ole loodusliku protsessi puhul vajalikud.	Hallide luidete säilimine ja looduslik areng Riksu ranniku hoiualal vähemalt 0,6 ha-l esinduslikkusega B.
2.2.8	Kadastikud (5130)	Kadastike säilimine Riksu ranniku hoiualal 6,2 ha-l esinduslikkusega B.	Kinnikasvamine.	Kadakate harvendamine ja mändide väljaraiumine. Kadastike hooldamine, samas jälgides, et kadastike pindala ei suurene teiste (niidu) elupaigatüüpide arvelt.	Kadastike säilimine Riksu ranniku hoiualal 6,2 ha-l esinduslikkusega B.
2.2.9	Kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*)	Kuivade niitude lubjarikkal mullal säilimine Riksu	Niitude kinnikasvamine hoolduse lakkamisel.	Niitude hooldamine karjatamise ja niitmise läbi.	Kuivade niitude lubjarikkal mullal säilimine Riksu ranniku

	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatavad tulemused
		ranniku hoiualal vähemalt 13 ha-l esinduslikkusega A ja vähemalt 100 ha-l esinduslikkusega B.	Puudulik teave elupaigatüübi esinduslikkuse kohta, esinduslikkuse hinnang puudub Riksu oja suudmeala lähistel 47,1 ha-l ja Lahetaguse külas 1,1 ha-l kuivadel niitudel lubjarikkal mullal.	Elupaikade inventuuri käigus tuleb täpsustada tegelik elupaigatüübi esinduslikkus.	hoiualal vähemalt 113 ha-l, sellest 1,2 ha-l esinduslikkusega A, 63 ha-l esinduslikkusega B ja 1,8 ha-l esinduslikkuse tõstmise tasemele B.
2.2.10	Lood (6280*)	Loopealsete säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 2 ha-l esinduslikkusega A ja vähemalt 76 ha-l esinduslikkusega B.	Karjatamise ja niitmise puudumise tagajärjel võsastumine.	Karjatamine ja/või niitmine ning vajadusel võsa harvendamine.	Loopealsete säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 1 ha-l esinduslikkusega A, vähemalt 1 ha-l esinduslikkusega B ja vähemalt 76 ha-l esinduslikkusega B.
			-Puudulik teave elupaigatüübi esinduslikkuse kohta, esinduslikkuse hinnang puudub Lõmala külas 3,5 ha-l loopealsetel	Elupaikade inventuuri käigus tuleb täpsustada tegelik elupaigatüübi esinduslikkus.	
2.2.11	Sinihelmikakooslused (6410)	Sinihelmikakoosluste säilimine Riksu ranniku hoiualal 23 ha-l vähemalt esinduslikkusega B.	Karjatamise ja niitmise puudumise tagajärjel roostumine ja võsastumine.	Karjatamine ja/või niitmine ning vajadusel võsa harvendamine.	Sinihelmikakoosluste säilimine Riksu ranniku hoiualal 23 ha-l vähemalt esinduslikkusega C.
			Puudulikud andmed esinduslikkuse kohta, esinduslikkuse hinnang puudub Riksu oja suudmeala lähistel 10,5 ha-l sinihelmikakooslustel.	Elupaikade inventuuri käigus tuleb täpsustada tegelik elupaigatüübi esinduslikkus.	

	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatavad tulemused
2.2.12	Lamminiidud (6450)	Lamminiidu säilimine Riksu ranniku hoiualal 0,6 ha-l vähemalt esinduslikkusega B.	Kinnikasvamine hooldamise lakkamisel.	Jätkuv hooldamine karjatamise ja niitmise näol.	Lamminiidu säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 0,6 ha-l esinduslikkusega B.
2.2.13	Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510)	Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niitude säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 8,1 ha-l esinduslikkusega B.	Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niitude kultuuristamine/kasutamine kultuurheinamaana.	Niitude hooldamine (niitmine või karjatamine) PLK-na.	Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niitude säilimine Riksu ranniku hoiualal vähemalt 8,1 ha-l esinduslikkusega C.
2.2.14	Liigirikad madalsood (7230)	Liigirikaste madalsoode säilimine Riksu ranniku hoiualal 0,7 ha-l esinduslikkusega A, 9 ha-l vähemalt esinduslikkusega B ning 1,3 ha sooniidu esinduslikkus on tõusnud vähemalt tasemele B.	Liigne võsastumine, kinni kasvamine.	Võsa harvendamine ja madalsoode niitmine või karjatamine.	Liigirikaste madalsoode säilimine Riksu ranniku hoiualal 0,7 ha-l esinduslikkusega A, 9 ha-l esinduslikkusega B ning 1,3 ha sooniidu esinduslikkuse tõstmine tasemele B.

	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatavad tulemused
2.2.15	Puiskarjamaad (9070)	Tagada puiskarjamaade säilimine Riksu ranniku hoiualal 5,2 ha-l esinduslikkusega B ja Pajumaa hoiualal vähemalt 6,2 ha-l esinduslikkusega B.	Kinnikasvamine, liigne võsastumine.	Võsa harvendamine, puurinde liituvuse vähendamine ja karjatamine.	Puiskarjamaade säilimine Riksu ranniku hoiualal 2,9 ha-l esinduslikkusega B ning täiendavalt 2,3 ha-l puiskarjamaa esinduslikkuse tõstmine tasemele B. Pajumaa hoiuala puiskarjamaa säilimine vähemalt 6,2 ha-l ja esinduslikkuse tõstmine kogu Pajumaa HA-l tasemele B.

LISA 4. NIIDURÜDILE PESITSEMISEKS SOBIVA RANNANIIDU TAASTAMINE JA HOOLDAMINE

